

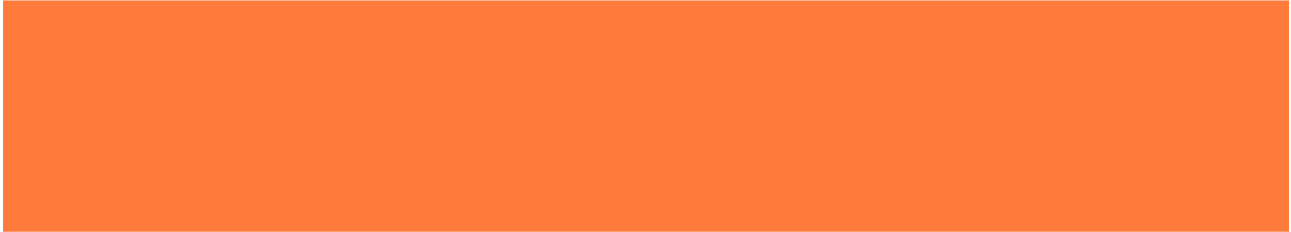


AIKUISKASVATUS ON TUTKIMISEN JA ASiantuntemuksen Arvoinen

Aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön rakenteelliset
innovaatiot (AITURI) -hankkeen loppuraportti

Anja Heikkinen & Sini Teräsahde

Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö



Aikuiskasvatus on tutkimisen ja asiantuntemuksen arvoinen

Anja Heikkinen

Sini Teräsahde

Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö

Tampere

Yhteystiedot

Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö

Ratapihankatu 55

33014 Tampereen yliopisto

www.uta.fi/edu

AITURI-hankkeen koordinaatiovastuu

Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura ry

c/o Kristiina Brunila PL 9 Siltavuorenpenger 5 A

00014 Helsingin yliopisto

www.aikuiskasvatuksentutkimusseura.fi

AITURI-hankkeen työryhmä

Anja Heikkinen, Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura ry

Pertti Pitkänen, Opetushallitus

Leena Saloheimo, Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö

Pauliina Venho, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry

Sini Teräsahde, koordinaattori

© Tekijät ja Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö

ISBN 978-951-44-8528-2 (pdf)

TamPub Verkkojulkaisut 2011

ESIPUHE

”Aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön rakenteelliset innovaatiot” (AITURI) on vuonna 2010–11 toteutettu, opetus- ja kulttuuriministeriön tukema hanke, jota koordinoi Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Hanke perustui jo vuosia käytyyn keskusteluun tutkimuksen, käytännön ja politiikan teon maailmojen erillisyydestä, vuorovaikutuksen puutteesta sekä tutkimuksen ja käytännön ja politiikanteon kehittämistarpeiden kohtaamattomuudesta. AITURI-hankkeessa tehtiin selvitystutkimus aikuiskasvatusalan toimijoiden yhteyksistä ja aiemmin tehdystä ja toivotusta tutkimusyhteistyöstä. Keskusteluja yhteistyön tiivistämiseen soveltuvista toimintatavoista ja -malleista käytiin kansallisella, kansainvälisellä ja alueellisella tasolla eri toimijaryhmien keskuudessa. Verkostoitumisen ja tutkimusyhteistyön tarve oli ilmeinen kaikissa toimijaryhmissä. Todettiin myös, että nykytilanteessa yhteistyön kohdetta on mielekästä luonnehtia aikuis- ja ammattikasvatukseksi, vaikka siihen sisältyvätkin vapaan sivistystyön, ammatillisen aikuiskoulutuksen, henkilöstön kehittämisen ja korkea-asteen koulutuksen perinteet.

Tehdyn tutkimuksen ja keskustelujen perusteella AITURI-hankkeen työryhmä esittää tässä raportissa ratkaisuksi kansallista koordinaatiota yhteistyöverkostoineen. Verkosto tukisi aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkimusta ja sen käytänteitä koskevan ajattelun muutosta – myös suhteessa alan tieteelliseen koulutukseen – tehden näkyväksi ja neuvotellen keskenään yhteistyökumppaneiden intressejä, tulkintoja ja käsityksiä. Uudet yhteistyölliset tutkimuskäytäneet antaisivat aiempaa selkeämmin tilan tutkimukselle ja siihen perustuvalla koulutuksella aikuis- ja ammattikasvatusta kriittisesti ja pitkällä tähtäimellä kehittävänä voimavarana. Rakenteellisena ratkaisuna koordinoitu verkosto ei vaadi paljon erillisiä resursseja, mutta edellyttää kaikkien toimijaryhmien tulkitsevan, organisoivan ja resursoivan toimintojaan uudelleen.

SISÄLLYS

1 MIKÄ IHMEEN AITURI?	1
1.1 AITURI-hanke	1
1.2 Hankkeen lähtökohdat	1
2 KETKÄ PUUHAAVAT AIKUISKASVATUKSEN JA -KOULUTUKSEN KENTILLÄ	4
2.1 Aikuiskasvatuksen hallinnallinen määrittely	4
2.2 Aikuiskasvatuksen toimintakentät	5
2.3 Aikuiskasvatus tieteen ja tutkimuksen alana	7
2.4 Aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen keskeiset toimijat	9
3 AITURI-AINEISTOT	13
3.1 Aineiston muodostuminen	13
3.2 Kysely	14
3.3 Haastattelut	15
3.4 Muut aineistot	16
4 LÖYDÖKSET	17
4.1 Yhteyksien ja yhteistyön tarve	17
4.1.1 Nykyiset yhteydet ja yhteistyö eivät riitä	17
4.1.2 Kyllä, ei ja en osaa sanoa	18
4.1.3 Rakenteita kaipaavat eniten alan ammattilaiset	21
4.1.4 Organisaation tutkimusmyönteisyys toimijaryhmittäin	26
4.1.5 Asiantuntijuus edellyttää tutkimusta	26
4.1.6 Yhteistyö edistää keskustelua ja osaamista	27
4.2 Vastuu tutkimusyhteistyöstä, sen käynnistämisestä ja ylläpitämisestä	29
4.2.1 Keskeiset toimijat	29
4.2.2 Kenellä on vastuu	30

4.3 Sopivat toimintatavat, käytänteet ja rakenteet	32
4.4 Resursseja – mieluiten julkisia – tarvitaan	34
4.5 Tutkimusyhteistyön edellytykset ja haasteet	37
4.5.1 Luottamusta, ymmärrystä ja kunnioitusta kansalaisten parhaaksi	38
4.5.2 Yhteistyö vaatii aikaa, ymmärrystä ja osaamista	39
4.6 Keskustelujen kertomaa	44
4.6.1 AITURI-työryhmästä monitasoiseen ja -ulotteiseen yhteistyöhön	44
4.6.2 Ammattilaiset ja koulutuksen järjestäjät ovat innostuneita	45
4.6.3 Mitä ja ketä varten tutkitaan?	46
4.6.4 Pysyvämpää alueyhteistyötä	48
4.6.5 Eurooppalaisia kohtaamisia ja hyviä käytänteitä	50
4.6.6 Kuka asettaa agendan?	54
4.7 Kotikutoisia vai yleismaailmallisia huolia	56
4.7.1 Suomalainen tyyli – yhteenveto AITURI-selvityksestä	56
4.7.2 Muunmaalaisia tyylejä	59
4.7.3 Käsitusten ja käytänteiden taustoja	63
5 KANNATTAISIKO TOIMIA TOISIN	71
5.1 Vaihtoehto 1: Jatketaan entiseen malliin	71
5.2 Vaihtoehto 2: Elinikäisen oppimisen sektoritutkimus	72
5.3 Vaihtoehto 3: Katsotaan yhdessä peiliin	73
5.4 Yhteyksiä muihin aloitteisiin	78
5.5 Seuraavat askeleet	81
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	86
LIITTEET	90

”Jokainen ihminen on laulun arvoinen,
jokainen elämä on tärkeää,
jokainen ihminen vain elää hetken sen,
sen jonka kohtalo on hänelle määräävä.” (Veikko Lavi)

1 MIKÄ IHMEEN AITURI?

1.1 AITURI-hanke

Opetusministeriö (nykyisin opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM) myönsi Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura ry:lle avustuksen ”Aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön rakenteelliset innovaatiot” -hanketta varten 1.12.2009–28.2.2011 väliseksi ajaksi. Hankkeessa etsittiin uusia ratkaisuja tutkijoiden, koulutuksen järjestäjien, alan ammattilaisten sekä hallinnon ja politiikan tekijöiden yhteyksiin ja yhteistyöhön. Tarkoitus oli edistää aikuiskasvatuksen (elinikäisen oppimisen ja koulutuksen) tutkimuksen ja tieteellisen koulutuksen kehittämistä ottamaan eri toimijaryhmien näkemykset paremmin huomioon kansallisesti ja kansainvälisesti.

Keskustelu yhteyksien ja yhteistyön puutteesta on käyty jo vuosia muun muassa Aikuiskasvatuksen tutkimusseuran (ATS), opetusministeriön, Opetushallituksen, entisen aikuiskoulutusneuvoston, koulutuksen järjestäjien ja alan ammattilaisten edustajien kesken. Helmikuussa 2010 käynnistyneen AITURI-hankkeen *työryhmässä* oli tutkimuksen, vapaan sivistystyön, ammatillisen aikuiskoulutuksen ja opetushallinnon edustus. Työryhmään kuuluivat Anja Heikkinen (ATS), Leena Saloheimo (VSY), Pauliina Venho (AIKE), Pertti Pitkänen (OPH) ja koordinaattorina Sini Teräsahde (ATS). Työryhmällä oli vuoden aikana viisi tapaamista, jonka lisäksi työryhmän jäsenet osallistuivat ja järjestivät lukuisia keskustelutilaisuuksia yhteistyökumppaneiden kanssa. AITURI-hanke oli näkyvillä myös alan julkaisuissa ja yhteistyökumppaneiden tiedotteissa.

1.2 Hankkeen lähtökohdat

Aikuis- ja ammattikasvatuksen toimijat ovat hajallaan ja heidän keskinäiset yhteytensä heikot. Erilaisilla ja eri-ikäisillä aikuisilla ei ole etujärjestöä tai puolestapuhujaa. Aikuiskasvattajilla – alan ammattilaisilla ja asiantuntijoilla – ei myöskään ole yhdistävää organisaatiota. Vaikka

aikuiskasvatus on Suomessa pääaineena seitsemässä yliopistossa, ei myöskään pitkäjänteistä tutkimusyhteistyötä ole syntynyt. Valtaosa aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkimuksesta tehdään opinnäytteinä, joista suurin osa jää hyödyntämättä kehittämisessä ja päätöksenteossa. Aikuisten kasvua ja oppimista sääteleviä ratkaisuja tehdään valtaosin liiketaloudellisin ja työvoimapolitiisin perusteiden tai koulutuksen järjestäjien ja työmarkkinaosapuolten intressien ehdoilla vähäisin aikuis- ja ammattikasvatustieteellisin perusteluin. Kosketuspinnat ja yhteydet toimijoiden välillä ovat joko piiloisia tai niitä ei ole. Eri tahoilta on toistuvasti esitetty toiveita toimijoita kokoavalle foorumille, jossa käytäisiin avointa keskustelua ja joka kehittäisi keskinäistä yhteistyötä.

Suomalainen aikuiskasvatus ja -koulutus ja sen hallintajärjestelmä on ollut suurissa muutoksissa: työ- ja elinkeinoministeriöstä on tullut opetus- ja kulttuuriministeriön ohella keskeinen vaikuttaja, kunta- ja aluehallinnon rakenteita on muutettu, aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen (AKKU) ja vapaan sivistystyön kehittämisohjelman (KEHO) esityksiä pannaan toimeen. Elinikäisen oppimisen neuvosto on korvannut aikuiskoulutusneuvoston ja aikuiskoulutuksen tulosalueen tehtävät on hajautettu korkeakoulutus- ja tiede-, yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osastoihin. Aikuiskoulutuksen arvioinnin uudistukset ovat vireillä ja käyttöön ollaan ottamassa eurooppalaista elinikäisen oppimisen pätevyyksien viitekehystä (EQF). Myös yliopistouudistuksen vaikutuksia alan tutkimuksen ja koulutuksen tulevaisuuteen odotetaan jännityksellä.

Niin kansalliset ja ylikansalliset politiikantekijät kuin yhteiskuntatieteilijät ovat vuosikausia esittäneet kansallisvaltiollisten, edustuksellisten instituutioiden korvaamista alueellisilla, asiakohteisilla intressiryhmien (stakeholders) verkostoilla. Muun muassa verkostomaisten, itseohjautuvien (autopoieettisten) järjestelmien, solmutyöskentelyn malleja ovat tuottaneet niin uusliberalistiseksi tulkitut ylikansallisen, kansallisen ja alueellisen hallinnan (governance) vaikuttajat kuin yhteiskunnan muutosta ennakoivat autonomisen tieteen edustajat (esim. Sotarauta & Kosonen. 2004, Suoranta ym. 2009.). Molemmat olettavat yhteiskunnallisen kehityksen toteutuvan parhaiten itseohjautuvien toimijoiden yhdenvertaisuuteen ja välittömään kanssakäymiseen perustuvassa verkostomaisessa toiminnassa. Malleja on niin politiikkoina kuin teorioina kritisoitu uusien demokratiaa kiertävien hallintamuotojen – kuten quasi-non-governmental organisations (QUANGOs) – edistämisestä (Stoker 2004) ja aikuiskasvatuksen näkökulmasta erityisesti politiikan, hallinnan ja aikuisten elämäntodellisuuksien kohtaamattomuudesta. (Rinne 2010.) Radikaaleimmat ”rhizomaattisen” (rönsyilevän) yhteiskunnan visionäärit kuitenkin olettavat yksilöiden, yhteisöjen ja organisaatioiden kehittyvän ennakoimattomina ja satunnaisina

yhteenliittymänä, joissa globaali vuorovaikutus ylittää kansallisvaltiolliset rajat, tieto- ja viestintäteknikan, erityisesti niin sanotun sosiaalisen median välityksellä. (esim. Usher 2010.)

Uusinstitutionalististen ja polkuriippuvuusteorioiden mukaan instituutiot – toimijoiden yhteydet ja toimintakäytänteet sekä niitä ohjaavat ajatusjärjestelmät – muuttuvat kuitenkin hitaasti ja vastahankaisesti, vaikka rakenteita ja organisaatioita yritettäisiin nopeasti muuttaa (Thelen 2002). Kompleksiteetti- ja toimijajärjestelmäteoriat puolestaan korostavat toimijoiden, yhteyksien ja käytänteiden horisontaalista, vertikaalista ja toiminnallista moninaisuutta, jonka ymmärtäminen edellyttää instituutioiden ja organisaatioiden historiallistamista ja kontekstoimista (Semetsky 2008, Latour 2004). Kriittisissä evoluutioteorioissa kansallisten, planetaaristen ja alueellisten/paikallisten toimijuuksien, toimintaprosessien ja -käytänteiden oletetaan kytkeytyvän toisiinsa: ei ole asemia tai paikkoja, jotka eivät olisi yhteydessä toisiinsa ja joilla ei olisi merkitystä kokonaisuuden kehitykselle (Mason 2008, Latour 2009).

Naiivissa verkostoajattelussa oletetaan, että monimutkaisiin ja -tasoihin kehittämishaasteisiin voidaan vastata käynnistämällä itseohjautuva, hierarkiaton ja rakenteeton verkosto – yleensä luottaen tietotekniikan ratkaisevan sen muodostumisen, ylläpidon ja tuottavuuden ongelmat. Aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön kehittämisessä ei voi sivuuttaa ilmiön kompleksisuutta. Poliitikantekijät tulkitsevat aikuiskasvatustodellisuutta toisin kuin koulutuksen järjestäjät, aikuiskasvatustyön tekijät toisin kuin sen kohteet tai tutkijat ja niin edelleen. Ellei tulkintoja kohtauteta ja altisteta toisilleen, yhteistyöstä tuskin syntyy eri toimijoiden tulkintoja vastaavaa ”yhteistä” käsitystä. Kohtaaminen tuo väistämättä esiin toimijoiden väliset valtasuhteet, joiden huomiotta ja käsittelemättä jättäminen tekee yhteistyön ”yhteisyydestä” näennäistä.

AITURI-hankkeessa aikuiskasvatuksen tutkimuksen yhteyksiä ja yhteistyötä pyrittiin ymmärtämään historiallistavasti, kompleksisesti ja evolutionaarisesti (Mason 2008, Ylikoski & Kokkola 2009). Niissä tulevat ilmi erilaiset, institutionalisoituneet määritelmät aikuiskasvatuksen tarkoituksista, sisällöistä ja muodoista. AITURIssa aikuiskasvatuksen konteksteja kutsuttiin Bourdieun (1998) tapaan ”toimintakentiksi”, mikä korostaa tarkoituksista, sisällöistä ja muodoista käytäviä kamppailuja toimijoiden kesken, esimerkkinä rajankäynnit vapaan sivistystyön ja ammatillisen aikuiskoulutuksen kesken. AITURI:n tavoitteena oli myös osoittaa mahdollisuuksia vallitsevien käsitysten ja käytänteiden toimijalähtöiselle muuttamiselle.

2 KETKÄ PUUHAAVAT AIKUISKASVATUKSEN JA -KOULUTUKSEN KENTILLÄ

2.1 Aikuiskasvatuksen hallinnallinen määrittely

Opetus- ja kulttuuriministeriön määritelmän mukaan aikuiskoulutus on aikuisille suunnattua koulutusta, josta opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa *omaehtoisen koulutuksen* osalta, työ- ja elinkeinoministeriö *työvoimapolitiittisen* koulutuksen osalta ja työnantajat *henkilöstökoulutuksen* osalta. OKM:n aikuiskoulutusmenoista 40 prosenttia käytetään ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja oppisopimuskoulutukseen, neljännes korkeakoulujen aikuiskoulutukseen, viidennes vapaaseen sivistystyöhön ja yleissivistävään aikuiskoulutukseen ja noin viisi prosenttia aikuiskoulutuksen kehittämiseen ja opetushenkilökunnan täydennyskoulutukseen. OKM:n määritelmän mukaan aikuiskoulutus on:

- aikuisille tarkoitettu *lukiokoulutus*
- näyttötutkintoon valmistava *ammatillinen peruskoulutus*
- ammatti- ja erikoisammattitutkintoon *valmistava koulutus*
- ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksena suoritettava ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus, ylempään ammattikorkeakoulutukseen johtava koulutus, ammattikorkeakoulujen erikoistumisopinnot ja avoin ammattikorkeakoulu
- yliopistojen muuntokoulutus ja maisteriohjelmat, avoin yliopisto sekä yliopistojen täydennyskoulutus
- vapaa sivistystyö (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, a.)

OKM:n mukaan ”(a)ikuiskoulutuspolitiikan tehtävänä on *työvoiman saatavuuden ja osaamisen turvaaminen*, koko aikuisväestön koulutus- ja sivistys*mahdollisuuksista* huolehtiminen sekä yhteiskunnan *ehyden ja tasa-arvon* vahvistaminen. Aikuiskoulutuspolitiikalla tuetaan pyrkimyksiä työurien pidentämiseen, työllisyysasteen nostamiseen, tuottavuuden parantamiseen, monikulttuurisuuden vahvistumiseen sekä elinikäisen oppimisen edellytysten toteutumiseen. Aikuiskoulutuksella lievennetään myös taantuman vaikutuksia.” (Mt.)

2.2 Aikuiskasvatuksen toimintakentät

Tässä yhteydessä aikuiskasvatuksella tarkoitetaan aikuisten kasvuun ja oppimiseen tähtäävää toimintaa, joka on Suomessa saanut omanlaisensa muodot, rakenteet ja sisällöt. Sen julkisesti vaikiintuneimpina ja rahoitetuimpina kenttinä voidaan pitää vapaata sivistystyötä, ammatillista aikuiskoulutusta, henkilöstön kehittämistä ja korkea-asteen aikuiskoulutusta. Kentät ovat osin päällekkäisiä, mutta AITURI:n oletuksena oli, että niiden toimintalogiikat eroavat perinteisesti toisistaan.

Vapaa sivistystyö

Laki vapaasta sivistystyöstä (21.8.1998/632) toteaa sen järjestämisen tehtäviksi ja tavoitteiksi ”elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.”

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot ja opintokeskukset sekä kesäyliopistot ja liikunnan koulutuskeskukset. Neljällä ensin mainitulla on omat edunvalvontajärjestönsä, joiden lisäksi Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö (VSY) pyrkii edistämään kaikkien vapaata sivistystyötä tekevien asemaa ja toimintaedellytyksiä.

VSY toteaa toimintasuunnitelmassaan vuodelle 2010, että vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaan (KEHO) liittyen sen tehtävänä on ”(v)apaan sivistystyön monitieteisen tutkimusohjelman käynnistäminen yhdessä relevanttien korkeakoulujen kanssa. Tavoitteena on vapaan sivistystyön opiskelua ja kehittämistä koskevan tutkimustoiminnan ja tutkijakoulutuksen vahvistaminen sekä korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön toimijoiden yhteistyön ja vuorovaikutuksen aktivoiminen.” Myöhemmin todetaan, että ”(t)utkimuksen vahvistamisen alueella panostetaan vapaan sivistystyön monitieteisen tutkimushankkeen aikaansaamiseen ja kantavien rakenteiden ja käytänteiden kehittämiseen. Tavoitteena on myös tutkimusta tukevan yhteistyön edistäminen sekä tutkimustiedon levittäminen.” AITURI-hankkeessa suunnitellun tutkimusverkoston perustamiseen VSY on varautunut siten, että ”(k)ootaan vapaan sivistystyön tutkimusta tekevät ja siitä kiinnostuneet vuorovaikutteiseksi ryhmäksi. Kutsutaan mukaan sekä tutkijoita että käytännön toimijoita, aikuiskasvatusalan kouluttajia ja opiskelijoita ja koulutuspolitiikan vaikuttajia. Verkostoa kootaan ja koordinoidaan ja toimintoja järjestetään kiinteässä yhteistyössä ATS:n ja yliopistojen yhteyshenkilöiden kanssa. Ava-

taan yhteys myös pohjoismaisiin ja eurooppalaisiin tutkijoihin VSY:n ja sen kumppaneiden NVL-, EAEA- ja ESREA-suhteita apuna käyttäen [...]” (VSY 2011.)

Ammatillinen aikuiskoulutus

Laissa (21.8.1998/631) ammatillisella aikuiskoulutuksella ”tarkoitetaan [...] ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja samoin kuin niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta.”

Ammatillista aikuiskoulutusta järjestävät ammatilliset oppilaitokset, aikuiskoulutuskeskukset ja ammatilliset erikoisoppilaitokset. Lisäksi ammatillisia perustutkintoja voi suorittaa oppisopimus-koulutuksena. Oppilaitosten ylläpitäjiä ovat muun muassa kunnat ja kuntayhtymät, osakeyhtiöt ja säätiöt. Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen lisäksi oppilaitoksissa järjestetään yritysten hankkimaa henkilöstökoulutusta ja työvoimahallinnon hankkimaa työvoimapolitiittista koulutusta. (OKM 2010 b.) Aiemmin ammatillisen aikuiskoulutuksen asiaa vei keskitetysti eteenpäin Aikuiskoulutuksen kehittämissyksikkö AIKE Group. Nykyisin ammatillisen koulutuksen järjestäjien hyväksi – niin nuorisosteella kuin aikuiskoulutuksessa – toimii Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry.

AMKE ry:n toimintasuunnitelmassa vuodelle 2011 ei mainita aikuis- tai ammattikasvatuksen tutkimusta tai työelämäntutkimusta eikä yhteyksiä korkeakouluihin ja tutkimuskeskuksiin. AITURI-hankkeen tavoitteiden (yhteistyön vahvistaminen toimijaryhmien välillä) kannalta oleellisia ilmaisuja AMKE:n toimintasuunnitelmassa on vähän. Siinä todetaan kuitenkin, että ”AMKE vahvistaa tulevaisuuden tutkimusta ja ennakoivia ammatillisen koulutuksen strategisella ja operatiivisella tasolla kehittämishanke- ja verkostotyöskentelyn avulla.”

Henkilöstökoulutus

Valtaosa työssäkäyvistä aikuisista osallistuu työnantajansa järjestämään henkilöstökoulutukseen, jonka ajalta maksetaan palkkaa tai osallistuminen korvataan vapaa-aikana. OKM määrittelee henkilöstökoulutuksen lyhytkestoiseksi, non-formaaliksi täydennyskoulutukseksi, vaikka esimerkiksi joidenkin ammatillisten tutkintojen suorittaminen on mahdollista työn ohessa. (OKM 2010, c.) Työ ja työpaikat ovat myös yksi aikuisten oppimisen merkittävimmistä informaaleista ympäristöistä.

Korkea-asteen aikuiskoulutus

Korkea-asteen aikuiskoulutusta järjestetään yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa, joissa aikuiset voivat osallistua alempiin, ylempiin ja jatkotutkintoihin johtavaan koulutukseen. Ammattikorkeakouluissa voi suorittaa myös ammatillisia erikoistumisopintoja. Tutkintoon johtava koulutus on aikuisille maksutonta. Sekä yliopistot että ammattikorkeakoulut tarjoavat myös maksullista täydennyskoulutusta. Korkeakouluopintoja voi suorittaa myös avoimessa yliopistossa, kesäyliopistossa ja ammattikorkeakoulussa kurssimaksuja vastaan. (OKM 2010, b)

Lain (558/2009) mukaan ”(y)liopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee *edistää elinikäistä oppimista, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.*”

2.3 Aikuiskasvatus tieteen ja tutkimuksen alana

Aikuiskasvatus-termi assosioidaan usein lasten kasvattamiseen. Aikuisten kohdalla korostuvat ”kasvu” (vrt. ammatillinen kasvu) ja ”kasvamaan saattaminen” (vrt. ammattikasvatus, ohjaus). Vaikka aikuiskasvatus ja yleinen kasvatustiede ovat lähentyneet, oppiaineen juuret ovat yhteiskuntatieteissä. Aikuiskasvatustieteessä tutkitaan aikuisten oppimista, opiskelua ja opettamista sekä näiden seurauksena tapahtuvaa kasvua ja kehitystä. Niitä voidaan tarkastella yksilön, organisaatioiden, koulutusjärjestelmien sekä työelämän näkökulmasta. Lisäksi otetaan huomioon oppimisen ja kasvun sosiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset ehdot.

Jukka Tuomiston mukaan suomalainen aikuiskasvatus on kehittynyt neliportaisesti. Ensin muodostui käytännön toimiala (vapaa kansanvalistus- ja sivistystyö), jota alettiin säädellä laeilla 1920-luvulla. Seuraavaksi ryhdyttiin opettamaan alalle aikoville ja sillä jo toimiville alan perustiedot ja toimintamallit: vuodesta 1929 alettiin Kansalaiskorkeakoulussa opettaa tutkijoiden ja kenttäväen yhteistyönä kehittämää kansansivistysoppia. Kolmannella portaalla kehitettiin aikuiskasvatustiedettä yhteiskuntatieteiden ja filosofian avulla Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa 1950-luvun vaihteessa. Neljännellä portaalla alkoivat tutkijat reflektoida metatieteellisesti omaa toimintaansa Tampereen yliopistossa 1970-luvulla. Yliopiston tärkein tehtävä oli oikeuttaa toiminnan akateeminen arvostus ja ideologinen erityisyys. Kosti Huuhkan ”Talonpoikaisnuorison opintie” oli ensimmäinen aikuiskasvatuksen väitöstutkimus vuodelta 1955. Samaan aikaan alettiin tehdä empiiristä tutkimusta, joka oli kuitenkin määrällisesti vähäistä ja motivoitui opiskelijoiden halusta kehittää omaa työ-

tään. Aikuiskasvatuksen tutkimukseen ja koulutukseen vaikuttivat muutkin tieteenalat. Siihen omaksuttiin kasvatustieteellisiä, psykologisia ja johtamisopillisiä käsitteitä ja malleja aina Soinin herbartilaisuudesta ja Kurjen ammatinvalinnasta ja työhygieniasta asti. Tampereella arvostettiin kuitenkin historiaa ja filosofiaa aina 1970-luvun sosiologiakäänteeseen asti. (Tuomisto 2011.)

Vuonna 2011 aikuiskasvatustieteellistä tutkimusta ja koulutusta toteutetaan seitsemässä yliopistossa: Tampere, Helsinki, Turku, Jyväskylä, Itä-Suomi, Lappi, Åbo Akademi / Vaasa. Alalla on – riippuen siitä, sisällytetäänkö ammattikasvatus tai elinikäinen oppiminen ja kasvatus aikuiskasvatukseen – noin 10–12 professoria, noin 20–25 lehtoria/yliassistenttia/assistenttia/opettajaa sekä noin 15–20 päätoimista tutkijaa. Professoreilla ja senioritutkijoilla ei nykyisin ole mahdollista tehdä omaehtoista ja pitkäjänteistä tutkimusta, vaikka esimerkiksi ”Suomalaisen aikuiskasvatuksen kentät ja kerrostumat” ja ”Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historia” -hankkeissa sitä on herätelty. Valitsevan korkeakoulu- ja tiedepolitiikan oloissa tutkimukseksi tunnustaminen edellyttää yleisesti ulkoista rahoitusta. Aikuiskasvatus on perinteisten akateemisten rahoittajien (Suomen Akatemia, säätiöt) katsannossa marginaalinen, EU:n (ESR, Grundtvig, Leonardo ym.) ja OKM:n/OPH:n toimeksiantoselvityksissä tekninen toteuttaja. Suomen Akatemian ja EU:n projektitutkimus painottuu muun muassa työssä oppimiseen, aikuiskoulutuksen vaikuttavuuteen ja siihen osallistumiseen. Vain Helsingin yliopiston kehittävän työntutkimuksen yksikkö (nyk. CRADLE) saa merkittävän osan rahoituksesta (julkishallinnon) suurten työorganisaatioiden konsultointi- ja kehittämishankkeista.

Kasvatusalan valtakunnallisen Kasva-tutkijakoulun (max 24–25 tohtoriopiskelijaa) neljässä tohtoriohjelmassa aikuiskasvatus on jotenkin mukana vain kehittävän työntutkimuksen ohjelmassa, joka rahoittaa vain oman keskuksensa jatko-opiskelijoita. VSY on tukenut pienin yksittäisin apurahoin vapaan sivistystyön toimijoiden opinnäytteitä. Merkittävin tutkimusresurssi ovat kandidaatin-, maisterin- ja tohtorintutkinnon opiskelijat: yhteistyön kannalta onkin kriittistä, mihin heidän tutkimuksensa kohdistuu. Kasvatustieteiden kandidaatin- ja pro gradu-tutkielmista noin puolet, 50–70, kohdistunee vuosittain aikuis- ja ammattikasvatukseen. Alan sadoista jatko-opiskelijoista valtaosa työskentelee samalla opetus-, hallinto- tai suunnittelutehtävissä, joten aiheesta valmistunee väitöskirjoja noin 10 vuodessa.

Aikuiskasvatus-lehden perusteella tutkimusten suosituimpia aiheita ovat olleet ammattikorkeakoulujen ja niiden opetuksen kehittäminen, asiantuntijuus ja opettajuus, työssä oppiminen, organisaatioiden ja henkilöstön kehittäminen, koulutuksen vaikuttavuus ja koulutukseen osallistuminen. (Salo 2006). Myöhempien lehtien ja aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisten perusteella suosituimpia aiheita ovat olleet oppiminen – erityisesti työssä oppiminen ja organisaatioiden kehittäminen –, aikuiskasvattajat ja aikuisten opettaminen, filosofis-historialliset analyysit ja yrittäjyyskasvatus. Va-

paan sivistystyön ja kansalaisuuden, korkeakouluopetuksen ja aikuiskasvatuksen sukupuolittumisen tutkimukset ovat lisääntyneet. Kriittistä työelämä- ja koulutuspolitiikkatutkimusta on vähän. Jos vertailukohteeksi ottaa esimerkiksi yhdysvaltalaisen Adult Education Research Conference'n konferenssijulkaisut vuodelta 2009, on tutkimuskirjo varsin lähellä suomalaista. Eniten tutkitaan aikuisen oppimista ja opettamista, enenevästi korkeakoulukontekstissa. Yhteisöihin, yhteiskuntaan ja politiikkaan ja erityisesti rotuun/etnisiteettiin liittyvää tutkimusta on varsin paljon, historiallisia aiheita taas ei näytä olevan lainkaan. Yksinomaan tieto- ja kommunikaatiotekniikkaan kohdistuva tutkimus näyttää vähentyneen molemmissa maissa. (Heikkinen 2010.)

Aikuiskasvatukseen liittyviä opinnäytetöitä ja projektitutkimuksia tehdään myös sosiologiassa, psykologiassa, hallintotieteissä, kauppa- ja taloustieteissä ja teknisissä tieteissä – erityisesti projekti-rahoitukseen keskittyneissä tutkimuskeskuksissa (Koulutussosiologian tutkimuskeskus, Työelämän tutkimuskeskus, Koulutuksen tutkimuslaitos) ja sektoritutkimuslaitoksissa (esim. STAKES, TYKES, VATT). Myös OKM ja OPH tekevät toimeksiantoja tai antavat erityisavustusta politiikantekijöiden mielestä tärkeisiin selvityksiin. Tutkijoiden, käytännön toimijoiden ja politiikantekijöiden kesken ei ole syntynyt pitkäkestoisia yhteistyökäytäntöjä. Projektien puitteissa voi muodostua satunnaisia ja lyhytkestoisia yhteyksiä. Seurantaa projekti-, opinnäyte- ja toimeksiantotutkimusten vaikuttavuudesta tieteen, käytännön tai politiikan kehittämiseen ei ole.

2.4 Aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen keskeiset toimijat

Seuraavassa luonnehditaan aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen toimijoita, joilla voi olettaa olevan kiinnostusta tutkimus- ja siihen perustuvaan koulutusyhteistyöhön.

Hallinnon ja poliittisen päätöksenteon toimijat – politiikan tekijät

Suomen julkishallintokeskeisessä aikuiskoulutuspolitiikassa keskeinen toimija on opetus- ja kulttuuriministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriö vaikuttaa enenevästi työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja ohjausta tapahtuu myös ELY-keskusten kautta. Aikuiskoulutuksen kysymykset koskevat useita ministeriöitä: opintososiaalisten etujen ja hyvinvoinnin osalta sosiaali- ja terveysministeriötä, kuntien palvelurakenteen ja -vastuun osalta kuntaministeriötä ja niin edelleen. Yksi keskeinen toimija on Opetushallitus, jota OKM tulosoittaa. OKM:n nimittämä elinikäisen oppimisen neuvosto on neuvoo-antava elin, joka perustettiin entisen aikuiskoulutusneuvoston tilalle. Ministeriöt myös hyödyntävät sektoritutkimusta esimerkiksi taloudellisen ja väestöllisen kehityksen seurannas-

sa ja ennakoinnissa. Poliitiikan tekijöihin (policy-makers) sisällytetään tässä valtiollisten toimijoiden ohella myös kuntien opetus-/sivistystoimenjohto alueellisine kytkenäineen.

Tutkijat

Tässä yhteydessä tutkijoilla tarkoitetaan ensisijassa henkilöitä, joiden toimenkuvaan kuuluu akateemisen tutkimuksen tekeminen. Suomessa aikuiskasvatuksen tutkijayhteisö on pieni ja maantieteellisesti ja ydintoiminnoiltaan hajaantunut. Tutkijoita on seitsemässä yliopistossa, joissa voi suorittaa aikuiskasvatuksen perus- ja jatkotutkinto-ohjelman. Kolmessa yliopistossa on kasvatustieteellinen tutkimusyksikkö. OKM rahoittaa myös koulutuksen arviointineuvostoa, jossa tehdään selvityksiä aikuis- ja ammatillisesta koulutuksesta. Yhteensä selvästi aikuiskasvatukseen profiloitunutta vakinaista tutkijakuntaa lienee noin 50 henkilöä. Valtaosa ”tutkijoista” onkin maisteri- ja tohtoriopiskelijoita. Yhteiskunta-, johtamis- ja taloustieteissä tehdään myös aikuiskasvatukseen liittyvää tutkimusta, mutta harva identifioi itsensä hierarkiassa vähemmän arvostetun oppiaineen tutkijaksi.

Koulutuksen järjestäjät

Aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen järjestäjät – kunnat ja kuntayhtymät, järjestöt, yritykset ym. – ohjaavat sitä toiminta-ajatuksensa ja taloudellisen viitekehityksensä mukaan sekä vastaavat suhteista muihin toimijoihin. Tässä yhteydessä koulutuksen järjestäjiin sisällytetään oppilaitosten rehtorit, koulutusjohtajat ja -päälliköt. Heitä ei pidetä ”alan ammattilaisina”, sillä he edustavat koulutuksen järjestäjän näkökulmaa ja vastaavat siitä, että koulutus on lainsäätäjän ja rahoittajan tavoitteiden mukaista.

Aikuiskasvatuksen ammattilaiset

Aikuiskasvatuksen ammattilaiset ovat kaikkein epämääräisin toimijaryhmä. AITURIn selvityksessä ammattilaisina pidetään kaikkia, jotka työskentelevät aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen parissa, mutta joita ei voi luokitella muihin ryhmiin. Aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen ammattilaiset työskentelevät monen tyyppisillä taustoilla, koulutuksilla ja identiteeteillä. Ammattinimike voi olla esimerkiksi opettaja, kouluttaja, koulutussuunnittelija, henkilöstöpäällikkö, projektipäällikkö tai koordinaattori (ks. SPECIA 2011). Alan ammattilaisten oletetaan olevan kiinnostuneita oman asiantuntijuutensa perusteista, joten heillä pitäisi olla kiinnostusta tieteelliseen tutkimukseen ja siihen perustuvaan perus- ja jatkotutkinto-, sekä lisä- ja täydennyskoulutukseen.

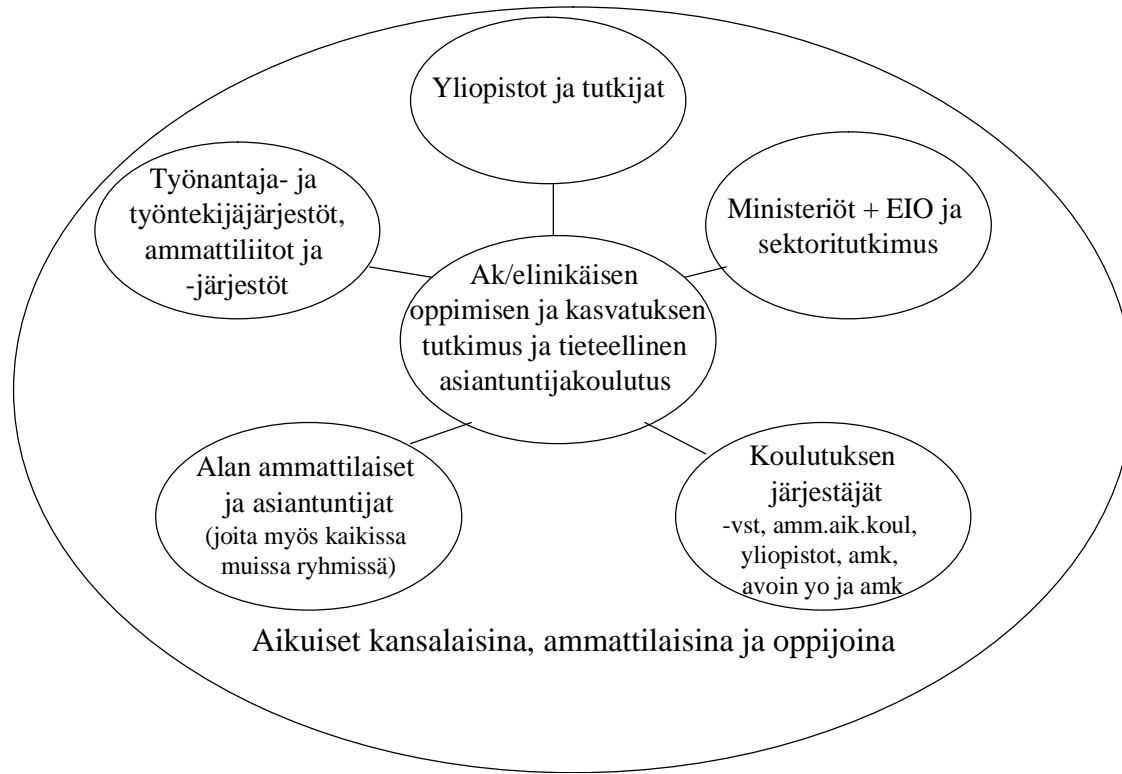
Työelämän toimijat

Työelämän tarpeita aikuiskasvatuksen tutkimusta ja aikuiskoulutusta kohtaan viestivät niin työnantaja- kuin työntekijäjärjestöjen sekä ammattiliittojen ja -järjestöjen edustajat. Yleensä ne kanavoituvat kansallista suunnittelua ja päätöksentekoa valmisteleviin ja oikeuttaviin edustuksellisiin elimiin (koulutustoimikunnat, erilaiset neuvostot ym.). Niin kansallisessa kuin alueellisessa aikuiskoulutuksessa työelämän tarpeet tarkoittavat lähinnä valtaosin työnantajia ja näiden järjestöjä. Ammattijärjestöjen toiminnassa työntekijöiden/aikuisten aikuis- ja ammattikasvatukselliset tarpeet ovat perinteisesti väistyneet palkka- ja muiden työehtosopimusvaateiden tieltä. Vaikka ammattiliitot edustavat myös aikuiskasvatuksen ammattilaisia, niiden jäsenet eivät yleensä ole järjestäytyneet aikuiskasvatustehtävien perusteella, joten aikuiskasvatuksen ammattilaiset on tässä yhteydessä syytä pitää omana toimijaryhmänä.

Aikuiset kansalaisina, oppijoina ja ammattilaisina

Toimijaryhmä ”aikuiset” on hyvin heterogeeninen, sillä se kattaa koko Suomessa asuvan aikuisväestön. Aikuisten tieteelliseen tutkimukseen ja koulutukseen kohdistuvat tarpeet eivät tule mitenkään yhtenäisesti esiin julkisessa keskustelussa. Niinpä kaikkien muiden toimijoiden voi odottaa ja olettaa tulkitsevan erilaisten ”aikuisten” moninaisia tarpeita ja esittävän tutkimuksen ja koulutuksen kehittämistä niiden perustalta.

Aikuiskasvatustutkimuksen ja tieteellisen asiantuntijakoulutuksen keskeiset
määrittelijät - miten taata vuoropuhelu ja yhteistyö?



Kuvio 1. Keskeiset toimijat aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyössä

3 AITURI-AINEISTOT

3.1 Aineiston muodostuminen

AITURI-hanke on ollut tutkimuksellinen ja itsereflektoiva. Vuoden 2010 aikana työryhmä keräsi erilaisia aineistoja selvittääkseen tutkimusyhteistyön merkityksiä, käytäntöjä ja kehittämismahdollisuuksia. Hankkeen koordinaattori teki 11 *avainhenkilöhaastattelua*, joissa suomalaiset aikuiskasvatuksen asiantuntijat ovat viiteryhmäänsä edustaen kertoneet kokemuksistaan, tarpeistaan ja näkemyksistään tutkimuksen, käytännön ja hallinnon yhteistyöstä (liite 1).

Aineistoa kerättiin myös *kyselyn* avulla. E-kyselylomake oli avoinna verkossa kaikille aikuiskasvatuksessa ja -koulutuksessa työskenteleville useita kuukausia. Kyselyn väittämät perustuivat tutkimuskirjallisuuteen ja työryhmän kokemuksiin: näkemykset aikuiskasvatuksen toimintakentistä, toimijoiden yhteyksistä ja yhteistyöstä, niiden syistä ja odotuksista, kehittämisen suunnista ja niiden edellyttämistä vastuista ja resursseista. Väittämiin haettiin vastauksia mielipideasteikolla 1–5 (liite 2).

Aineistoa syntyi myös *työryhmän* osallistumisesta *eri toimijaryhmien tilaisuuksiin* sekä Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitoksen kanssa järjestetästä *seminaarista* joulukuussa 2010. Lisäksi tutkimusaineistona käytettiin toimijoiden tuottamia materiaaleja, kuten *toimintakertomuksia* ja *-suunnitelmia*. Tutkimuksen, käytännön ja politiikan yhteyksistä ja yhteistyöstä aikuiskasvatuksessa käytiin kansainvälistä keskusteltua muun muassa *ESREAn* (European Society for Research on Education of Adults) *konferenssissa* Linköpingissä, *ICER* (International Conference of Educational Research) *-konferenssissa* Soulissa sekä *TQF3* (Transnationalization of Qualification Frameworks - 3) *-tutkijaseminaarissa* Tampereen yliopistolla, joihin osallistui tutkijoiden ohella aikuiskasvatuksen keskeisiä intressiryhmiä. Työryhmä kokosi myös *esimerkkejä* tutkimuksen, käytännön ja politiikan yhteistyön organisoimisesta eri Euroopan maissa sekä Etelä-Koreassa. Suomalaisten rakenteiden ja käytänteiden ymmärtämiseksi käytettiin toimijaryhmien *ohjelmallisia asiakirjoja* ja *historiallistavaa ja kontekstoivaa tutkimuskirjallisuutta*.

3.2 Kysely

Vastaajat

E-lomakkeella toteutettuun kyselyyn vastasi 79 henkilöä. Vastaajista naisia on 67 ja miehiä 33 prosenttia. Vastaajien iän keskiarvo on 48,8 vuotta. Vastaajat ovat korkeasti koulutettuja: 60 prosenttia on suorittanut maisterin tutkinnon ja jatko-opinnot suorittaneita tai niitä parhaillaan tekeviä on 35 prosenttia. Lopuilla viidellä prosentilla on vähintään lukio- tai ammattikoulututkinto. Pääaineenaan aikuiskasvatusta on opiskellut noin kolmannes (35 %) ja jotakin muuta kasvatustieteellistä pääainetta toinen kolmannes (32,5 %) vastaajista. Loput (32,5 %) ovat opiskelleet jotakin muuta pääainetta. Vastaajista 66 prosenttia työskentelee valtio- tai kuntasektorilla, noin 28 prosenttia yksityisellä ja noin 6 prosenttia kolmannella sektorilla.

Suurin osa vastaajista työskentelee aikuiskasvatuksessa ja -koulutuksessa: noin 60 prosenttia oli täysin samaa mieltä sekä väittämästä ”Työni sisältö liittyy pitkälti aikuiskasvatukseen ja -koulutukseen” että ”Työskentelen organisaatiossa, jonka ydinaluetta ovat aikuisen oppimiseen ja kehittymiseen liittyvät kysymykset”. Noin neljäsosa oli ”osittain samaa mieltä”. Vain noin 10 prosenttia määrittelee työtehtäviensä ja organisaationsa keskittyvän johonkin muuhun kuin aikuiskasvatukseen. Siten ei ole yllättävää, että kasvatustieteellisten teorioiden ja tutkimusten katsotaan olevan tärkeitä vastaajien työn kannalta. Väittämän ”Kasvatustieteellisten teorioiden ja tutkimuksen tunteminen on tärkeää työni kannalta” kanssa 43 % on täysin samaa mieltä, 43 % osittain samaa mieltä. Lähes yhtä moni on täysin (37 %) ja osittain samaa (42 %) samaa mieltä väittämästä ”Hyödynnän työssäni aikuiskasvatuksen tutkimustietoa”.

Aineiston käsittely

Kyselylomakkeen vastaajat ryhmiteltiin neljään ryhmään työpaikan ja toiminimen mukaan, ja näin muodostui uusi muuttuja, jolla on neljä arvoa (tutkija = 1, koulutuksen järjestäjä = 2, alan ammattilainen = 3, politiikan tekijä = 4). Ryhmään 1 kuuluvat yliopistoväki ja tutkijat, joiden toimenkuvaan kuuluu *akateemisen tutkimuksen* tekeminen. Yliopistossa työskentelevää lehtoria pidetään siis ”tutkijana”, kun taas ammattikorkeakoulussa ”alan ammattilaisena”. Ryhmät 2 ja 3 eivät ole selvärajaisia. Ryhmään 2 kuuluvat oppilaitosten rehtorit ja koulutusjohtajat ja -päälliköt. Alan ammattilaisia ovat kaikki, joita ei voi sisällyttää muihin ryhmiin. Ryhmään 4 kuuluvat vastaajat ovat vastuussa koulutuksen paikallishallinnosta eli lähinnä sivistystoimenjohtajia. Vastaajista tutkijoita on 13 (17 %), koulutuksen järjestäjiä 28 (36 %), alan ammattilaisia 28 (36 %)

ja hallinnon ja politiikan (policy-makers) edustajia 9 (12 %). Yksi vastaaja ei antanut organisaatio- tai toiminimitietoa.

Joistakin muuttujista puuttui yksittäisiä havaintoarvoja. Tässä raportissa käsiteltävien väittämien 11–18 ja 41–73 kohdalla puuttuvat havaintoarvot korvattiin asteikon keskimmaisella arvolla 3, ”vaikea sanoa”, mikä ei vääristä jakaumaa positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan.

3.3 Haastattelut

Haastateltavat

Avainhenkilöhaastatteluissa suomalaiset aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen asiantuntijat arvioivat tutkimusyhteistyön tarpeita ja keinoja tiivistää yhteistyötä viiteryhmäänsä edustaen. Haastatellut henkilöt olivat (suluissa sitaattien yhteydessä esiintyvä koodi):

Juha Suoranta, TaY (J1) – tutkijat

Heikki Silvennoinen, Koulutuksen arviointineuvoston sihteeristö (H2) – tutkijat / policy makers

Pertti Pitkänen, OPH (P3) – policy makers

Jukka Tuomisto, TaY (J4) – tutkijat

Tarja Lang, Espoon työväenopisto (T5) – koulutuksen järjestäjät

Jari Valtari, JHL ja Raseborg-opisto (J6) – koulutuksen järjestäjät / ammattilaiset

Raija Meriläinen, OKM (R7) – policy makers

Anni Karttunen, Savon ammatti- ja aikuisopisto (A8) – koulutuksen järjestäjät

Eeva-Inkeri Sirelius, VSY (E9) – koulutuksen järjestäjät / policy makers

Heikki Sederlöf, AIKE (H10) – koulutuksen järjestäjät / policy makers

Opri Salminen, HY (Aikuiskasvatustieteilijä henkilöstön kehittämistehtävissä) (O11) – ammattilaiset

Aineiston analysointi

Haastattelujen kesto oli 1–2 tuntia. Haastatteluaineisto ryhmiteltiin aluksi neljän pääteemaan mukaan: 1. Minkälaista tarvetta haastateltavat kokevat tutkimuksen, käytännön ja hallinnon yhteyksien ja yhteistyön lisäämiselle, 2. Mitä ovat sopivat toimintatavat, käytänteet ja rakenteelliset

ratkaisut tutkimusyhteistyölle, 3. Millaisia resursseja tutkimusyhteistyön käynnistäminen vaatii ja 4. Mitkä ovat keskeisimmät edellytykset ja haasteet toimivalle yhteistyölle.

3.4 Muut aineistot

Haastattelu- ja kyselyaineistoja on analysoitu kontekstoimalla niitä aineistoihin, joita on kerätty muun muassa:

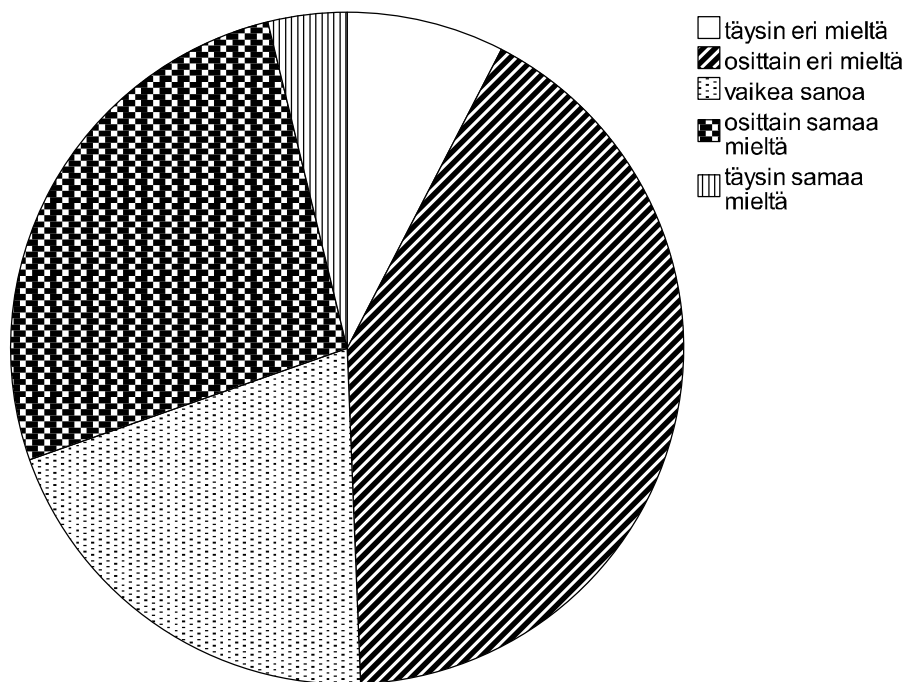
- Aikuiskasvatuksen keskeisten toimijoiden *tapaamisista*
- Aikuiskasvatuksen keskeisten toimijoiden ohjelmallisista *asiakirjoista*
- Kansainvälisistä *keskusteluista* ja *esimerkeistä*
- *Suomalaisittain* kontekstoivasta ja historiallistavasta *aineistosta* ja *tutkimuskirjallisuudesta*.

4 LÖYDÖKSET

4.1 Yhteyksien ja yhteistyön tarve

4.1.1 Nykyiset yhteydet ja yhteistyö eivät riitä

Puolet kyselyyn vastanneista on sitä mieltä, että yhteyksiä ja yhteistyötä aikuiskasvatuksen toimijoiden välillä olisi syytä lisätä. Väittämästä ”Nykyiset yhteydet ja yhteistyö aikuiskasvatuksen eri tahojen kesken ovat riittäviä” lähes puolet vastaajista on joko *täysin* (8 %) tai *osittain* (42 %) *eri mieltä*. Viidesosan on *vaikea sanoa* mielipidettään asiasta suuntaan tai toiseen. Vajaa kolmasosa pitää yhteyksiä ja yhteistyötä riittävänä ollen väittämästä *osittain samaa mieltä*. Vain 4 prosenttia on *täysin samaa mieltä* eli pitää nykyisiä yhteyksiä ja yhteistyötä täysin riittävinä.



Kuvio 2. Väittämä 41 ”Nykyiset yhteydet ja yhteistyö aikuiskasvatuksen eri tahojen kesken ovat riittäviä”.

Suurin osa tutkijoista, koulutuksen järjestäjistä ja alan ammattilaisista oli nykyisten yhteyksien ja yhteistyön riittävydestä *osittain eri mieltä*, politiikan tekijöistä taas *osittain samaa mieltä*. Ääri vastaukset *täysin samaa mieltä* ja *täysin eri mieltä* sekä *vaikea sanoa* olivat yhtä suosittuja kaikissa toimijaryhmissä. Erot eivät ole kuitenkaan tilastollisesti merkitseviä, minkä todentaminen edellyttäisi suurempaa vastaajajoukkoa.

4.1.2 Kyllä, ei ja en osaa sanoa

Vapaa sivistystyö

Haastateltujen mukaan vapaassa sivistystyössä koetaan suurta tarvetta yhteyksien muodostamiselle tutkimuksen, käytännön sekä hallinnon ja politiikan välille. Tutkimusta kaivataan sekä käytännöstä lähtevien kysymysten selvittämiseen että aikuiskasvatuksen ideologisten lähtökohtien ja yhteiskunnallisen merkittävyyden näkyväksi tekemiseen. Yhtenä tarpeena ja toiveena tutkimusyhteistyölle on, että tutkimustuloksia voitaisiin hyödyntää kestävien argumenttien muodostamiseksi toiminnan vaikuttavuudesta neuvoteltaessa politiikantekijöiden kanssa toiminnan rahoituksesta.

J6/134: [...] sitä ei oo tavallaan sitä organisatorista rakennetta, et mun mielestä se, mitä nyt tässä tarvittais, olis näiden toimijoiden, nimenomaan näiden järjestöjen ja toisaalta sitten tän tutkijayhteisön välinen yhteistyö, jolla pystyttäs argumentoimaan tieteellisesti uskottavasti sitä, et mihin tätä vapaata sivistystyötä ja aikuiskoulutusta tässä maassa ylipäätään tarvitaan.

Tutkimuksen ja alan ammattilaisten tiiviimpi yhteys nähdään tärkeänä aikuiskasvattajan professionille. Tutkimuksen merkitys on kuitenkin jäänyt pieneksi ammattilaisten arjen työssä.

J6/80: [...] ehkä se se käytännön työ on vienyt vähän liikaa mukanaan. [...] Nimenomaan tätä linkkiä, että yliopiston ja vapaan sivistystyön opettajien välillä olis enemmän tätä keskustelua, niin sitä mun mielestä tarvitaan ehdottomasti enemmän.

Avointa keskusteluyhteyttä tutkimuksen, käytännön ja politiikan teon välillä pidetään tärkeänä, sillä eri ryhmien arvellaan joka tapauksessa vaikuttavan toistensa toimintaan.

Ammatillinen aikuiskoulutus

Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa käsitykset tutkimusyhteistyön tarpeesta vaihtelevat. Yksi haastatettava toteaa, että tutkimuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen maailmat ovat liian etäällä toisistaan, eikä käytännössä osata tiedostaa tutkimustarpeita.

H10/108: Mut et sit on myös sellasia, jotka varmaan ajattelee, et se yliopistomaailma on niinku, tää aikuiskoulutuksen tieteellinen maailma on niin kun oma maailmansa, joka ei paljon tätä arjen todellisuutta hetkauta.

H10/130: No siis tarpeita ei ole, ennen kuin joku tulee ja näyttää ne.

Tutkijoiden odotetaan markkinoivan ja esittelevän osaamistaan sekä muuttavan toimintaansa käytännönläheisemmäksi, jotta yhteistyötä voisi syntyä.

Toinen haastattelu osoittaa, että ammatillisessa aikuiskoulutuksessa on runsaasti tarvetta yhteistyön kehittämiseen paitsi tutkimuksen myös muiden aikuiskasvatuksen toimijoiden kanssa.

A8/194: No se vaatis just tämmösen jonkun niin kun kokoavan tämmösen, mikä katsois aikuiskasvatusta kokonaisuutena, että se ei keskittyis pelkästään ammatilliseen koulutukseen se katsominen tai vapaaseen sivistystyöhön, koska meillä on kuitenkin hirveen paljon semmosia yhteisiä nimittäjiä ja yhteisiä kehittämisen kohteita. Ja niin kun sitä dialogia pitäis syventää paljon enemmän.

Tutkimusyhteistyössä pidetään erityisen arvokkaana sen tuottamaa systemaattisesti koottua ja yleistettävissä olevaa tietoa.

A8/52: [...] näimme siinä niin kun erittäin tärkeäksi osaks tän tutkimuksen. Et me pystytään kyllä siellä arjessa ratkaisemaan tiettyjä niin kun käytännön ongelmia, mut sit se, että mistä niin kun juontaa tietyt ongelmat, ja mitkä ne toiminnot on siellä niin kun taustalla tavallaan ja miten ihmiset kokee tiettyjä asioita ja näin, niin siitä me ei saatais välttämättä tietoa tai sit se tieto on hyvin semmosta mututietoa, et se on yhden tai kahden ihmisen kommentoimaa, heittämää tietoa, jota sit ruvetaan yleistämään ja se on aina vaarallista.

Haastateltavien esille nostamat ajankohtaiset ja tutkimusta tarvitsevat *teemat* sekä *tarpeet* tutkimusyhteistyölle ovat yhtäältä *käytäntölähtöisiä*. Toisaalta sen toivotaan tukevan toimijoita ajankohtaisessa *koulutuspoliittisessa keskustelussa*, esimerkiksi aiemmin opitun tunnistamisesta. Tieteellisellä tutkimuksella nähdään kuitenkin laajempaakin merkitystä. Positiivisesti suhtautuvan

haastateltavan mielestä niin yleisemmän koulutuspoliittisen kuin oppilaitostason strategisen päätöksenteon tulee perustua tutkimukselle.

Politiikan tekijät

Haastatellut politiikan tekijät näkevät tutkimuksen verkostoitumisen ja yhteyksien kehittämisen yhtäältä tarpeellisenä, mutta toisaalta korostavat hallinnon ja tutkimuksen *toimintatapojen ja -ajatusten erilaisuutta*. Hallinto haluaa pitää kehittämisvallan omissa käsissään, mutta yhteistyöstä uskotaan koituvan hyötyä molemmille.

P3/53: [...] me ei esimerkiksi missään tapauksessa voida mun mielestä tällästä antaa niinku, et nyt meil on tällanen ja tällanen ongelma ja sit me annetaan se jollekin yliopistotutkijoiden joukolle, et kehittäkääs tätä asiaa, ni ei ne osaa tehdä sitä. Et se pitää tehdä niitten, jotka tekee käytännössä sitä duunii. Mut tietysti he voisivat työskennellä yhteistyössä tutkijoiden kanssa. Sillon siinä oppis molemmat, molemmat oppis erilaisissa kehittämishankkeissa.

Tarvetta tiiviimmälle yhteistyölle hallinnon toimijat eivät ilmaise vahvasti. Jos tutkimusyhteistyöhön päätettäisiinkin ryhtyä, jatkuvuuden edellytyksenä on sen selkeä hyöty virkamiesten työlle.

Henkilöstön kehittäminen

Haastattelun henkilöstön kehittäjä arvioi tutkimuksen hyödyntämisen riippuvan paljon organisaatiosta ja sen toimintakentästä. Akateemisessa työympäristössä tutkimustietoa hyödynnetään aktiivisesti monin eri tavoin, kun taas yrityksissä se on satunnaisempaa eikä sen merkitystä kehittämisratkaisuille tiedosteta.

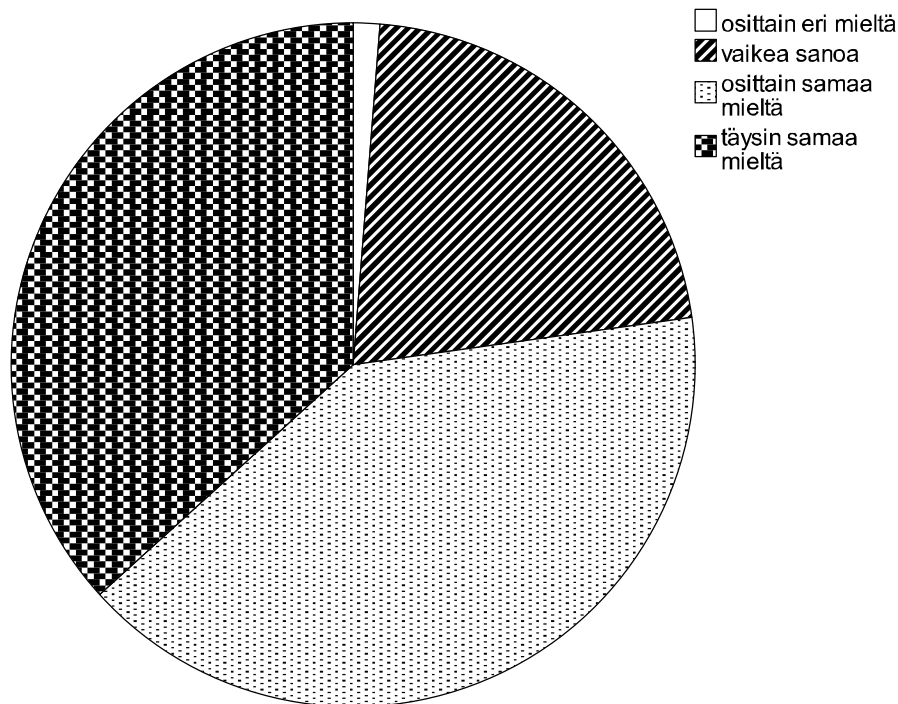
O11/53: [...] jossain teollisuuden yrityksissä, ni mietitään varmaan sitä kehittämistä vähän benchmarking -näkökulmastakin, niin kun että, miks teillä on onnistuttu tämmösissä asioissa ja näin, et en mä tiedä, onks ne sit aina niin tutkimukseen perustuvaa.

Työelämään painottuvia aikuiskasvatustutkimuksia oletetaan hyödyllisiksi erityisesti henkilöstön kehittämisessä. Lisäksi tutkimuksesta on ammennettavissa suunnittelutyön pohjaksi ymmärrystä hallinnollisista prosesseista ja uudistuksista, koulutuksen rakenteesta ja koulutuksen kohteena olevan henkilöstön tilanteesta työelämässä ja elämässä yleensä.

4.1.3 Rakenteita kaipaavat eniten alan ammattilaiset

Rakenteellisten ratkaisujen tarvetta aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen toimijaryhmien yhteistyön lisäämiseksi selvitettiin kyselyssä neljällä väittämällä: ”Aikuiskasvatuksen parissa työskentelevät tarvitsevat yhteisen keskustelufoorumin”, ”Tutkimusyhteistyötä mahdollistamaan tarvitaan jonkinlainen välittävä toimielin”, ”Tutkimustulokset tulisi välittää systemaattisemmin tiedon tarvisijoille” ja kääntäen esitetty ”Uusia rakenteellisia ratkaisuja ei tarvita yhteistyön lisäämiseksi”.

Yhteisen keskustelufoorumin tarpeellisuudesta oli vastaajista yli kolme neljäsosaa joko *täysin* (37 %) tai *osittain* (41 %) *samaa mieltä*. Noin viidesosa ei ota kantaa foorumin tarpeellisuuteen.. Vain yksi vastaaja on *osittain eri mieltä* väitteen kanssa, kukaan ei ole *täysin eri mieltä*.

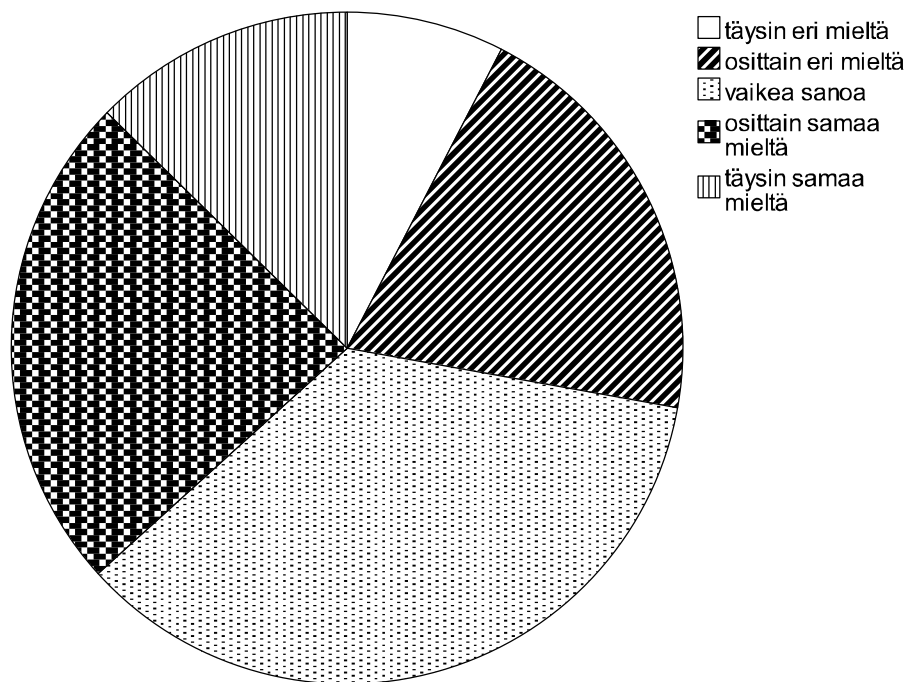


Kuvio 3. Väittämä: 68 ”Aikuiskasvatuksen parissa työskentelevät tarvitsevat yhteisen keskustelufoorumin.”

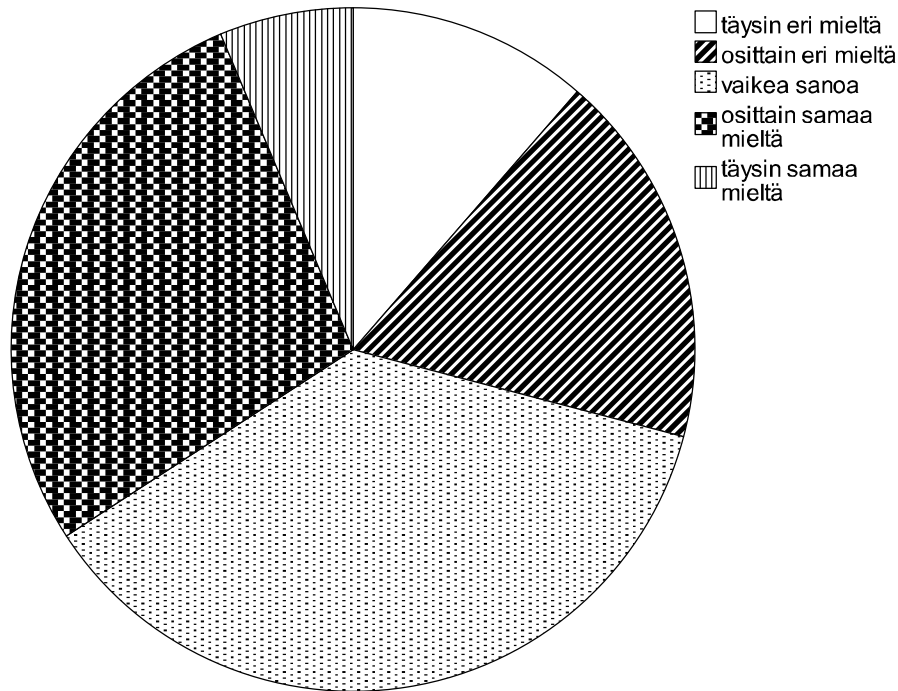
Tarpeellisimmiksi keskustelufoorumin arvioivat tutkijat ja alan ammattilaiset. Koulutuksen järjestäjistä taas useampi on *osittain samaa mieltä* (43 %) kuin *täysin samaa mieltä* (32 %).

Politiikan tekijät olivat varauksellisempia asian suhteen, sillä he käyttivät vain vaihtoehtoja *osittain samaa mieltä* ja *vaikea sanoa*. Erot ryhmien välillä eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä.

Väittämät 69 ja 71 selvittävät sitä, pidetäänkö jotakin konkreettista rakenteellista ratkaisua tarpeellisena välittämään toimijoiden yhteyksiä ja yhteistyötä. Väittämästä ”Tutkimusyhteistyötä mahdollistamaan tarvitaan jonkinlainen välittävä toimielin” runsas kolmannes vastaajista on joko osittain samaa tai täysin samaa mieltä. Kääntäen esitetty väittämä ”Uusia rakenteellisia ratkaisuja ei tarvita yhteistyön lisäämiseksi” pyrkii lisäämään kyselyn luotettavuutta varmistaen sen, että vastaajat ovat lukeneet kysymykset huolella ja huomioineet väittämien positiivisen tai negatiivisen sävyeron vaihtelun. Alle kolmannes vastaajista on samaa mieltä viimeksi mainitusta väittämästä. *Vaikea sanoa* -vastauksia tuli molempiin väittämiin lähes yhtä paljon.



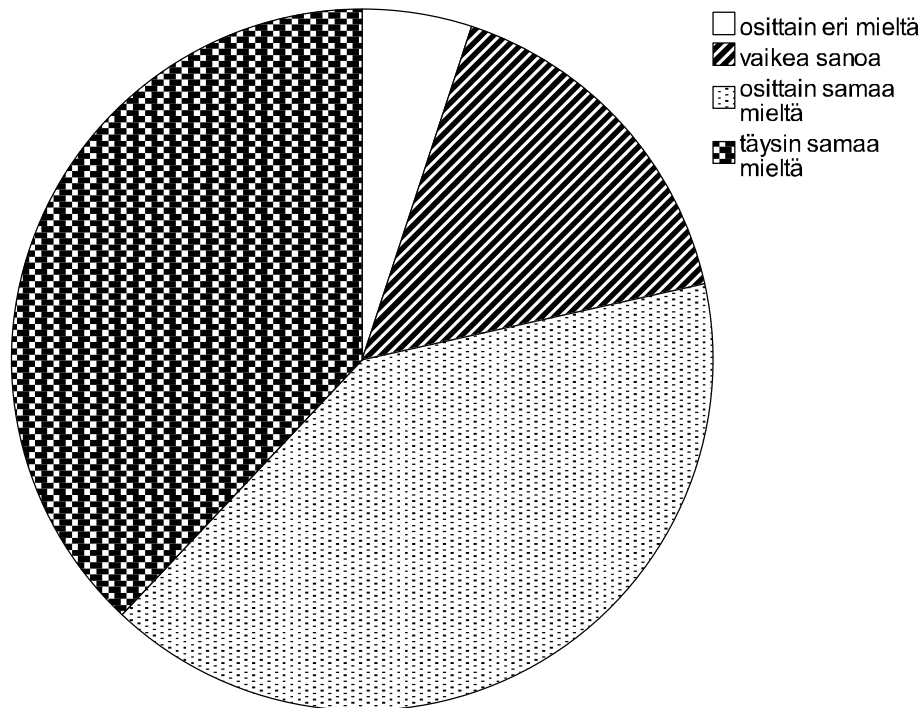
Kuvio 4. Väittämä 69 ”Tutkimusyhteistyötä mahdollistamaan tarvitaan jonkinlainen välittävä toimielin.”



Kuvio 5. Väittämä 71 ”Uusia rakenteellisia ratkaisuja ei tarvita yhteistyön lisäämiseksi”.

Kyselytutkimuksissa on yleistä, että esitettyä väittämää kannatetaan, oli se sitten esitetty positiivisen tai negatiivisen sävyisenä.. Negatiiviseen sävyyn esitetty väittämä antaa siis tässäkin tapauksessa negatiivisemmän kuvan rakenteellisen ratkaisun tarpeesta. Kuitenkin lähes 30 % vastaajista kaipaa uusia rakenteellisia ratkaisuja tämänkin väittämän perusteella, sillä käänteisen väitteen kanssa eri mieltä on osittain 18 % ja täysin 11 % vastaajista.

Yksi *kyselyn* selkeimmistä viesteistä kantautuu vastauksista väittämään 70 ”Tutkimustulokset tulisi välittää systemaattisemmin tiedon tarvitsijoille”: 38 prosenttia vastaajista on täysin samaa ja 41 prosenttia osittain samaa mieltä väittämän kanssa eli myönteisesti asiaan suhtautuu lähes neljä viidestä. Alle viidesosan on vaikea ottaa kantaa väittämään. *Haastattelut ja keskustelutilaisuudet* välittävät samaa viestiä: tutkimustietoa voitaisiin epäilyksettä hyödyntää paremmin, jos tietoa levitettäisiin systemaattisesti niille, jotka sitä tarvitsevat.

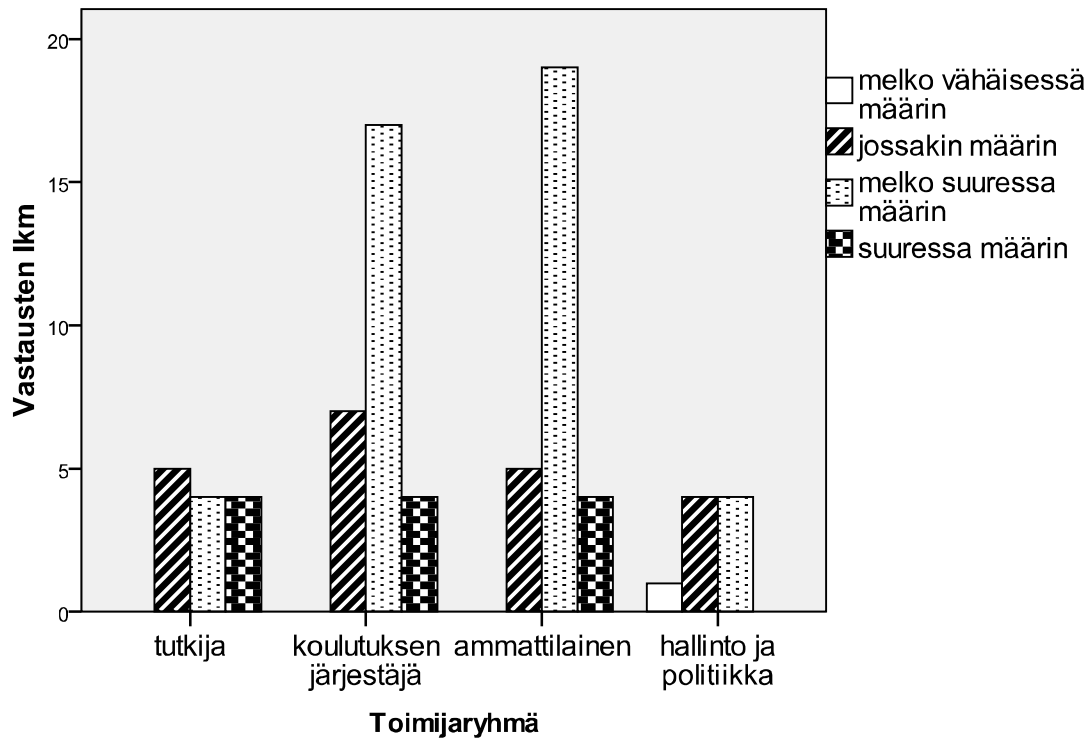


Kuvio 6. Väittämä 70 ”Tutkimustulokset tulisi välittää systemaattisemmin tiedon tarvisijoille.”

Edellä yksittäin käsitellyistä väittämistä 68–71 voidaan muodostaa summamuuttuja, joka kuvaa yleisemmin vastaajien kokemaa tarvetta jonkin konkreettisen tekemiseksi aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen toimijoiden tutkimusyhteistyön lisäämiseksi. Summamuuttujaa varten väittämän 71 asteikko käännettiin. Summamuuttujan reliabiliteetti on hyvä (Cronbachin $\alpha = 0,653$). Sen havaintoarvot koodattiin uudelleen asteikolle 1–5 asteikon 1–20 sijaan. Tällöin rakenteellisten ratkaisujen tarvetta ilmaisevat muuttujien arvoja vastaavat vaihtoehdot ovat: 1 = ei lainkaan / vähäisessä määrin, 2 = melko vähäisessä määrin, 3 = jossakin määrin, 4 = melko suuressa määrin tai 5 = suuressa määrin.

Summamuuttujan arvojen perusteella rakenteellisia ratkaisuja yhteistyön lisäämiseksi pidetään yleisesti *jossakin* tai *melko suuressa määrin* tarpeellisina. Tutkijoiden, koulutuksen järjestäjien ja alan ammattilaisten ryhmistä oli kustakin neljä vastausta, jossa ratkaisuja kaivataan *suuressa määrin*, mikä tekee yhteensä noin 15 prosenttia. Kaikki tutkijat toivoivat rakenteellisia ratkaisuja joko *jossakin*, *melko suuressa* tai *suuressa määrin* eli käyttivät lähinnä vain positiivisimpia vastausvaihtoehtoja. Koulutuksen järjestäjistä yli 60 ja alan ammattilaisista 68 prosenttia pitää rakenteellisia ratkaisuja tarpeellisena *melko suuressa määrin*. Poliitiikan tekijät taas pitivät rakenteellisia ratkaisuja tarpeellisena joko *jossakin* tai *melko suuressa määrin*, mutta vain yksi

melko vähäisessä määrin. Eroja eri toimijaryhmien välillä siis on ja tulos on tilastollisestikin melkein merkitsevällä tasolla ($p = 0,064$).



Kuvio 7. Missä määrin rakenteelliset ratkaisut ovat tarpeen yhteistyön lisäämiseksi?

Naiset ($ka = 4,04$) kannattavat rakenteellisia ratkaisuja yhteistyön lisäämiseksi enemmän kuin miehet ($ka = 3,54$). Ero on tilastollisesti merkitsevä [$t(76)=3,292$, $p=.002$]. Kolmiulotteisessa ristiintaulukoinnissa huomataan, että erityisesti naispuoliset koulutuksen järjestäjät ja alan ammattilaiset pitävät uusia rakenteita tarpeellisina *melko suuressa* (72–77 %) tai *suuressa määrin* (17–18 %). Miesten vastaukset painottuvat eniten (50–60 %) *jossain määrin* -vaihtoehtoon. Tutkijoiden ja hallinnon ryhmissä tarkastelua sukupuolten välillä ei voi tehdä vastausten vähyyden takia. Sen enempää suhteellisen korkea koulutustaso kuin ikä, työsektori tai opiskeluaikainen pääaine eivät erottele vastaajien näkemyksiä rakenteellisten ratkaisujen tarpeesta tilastollisesti merkitsevästi.

4.1.4 Organisaation tutkimusmyönteisyys toimijaryhmittäin

Summamuuttuja tehtiin myös väittämistä ”Organisaatioissamme on teetetty tilauksena tieteellistä tutkimusta (erotuksena esim. kartoituksista ja gallupeista)”, ”Työorganisaatioissamme on hyödynnetty opinnäytetyön tekijöiden tutkimuspanosta” ja ”Organisaatiotamme kehitetään tutkimustietoon perustuen”, ja se nimettiin ”organisaation tutkimusmyönteisyydeksi”. Summamuuttuja on tilastollisesti reliabeli (Cronbachin alfa = 0,728). Se luokiteltiin uudelleen 1–5 asteikolle, joilloin muuttujan arvoja vastaavat seuraavat määreet: 1 = ei lainkaan / vähäisessä määrin tutkimusmyönteinen, 2 = melko vähäisessä määrin tutkimusmyönteinen, 3 = jossakin määrin tutkimusmyönteinen, 4 = melko suuressa määrin tutkimusmyönteinen, 5 = suuressa määrin tutkimusmyönteinen. Odotetusti organisaatioita, jotka *eivät ole lainkaan tai vähäisessä määrin tutkimusmyönteisiä*, ei ole ollenkaan. *Melko vähäisessä määrin tutkimusmyönteisiä* organisaatioita on 15 %, *jossakin määrin tutkimusmyönteisiä* 34 %, *melko suuressa määrin tutkimusmyönteisiä* 25 % ja *suuressa määrin tutkimusmyönteisiä* 25 %.

Toimijaryhmittäin tarkasteltaessa huomataan, että tutkijat pitävät organisaatiotaan tutkimusmyönteisimpänä (ka = 4,08, s = 1,115). Alan ammattilaiset tulevat seuraavana (ka = 3,75, s = 1,014). Kolmantena ovat koulutuksen järjestäjät (ka = 3,36), jotka ovat uudelleen luokitellut asteikon mukaan *jossakin määrin tutkimusmyönteisiä*. Poliitiikan tekijöiden organisaatioiden tutkimusmyönteisyys on matalin (ka = 3,22). Heidän arvioissaan *suuressa määrin tutkimusmyönteisiä* organisaatioita ei ole lainkaan. Erot eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä ja vastaajaluokat ovat pienet. Organisaation tutkimusmyönteisyys-summamuuttuja ei myöskään korreloi rakenteellisten ratkaisujen tarvetta kuvaavan summamuuttujan kanssa.

4.1.5 Asiantuntijuus edellyttää tutkimusta

Väittämät 49–54 käsittelevät tutkimuksen ja tieteellisen asiantuntijakoulutuksen merkitystä vastaajan ammatilliselle asiantuntijuudelle. Väittämistä voitiin muodostaa summamuuttuja, jonka reliabiliteetti on hyvä ($\alpha = 0,816$). Väittämät kuuluvat: ”Seuraan itse aktiivisesti aikuiskasvatuksen tutkimusta”, ”Tieteellinen koulutus on tärkeää ammatillisen asiantuntijuuteni kannalta”, ”Ammatillinen asiantuntijuuteni edellyttää tutkimustiedon hyödyntämistä ja teoreettista ymmärtämystä”, ”Pyrin kehittämään ammatillista asiantuntijuuttani uusimman tutkimustiedon perusteella”, ”Koulutukseni on antanut riittävät valmiudet tutkimustiedon seuraamiseen ja hyödyntämiseen”. Mukana on myös negatiivisävyisenä esitetty väittämä ”En pidä aikuiskasvatuksen tutkimuksen seuraamista tarpeellisena työssäni”, joka analyysivaiheessa

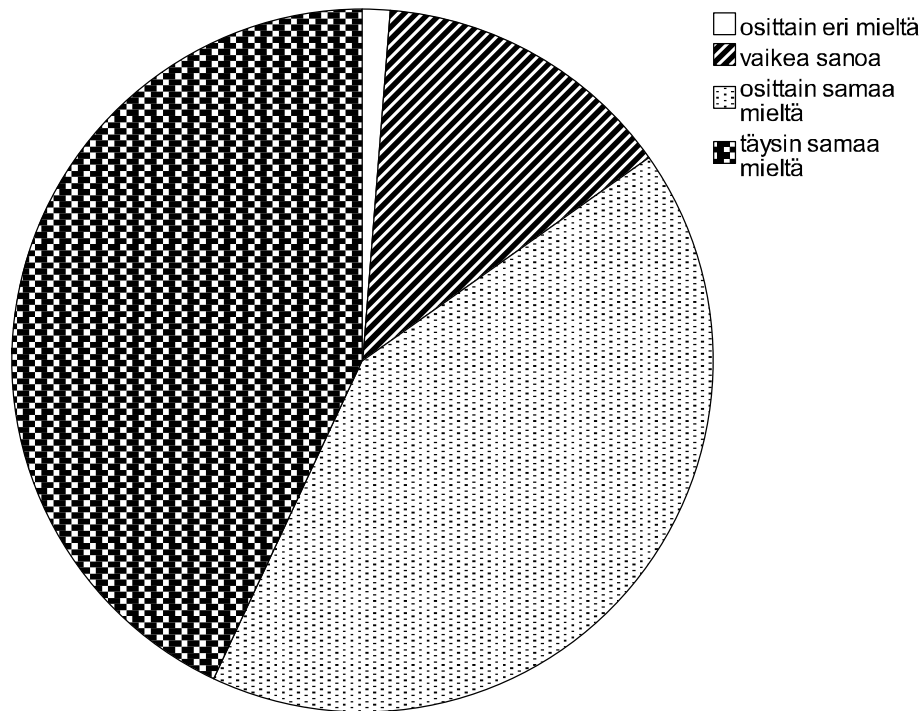
käännettynä ilmaisee siis, pitääkö vastaaja tutkimuksen seuraamista tarpeellisenä työssään. Summamuuttuja uudelleenluokiteltiin asteikolle 1–5, jolloin summamuuttujan arvoja vastaavat seuraavat määreet: 1 = vähäisessä määrin, 2 = melko vähäisessä määrin, 3 = jossakin määrin, 4 = melko suuressa määrin, 5 = suuressa määrin.

Kaikkien toimijaryhmien keskuudessa aikuiskasvatuksen tutkimusta ja tieteellistä asiantuntijakoulutusta pidetään erittäin tärkeänä ammatilliselle asiantuntijuudelle, sillä vastaukset kasautuvat asteikon yläpäähän – suurin osa vastasi *suuressa määrin* ja vähättelevimmätkin *jossain määrin*. Tutkijoista 69 prosenttia, koulutuksen järjestäjistä 68 prosenttia, alan ammattilaisista 64 prosenttia ja politiikan tekijöistä 44 prosenttia piti aikuiskasvatuksen tutkimusta ja tieteellistä asiantuntijakoulutusta *suuressa määrin* tärkeänä työnsä kannalta. Loput pitivät niitä enimmäkseen *melko suuressa määrin* tärkeänä – *jossakin määrin* tärkeänä vain yksittäiset vastaajat. Asiantuntijatehtävät perinteisesti edellyttävät tutkimuksellisia valmiuksia, mikä tulee hyvin ilmi myös tässä kyselyssä, jonka vastaajista 85 prosenttia työskentelee aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen parissa.

Summamuuttujat ”Organisaation tutkimusmyönteisyys” ja ”Tutkimuksen ja tieteellisen asiantuntijakoulutuksen merkitys ammatilliselle asiantuntijuudelle” eivät kuitenkaan ole yhteydessä toisiinsa. Sen sijaan summamuuttujilla ”Tutkimuksen ja tieteellisen asiantuntijakoulutuksen merkitys ammatilliselle asiantuntijuudelle” ja ”Rakenteellisten ratkaisujen tarve” näyttää olevan melkein merkitsevää yhteisvaihtelua (Pearsonin $r = 0,238$, $p = 0,034$; Spearmanin $r = 0,232$, $p = 0,039$). Tulosten perusteella näyttää siis siltä, että mitä tärkeämpänä vastaaja pitää aikuiskasvatuksen tutkimusta ja tieteellistä asiantuntijakoulutusta ammatilliselle asiantuntijuudelleen, sitä todennäköisemmin hän pitää tärkeänä myös uusia rakenteellisia ratkaisuja eri toimijoiden yhteistyön lisäämiseksi.

4.1.6 Yhteistyö edistää keskustelua ja osaamista

Kaikkien toimijaryhmien keskuudessa uskotaan yhteistyöstä aikuiskasvatuksen tutkijoiden, koulutuksen järjestäjien, ammattilaisten ja hallinnon kesken koituvan hyötyä kaikille. 42 prosenttia vastaajista on *osittain* ja 43 prosenttia *täysin samaa mieltä* väitteestä ”Laajempi yhteistyö on hyödyllistä kaikille osapuolille”. Vain kymmenesosan on vaikea arvioida, tulisiko laajempi yhteistyö hyödyttämään kaikkia, eikä *osittain eri mieltä* vastauksia ole kuin yksi.



Kuvio 8. Väittämä 43 ”Laajempi yhteistyö on hyödyllistä kaikille osapuolille.”

Laajemman yhteistyön hyödyllisyyteen uskovat erityisesti alan ammattilaiset, joista 68 prosenttia on *täysin samaa* ja 25 prosenttia *osittain samaa mieltä* väittämästä, joten yhteensä 93 prosenttia suhtautuu yhteistyöhön myönteisesti. Muissa toimijaryhmissä ollaan väittämästä enimmäkseen *osittain samaa mieltä*, mutta niissäkin vähintään joka viides on *täysin samaa mieltä*. Erot toimijaryhmien välillä eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä.

Tutkimusyhteydet ja -yhteistyö muiden aikuiskasvatuksen toimijoiden kanssa ovat vastaajien mielestä tärkeitä erityisesti siksi, että niiden avulla voidaan *lisätä alan ammattilaisten asiantuntijuuden kehittymistä* (ka = 4,59, s = 0,670). Seuraavaksi tärkein syy tutkimusyhteyksiin ja -yhteistyöhön on se, että ne *edistävät poliittista keskustelua aikuiskoulutuksen tarpeista ja päämääristä* (ka = 4,35, s = 0,752) sekä että ne *edistävät organisaation yhteiskunnallisen tehtävän tai ohjelman toteuttamista* (ka = 4,35, s = 0,801). Viimeisenä annetuista vaihtoehdoista, mutta silti tärkeänä tutkimusyhteyksien ja -yhteistyön syynä pidetään sitä, että niiden avulla voidaan *lisätä tieteenalan teoreettista tietoperustaa* (ka = 4,10, s = 0,995).

4.2 Vastuu tutkimusyhteistyöstä, sen käynnistämisestä ja ylläpitämisestä

4.2.1 Keskeiset toimijat

Kyselylomakkeen ensimmäinen avoin kysymys oli ”Mitkä aikuiskasvatuksen tahot/toimijat ovat keskeisiä tutkimusyhteistyön kannalta?” Seuraavassa on ryhmitelty yleisimmät maininnat, joista osa on voinut esiintyä useissa vastauksissa. Joitakin ilmaisuja on korjattu vastaamaan kirjoitusasultaan olemassa olevia organisaatioita. Lainaukset on poimittu muuttumattomina ja tutkimuksen tekijöiden lisäykset on kursivoitu.

Keskeiset toimijat

- EU, valtio, kunnat, *koulutuksen ylläpitäjät (/järjestäjät)*
- OKM (ent. OPM), Opetushallitus
- yliopistot ”Suomessa ja muualla” (Tampereen yliopisto mainittu erikseen parissa vastauksessa) ja *kasvatustieteiden tiedekunnat/yksiköt ja laitokset; muut tiedekunnat, kuten kauppa- ja korkeakoulu; ammattikorkeakoulut, ammatillinen opettajakorkeakoulu; yliopistokeskukset (Seinäjoki mainittu erikseen)*
- tutkijat, tutkimusseurat (Aikuiskasvatuksen tutkimusseura mainittu erikseen), ”kansainväliset tutkimukset / tutkijat”, ”kansallinen ja kv-tutkijayhteisö”
- ”kasvatustieteellistä tutkimusta ja arviointia tekevät laitokset”; tutkimuskeskukset: *KTL, CELE, AkTKK; arviointi: Korkeakoulujen arviointineuvosto, Koulutuksen arviointineuvosto ja -sihteeristö*
- keskusjärjestöt, VSY, AIKE oy (nyk. AMKE) ja edunvalvontajärjestöt, kuten KOL, *Kansanopistoyhdistys*
- koulutuksen järjestäjät, toisen asteen ammatilliset oppilaitokset, ammatilliset aikuis-koulutuskeskukset, täydennyskoulutuskeskukset, vapaan sivistystyön oppilaitokset (*kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset, liikunnankoulutuskeskukset*)
- aikuiskasvatuksen ammattilaiset, kentän toimijat, (*aikuis-*)kouluttajat, organisaatioiden johtajat ja opettajat, henkilöstö, opiskelijat
- koulutuspoliittiset päätöksentekijät, ”politiikantekijät”, ”poliittiset päättäjät, jotka sallivat/vaativat 'hyviä' päätöksiä
- yksityinen sektori, ”yritysmaailman edustajat”
- elinkeinoelämä/työelämä, työorganisaatiot, TE-keskus,
- työntekijä- ja työnantajajärjestöt

- ammattiliitot/-järjestöt, henkilöstöjärjestöt/-yhdistykset, rehtoriyhdistys
- yhdistykset ja järjestöt, kolmas sektori
- rahoittajat – julkiset ja yksityiset
- Kasvatusorganisaatiot, aikuiskoulutusorganisaatiot, muut organisaatiot kuten Educodes
- POHTO, JTO
- ”Foorumit, joiden kautta voi seurata tutkimustuloksia tai käydä keskustelua: Aikuiskasvatuslehti ja sometu-sivusto; aikuiskasvatukseen liittyvät tutkijatapaamiset ja konferenssit”
- ”Vapaan sivistystyön toimijat ensisijaisesti, mutta esim. maahanmuuttajille kohdennetussa koulutuksessa hyvinkin laaja-alainen yhteistyö eri toimijoiden kanssa (työvoimatoimisto, seurakunta, Alma (Tampereen kaupunki) ja kolmannen sektorin toimijat)”
- Muut ilmaukset: ”yhteistyökumppanit”, ”aikuiskoulutusta järjestävät kumppanioppilaitokset”, ”sekä tutkijayhteisöt että muut yhteiskunnan toimijat”, ”aikuiskoulutuksen edistämiseksi toimivat alueelliset yhteistyö- ja kumppanuusverkostot”, ”kansainvälinen yhteistyö ja vertailu vastaavien tahojen kanssa”

Toimijoiden listaa voisi jatkaa loputtomiin, sillä hyvin monet ovat jollakin tavalla tekemisissä aikuisten oppimisen ja koulutuksen kanssa ja periaatteessa voitaisiin liittää tutkimusyhteistyön verkostoihin. Eräs vastaaja vastasi ”kaikki” ja toinen totesi ”Kaikki, eli riippuu mistä näkökulmasta asiaa tarkastellaan.” Suunniteltu verkosto voisi siis kattaa toimijoita laajasti, vaikka kaikki eivät tekisikään toistensa kanssa tutkimusyhteistyötä. Jos foorumi verkostoitumiselle olisi olemassa, yhteistyötä voisi syntyä erilaisista tarpeista mitä moninaisimmilla kombinaatioilla.

4.2.2 Kenellä on vastuu

Kyselyssä selvitettiin myös, minkä toimijaryhmän tulisi ottaa vastuu tutkimusyhteistyön käynnistämisestä ja ylläpitämisestä. Keskiarvojen perusteella kaikki tarjotut vaihtoehdot (tutkijat, koulutuksen järjestäjät, ammattilaiset, koulutushallinto ja poliittiset päättäjät) saavat melkein yhtä paljon kannatusta.

	N	Mean	Std. Deviation
63. Tutkijoiden tulisi olla aktiivisempia käynnistämään tutkimusyhteistyötä ja kantaa vastuu tutkimusyhteistyön toimivuudesta.	79	3,78	,827
64. Koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten edustajien tulisi olla aktiivisempia käynnistämään tutkimusyhteistyötä ja kantaa vastuu tutkimusyhteistyön toimivuudesta.	79	3,81	,863
65. Alan ammattilaisten tulisi olla aktiivisempia käynnistämään tutkimusyhteistyötä ja kantaa vastuu tutkimusyhteistyön toimivuudesta.	79	3,72	,733
66. Koulutushallinnon ja poliittisten päättäjien tulisi olla aktiivisempia käynnistämään tutkimusyhteistyötä ja kantaa vastuu tutkimusyhteistyön toimivuudesta.	79	3,84	,839

Kuvio 9. Keskiarvo ja -hajonta vastuunjakoa koskevista väittämistä 63–66.

Vastauksia lähemmin tarkasteltaessa huomataan, että kaikilla vastaajaryhmillä – tutkijat, koulutuksen järjestäjät, alan ammattilaiset, politiikan tekijät – on taipumus siirtää suurin vastuu tutkimusyhteistyön käynnistämisestä ja ylläpitämisestä aina jollekin muulle kuin omalle ryhmälle. Alan ammattilaiset näyttävät osoittavan vastuuta tasaisesti kaikille toimijoille. Se johtunee siitä, että tämän ryhmän sisällä on eniten vaihtelua, minkä tyyppisessä organisaatiossa siihen kuuluvat työskentelevät, jonka lisäksi ”alan ammattilaiset” -ryhmään kuuluvat ovat usein työssään tekemisissä myös muiden vastaajaryhmien edustajien kanssa. Erot eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä. Vastausten hajautuneisuus melko taisesti viestii kuitenkin siitä, ettei vastuuta yhteistyön käynnistämisestä ja ylläpitämisestä tulisi syyttää vain yhden ryhmän vastuulle, vaan kaikkien tulisi tasapuolisesti ottaa siitä vastuuta.

Tutkimusyhteistyön käynnistämisen ja ylläpitämisen vastuun osoittaminen jollekin ryhmälle vaikuttaa myös tutkimusyhteistyötä ohjaaviin periaatteisiin ja toimintamuotoihin. Siksi yhdeksi väittämäksi muotoiltiin ”Yhteistyön koordinointiin tarvitaan jokin ulkopuolinen taho, jotta kukaan ei pääse yksin sanelemaan yhteistyön ehtoja”. Noin kaksi viidesosaa vastaajista on *täysin* (19 %) tai *osittain* (23 %) *eri mieltä* eli tarkoittavat, ettei yhteistyötä välittämään tarvita ulkopuolista tahoja. Vastaajista 37 prosentille on *vaikea sanoa*, tarvitaanko ulkopuolista tahoja. Noin viidesosa pitää

ulkupuolista tahoja tarpeellisena valiten vastausvaihtoehdon *täysin samaa mieltä* (5 %) tai *osittain samaa mieltä* (17 %).

4.3 Sopivat toimintatavat, käytänteet ja rakenteet

Suurin osa haastateltavista piti tarpeellisena uusien *yhteydenpitotapojen ja foorumien* luomista ja niitä edellyttävien *rakenteellisten ratkaisujen luomista* aikuiskasvatus- ja koulutustoimijoiden kesken. Tarvittava rakenne voisi olla esimerkiksi eri ryhmiä monipuolisesti sisältävä *verkosto*, parin toimihenkilön *yksikkö*, joka kokoaa keskusteluun avainhenkilöitä eri tahoilta tai yksikkö, joka soveltaa tutkimusta käytännön tarpeisiin.

R7/94: [...] Siinä verkossa olis niinko eri puolilta Suomea toimijoita, joiden fokuksessa on aikuiskasvatus, aikuiskoulutus. Ja ne vois olla, ne voi olla koulutuksen järjestäjiä, ne voi olla ammattikorkeakouluja, ne voi olla yliopistoja. Mut et semmonen, se ois monialainen ja tota siinä ei oo siinä verkostossa semmosta yliopiston painolastia sillä lailla, että se on, niinko lähestyminen sieltä koulutuksen järjestäjän kannalta ois yksinkertasta ja helppoa. Ja sillen mä uskon, et se verkko vois olla mahdollisimman laaja.

A8/195: No siis eihän se tarvi kovin kummonen olla, kun jonkun yksikön perustaa, missä on pari ihmistä töissä, jotka niin kun rupee miettimään sitä, että ketä kaikkee tähän kuuluu, rupee ottamaan niinku aktiivisesti yhteyttä niihin ja niinku muutaman avainhenkilön eri puolilta kutsuu koolle.

E9/64 [...] Ja mä luulen, että se on nyt semmonen mielenkiintonen kysymys, että syntykö, me ollaan aika pieni maa, meillä ei oo ehkä varaa semmosiin uusiin instituutioihin. Mut se pitää huomata, että joku meilt puuttuu. Ja muut, muissa maissa se on ratkastu, että perustetaan tämmönen koulutus-kehittämislaitos, joka tekee selvityksiä, mut se tekee selvityksiä kenttää palvellen. Että se on mun kokemus Saksasta ja ja Norjasta ja se panee miettimään, että jos se niinku, jos nää maailmat on liian vaikeat yhdistää, ni sit täytyy ajatella vakavasti, et on joku semmonen, joku soveltava yksikkö.

Rakenteellisiin ratkaisuihin skeptisimmin suhtautuvat ammatillisen aikuiskoulutuksen ja hallinnon toimijat eivät usko rakenteellisiin ratkaisuihin tarvittavien resurssien löytymiseen, mutteivät kuitenkaan eritelleet, mitä he rahoittajilla tarkoittivat. Heidän mielestään tulisi tyytyä käytäntöjen kehittämiseen ja asioiden toisin tekemiseen. Kuten myös yksi vapaan sivistystyön toimija, he pitivät tärkeänä, että tutkimus olisi helposti alan ammattilaisten saatavilla. Kasvatus- ja

koulutusalan ammattilaisille tulisi tarjota tutkimusta kokoavia, käytännön lähtökohdista palvelevia, helpposelkoisia julkaisuja.

J6/66: [...] jos tästä tutkimuksesta voisi ikään ku tavallaan karsia sen niin sanotusti sen pakollisen tieteellisen osan pois ja tehdä ikään ku tällasen käytännön sovelluksen. Ja nimenomaan tällaselle on mun mielestä aika paljon kysyntää.

Tutkimuksesta tehtyjen ”helppokäyttöversioiden” tarve alan ammattilaisille nousi selkeästi esiin myös järjestetyissä *keskustelutilaisuuksissa*. Samoin yhteydenpito ja tiedotus verkkofoorumien kautta saa vahvasti kannatusta sekä haastatteluissa että keskustelutilaisuuksissa.

T5/11:1 [...] tälle rakenteelle semmonen linkkikanava, joku yhteinen tiede keskusteluväylä, joka olis ihan netin kautta tapahtuva.

Yksi haastateltava nosti kuitenkin esiin ”sosiaalisen median” käyttämisen haasteita. Verkkofoorumeilla tietoa on runsaasti, mutta se on suodattamatonta, hallitsematonta sekä mahdollisesti populistista ja kärjistynyttä yhden asian ympärille. Hallinnon toimija piti verkkofoorumeja ja -julkaisuja hyvänä ratkaisuna silloin, kun esitetty tieto on läpäissyt tietyn kriteeristön. Verkkojulkaisujen paras puoli on, että ne ovat helposti saatavilla arjen kiireen keskellä.

Seuraavana ovat tiivistetysti haastateltavien ehdotukset *sopiviksi toimintatavoiksi ja käytänteiksi* sekä *rakenteellisiksi ratkaisuisi* tutkimuksen, käytännön ja hallinnon entistä tiiviimmälle yhteydenpidolle ja tutkimusyhteistyölle sekä kootusti ehdotusten yhteydessä ilmaistuja ajatuksia:

1. Verkoston luominen

- Vastuu koordinoinnista: ATS, VSY, yliopisto, AMKE vai jaettu?
- Alaverkostoja voidaan luoda aihealueittain.
- Verkostoon on tärkeä saada mukaan:
 - * eri tieteenalojen edustajia
 - * pohjoismaiset / eurooppalaiset järjestöt,
 - * tutkimuskeskukset ja -verkostot
 - * työelämä (asiakasnäkökulma)
 - * ammattijärjestöt
- Tarvitaan (lainsäädännöllinen) tuki verkostoitumiselle

-Verkostoituminen edellyttää keskustelua eri toimijoiden rooleista ja linjauksista aikuiskasvatuksessa sekä yhteistä keskustelua tavoitteista. Sisällöt nousisivat käytännön tarpeista.

2. Tutkimustiedon systemaattinen levittäminen

- Tutkimustiedon kokoaminen, tutkimustietokanta
- Uusimmasta tutkimuksesta tiedottaminen ammattilaisille käytännönläheisesti

3. Tapaamiset:

- Yhteiset tapahtumat, (yleisö)luennot, seminaarit, round table, workshop
- Yliopisto- ja kenttäväen säännölliset tapaamiset kasvatustieteiden laitosten järjestämänä
- Tutkijoiden pitämät vierailuluennot oppilaitosten yhteisissä tilaisuuksissa
- Opiskelijoiden vierailut organisaatioihin

4. Hankkeet / projektit:

- Yhteiset hankkeet/projektit, EU-hankkeet, tutkimushankkeet

5. Verkkovälitteisesti:

- Keskustelufoorumit, tiedotus, tutkimustietokannat

6. Julkaisut:

- Aikuiskasvatus-lehti, tutkimukseen perustuvat jutut muissa lehdissä

7. Rakenteita:

- Verkoston koordinointiyksikkö
- Aikuiskoulutusneuvoston kaltainen elin opetushallinnossa
- Tutkimusraati kentältä tulevia tutkimusaiheita arvioimaan
- Aikuiskasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskuksen puutetta korvaava yksikkö

8. Yksilö-/organisaatiotasolla:

- Yhteistyökumppaneiden haku, tiivis vuorovaikutus, tutkimusyhteistyömahdollisuuksien kartoitus

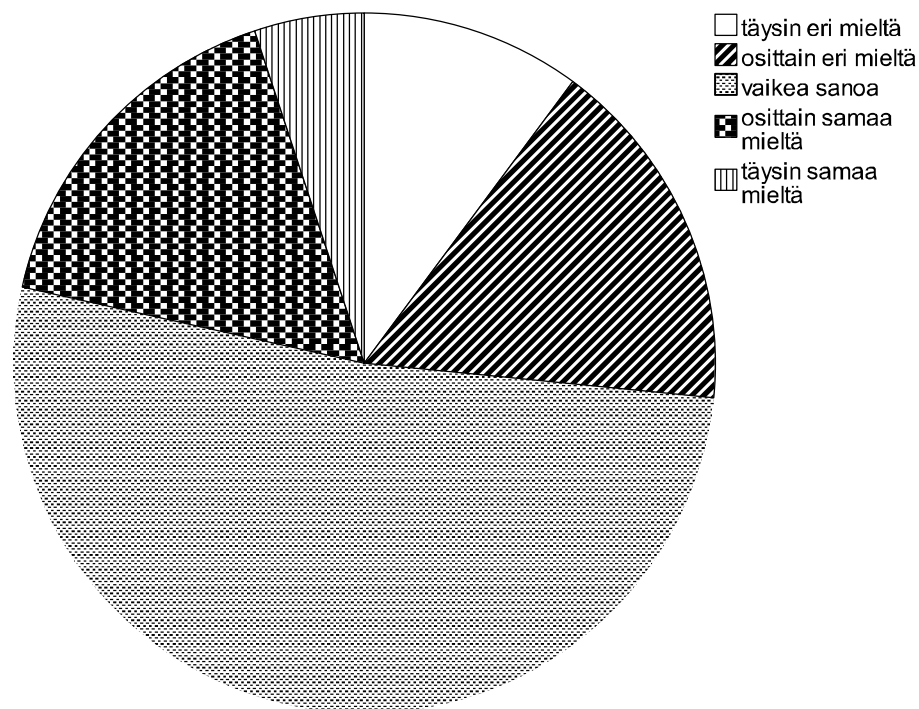
4.4 Resursseja – mieluiten julkisia – tarvitaan

Käsityksiä tutkimusyhteistyön kehittämisen vaatimista resursseista selvitettiin kyselyssä kahdella väittämällä. Haastatteluissa resurssinäkökulmasta keskusteltiin laajemmin useassa yhteydessä.

Kysely

Kysymys yhteistyöhön käytettävien resurssien hyötysuhteesta oli suurimmalle osalle (52 %) vastaajista vaikea. Noin viidesosa vastaajista oli *täysin* (5 %) tai *osittain* (17 %) *samaa mieltä* väittämästä ”Yhteistyön vaatimat resurssit ovat suurempia kuin siitä saatava hyöty”. Rungas neljäsosa vastaajista oli taas *täysin* (10 %) tai *osittain* (17 %) *eri mieltä*: heidän mielestään siis yhteistyön hyödyt ovat suurempia kuin siihen panostetut resurssit.

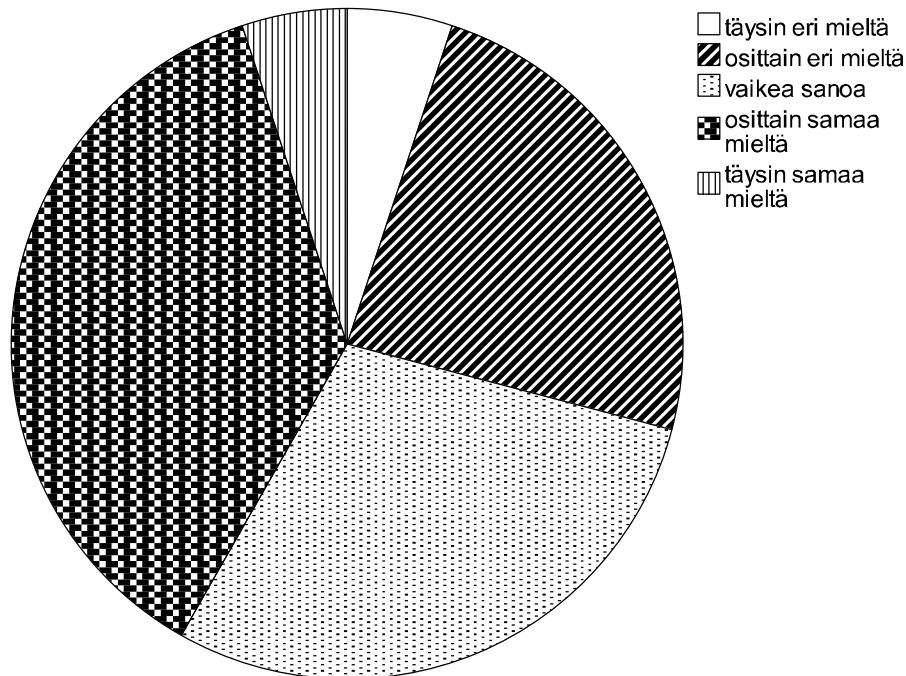
Vaikea sanoa -vastausten suureen määrään voi vaikuttaa se, että kysymyksessä oli esitetty yksi vertailtava asia toista suuremmaksi tai pienemmäksi. Osa *vaikea sanoa* -vastausten antajista saattoi vain neutraalisti tarkoittaa, että vertailtavat asiat ovat yhtä suuret eli yhteistyöstä saatava hyöty on suoraan verrannollinen siihen osoitettuihin resursseihin.



Kuva 10. Väittämä 42: ”Yhteistyön vaatimat resurssit ovat suurempia kuin siitä saatava hyöty.”

Yllättävää on, että tutkijat olivat väittämän kanssa useammin täysin tai osittain samaa mieltä kuin muut toimijat. Tutkijat näyttävät siis olevan skeptisimpiä yhteistyöhön panostettujen resurssien hyötysuhteesta. Erot ryhmien välillä eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä.

Myös yhteistyön vaatimia resursseja koskeva väittämä ”Yhteistyötä syntyy vain, jos joku osapuoli on ensin varmistanut rahoituksen toiminnalle” kerää paljon (29 %) *vaikea sanoa* -vastauksia. Yli 40 prosenttia vastaajista on joko *täysin* (5 %) tai *osittain samaa mieltä* (37 %) väittämästä, eli heidän mielestään yhteistyötä syntyy vasta, kun tiedossa on rahoitus yhdessä tehtävälle toiminnalle. Kuitenkin melkein kolmannes (5 % *täysin eri mieltä* ja 24 % *osittain eri mieltä*) vastaajista ajattelee, että yhteistyötä voi syntyä, vaikka rahoitus ei ole vielä varmistunut.



Kuva 11. Väittämä 61 ”Yhteistyötä syntyy vain, jos joku osapuoli on ensin varmistanut rahoituksen toiminnalle.”

Tällä kertaa tutkijat ovat optimistisempia ja uskovat yhteistyöhön, vaikkei rahoitus olisi varmaa. Muissa toimijaryhmissä ajatellaan useammin, että rahoitus pitää olla varmistettuna, ennen kuin yhteistyötä syntyy. Khin neliö -testillä arvioiden toimijaryhmien väliset erot ovat tilastollisesti melkein merkitseviä ($p = 0,032$), mutta on huomioitava, että esimerkiksi politiikan tekijöiden ryhmässä vastaajamäärien erot samaa ja eri mieltä olevien välillä ovat erittäin pienet.. Tulosta voidaan tulkita siten, että tutkijoiden keskuudessa ollaan ehkä tottuneempia elämään taloudellisessa

epävarmuudessa ja hyväksi katsottuja asioita pyritään käynnistämään, vaikka tietoa rahoituksesta ei ole vielä saatu. Muut toimijaryhmät pitävät tärkeämpänä, että rahoitus on varmistettu, ennen kuin mihinkään uuteen ryhdytään.

Haastattelut

Yksi haastateltu tutkijaryhmän edustaja arvelee, että *henkilöresursseja* pitäisi olla huomattavasti enemmän yhteistyön aikaan saamiseksi kentän ja hallinnon kanssa. Toinen taas piti nykyisiä resursseja melko hyvinä, mutta edellytti *toimintakäytänteiden* muuttamista. Yksi ammatillisen aikuiskoulutuksen toimija ei pitänyt tarpeellisena valtavia investointeja, mutta kuitenkin pieni *kannustinraha* tutkimusyhteistyön käynnistämiseksi olisi tarpeen. Kaksi haastateltavaa oli jo rakenteista keskusteltaessa antanut ymmärtää, ettei lisäresurssien saamista aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön kehittämiseen kannata edes toivoa.

Henkilöresursseina eri haastateltavien toivoivat joko *tutkijoita* tutkimushankkeisiin, henkilöitä *ministeriön* aikuiskoulutusneuvoston kaltaiseen elimeen tai puolipäiväistä henkilöä yhteyksiä hoitamaan joko *VSY:n tai ATS:n* yhteyteen. Myös henkilöstön kehittäjän mielestä *osa-aikaisen työntekijän palkkaaminen opetusministeriön rahoituksella* koordinoimaan verkostoa ja markkinoimaan sen toimintaa olisi tarpeen. Verkoston toimintaan taas osallistuttaisiin *omalla kustannuksella win-win* -periaatteella. Yksi haastateltavista totesi, että resurssina kannattaisi hyödyntää myös *opiskelijoita ja harjoittelijoita*.

Kaikki vapaan sivistystyön toimijat odottivat, että *rahoitusta tulisi saada ministeriöltä*. Useissa haastatteluissa todettiin, *ettei oppilaitoksilla ole rahaa* tutkimukseen. Yksi haastateltava nosti esiin useita rahoituslähteitä: eurooppalaiset rahoittajat (EU ym.), tutkimuksen myynti, yritykset, tutkimusta rahoittavat rahastot ja säätiöt, raha-automaattiyhdistys ja ammattiliitot edellyttäen, että tutkimus on lähellä liiton toimintaa.

4.5 Tutkimusyhteistyön edellytykset ja haasteet

Haastatteluaineistosta poimittiin haastateltavien mainintoja edellytyksistä ja haasteista aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen tiiviimmälle yhteydenpidolle ja tutkimusyhteistyölle. Monet maininnat toistuivat useammassa haastattelussa. Kyselyssä taas kysyttiin avoimena kysymyksenä yhteistyön esteitä, jotka käsitellään tässä luvussa haasteiden yhteydessä.

4.5.1 Luottamusta, ymmärrystä ja kunnioitusta kansalaisten parhaaksi

Yhteistoiminnan edellytyksenä pidetään ensinnäkin sitä, että toimijoilla on riittävästi *aitoa kiinnostusta* ja tahtoa ryhtyä yhteistyöhön, mikä kumpuaa siitä, että yhteistyö kuuluu *organisaation strategisiin linjauksiin* ja siihen kohdistuu *hallinnon taholta sekä velvoite että tuki*. Yhteistyön tekeminen vaatii toimijoiden sitoutumista. Pysyäkseen eloisana yhteistyön on tuotettava selkää *hyötyä* mukana oleville toimijoille, vaikka mukana olon motiivina ei saakaan olla vain oman hyödyn tavoittelu, vaan enemminkin *yhteinen rakentaminen*. Tämä yhteinen rakentaminen näyttää tarkoittavan toimia, joista koituu hyötyä koko yhteiskunnalle, kun esimerkiksi kansalaisten koulutusmahdollisuudet paranevat. Toimijoiden yhteistyön tulisi parantua, jotta tällainen yhteisen rakentamisen henki voisi lisääntyä. Yhteistyön hyödyllisyyttä pidetään usein vain taloudellisena, mutta yksi haastateltava korostaa, että hyödyt ovat myös aineettomia.

E9/103 Tahto on tärkeä, tää on tää sanonta, että "If there is will, there is a way." Ja nyt must se tahdon, tahdon löytäminen on ihan keskeinen, että kyllä mä muistan sellasiakin foorumeita, olin läsnä, jossa niinkun, ensimmäinen lähtee kysymys, että mitä mulle maksetaan siitä, että mä oon täällä. Ja ne ei oo ihan helppoja lähtökohtia. Et kyl se pitää olla jotenkin siellä aineettomankin puolella se hyöty. Ja ja tota ollaan rakentamassa yhdessä jotakin, joka hyödyttää suomalaisia ihmisiä, musta se on niinku se iso missio siinä.

Edellytyksenä ovat myös riittävät henkilöresurssit organisaatioissa sekä rahoitus yhteistyössä tehtävälle tutkimukselle. Pari haastateltavaa korosti, että yhteistyötahoja pitää olla mukana laajasti. Tutkijakuntaa tulee olla mukana *kaikista yliopistoista*. Tutkijakunnan tulisi olla *organisoinut*, jotta sitä on käytännön kentältä helppo lähestyä. Tutkijakunnan kokoajana voisi toimia esimerkiksi Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

Tutkimusyhteistyön organisoimisessa ja toimintakäytänteiden luomisessa on myös tärkeää, että toimijoilla on *luottamuksellinen suhde*. Toimijoiden tulee luottaa toistensa asiantuntijuuteen. Työtä pitää tehdä *yhteisen kielen* saavuttamiseksi. Yhteyksiä tulee luoda innovatiivisesti. Yhteistyömallin luomisessa tulee huomioida erilaiset näkökulmat ja mallin tulee *kunnioittaa moninaisuutta*. Toimijoilla tulisi olla *yhteinen ymmärrys* toiminnan päämääristä ja toimintaperiaatteista ja *vastuunjako* toimijoiden välillä tulee olla selvä. Tutkimuksen pitäisi tarkastella yhteiskuntaa ja koulutusjärjestelmää kriittisesti.

J6/109: Kyl mä näkisin, et nimenomaan tieteen tehtävänä ei voi olla toimiminen ikään kuin valtionhallinnon jatkeena ja pyrkiä etsimään perusteluja sille valtionhallinnon tahdolle, joka on tietynlainen, vaan sen pitää nimenomaisesti toimia sellasena niin kun kriittisenä voimavarana tässä yhteiskunnassa ja sen pitää pyrkiä ja olemaan nimenomaan, suhtautumaan tällasiin niin kun tavallaan mun mielestä yhteiskunnallisen kokonaisedun kannalta haitallisiin ilmiöihin. Sen pitää pystyä kritisoimaan näitä ja tuota siis tieteen avulla tietysti kritisoimaan, mut että niinku. Et tää vanha tieteen pyrkimys kriittiseen, kriittisyyteen täytyy muistaa aikuiskasvatuksessa.

Edellytyksenä pidettiin myös, että yhteistyöllä tulee olla selkeät sisällöt ja rakenne. Toimijoilla pitää olla *tietoa yhteistyökumppaneista* ja niiden toimintaympäristöistä ja tiedon yhteistoiminnasta tulee välittyä myös hallinnolle. Tutkimusyhteistyön pitäisi olla *käytännönläheistä* ja vastata arjen haasteisiin ja tuottaa loppuen lopuksi *hyötyä kansalaisille*, jotka koulutuspalveluja käyttävät. Joidenkin haastateltavien mukaan edellytyksenä yhteistyön toimivuudelle on myös *”henkilökemioiden” kohtaaminen*.

4.5.2 Yhteistyö vaatii aikaa, ymmärrystä ja osaamista

Haastattelut

Kaikki haastateltavat pystyivät helposti luettelemaan lukuisia yhteistyön haasteita. Ensinnäkin kaikkia toimijoita koskettaa *taloudellinen niukkuus*. Tutkimusyhteydet tuntuvat heikkenevän erityisesti taloudellisen laskusuhdanteen aikana, kun resursseja supistetaan. Toinen taloudellinen haaste on se, että käytännöstä tulee tutkimusaiheita *enemmän kuin yliopistolla on resursseja* tutkia, eikä oppilaitoksista itsestään ole rahoittamaan tutkimusta. Aikuiskoulutuspolitiikkaan liittyviä haasteita on joidenkin mukaan se, että aikuiskoulutusta arvioidaan *taloudellisten ja tilastollisten lukujen eikä tieteellisen tutkimuksen* valossa, jolloin sitä pidetään vain menoeränä. Aikuiskoulutuksesta leikataan taloudellisista syistä, vaikka koulutustarpeessa ei olisi tapahtunut muutosta. Vapaassa sivistystyössä pelätään, että rahoituksen ohjautumiseen vaikuttaa ammatillisen koulutuksen suurempi taloudellinen arvostus.

Henkilöresurssien puute ilmenee ainaisena kiireenä, mikä heikentää mahdollisuuksia ylläpitää suhteita ja luoda yhteistyötä muiden kanssa. Rehtorit ovat ylityöllistettyjä ja oppilaitosten henkilöstö usein pieni. Aikaa ei ole kuin perustehtäviin.

H10/95: käytännön arjen kouluttajan se niin kun tuotannollinen suorituspuristus on niin kova, et siinä ei paljon kerkii tutkimustuloksia miettimään, siin tehdään sitä omaa niinku tulosta.

Ammattilaisten kiire heikentää mahdollisuuksia yhteydenpitoon esimerkiksi opiskelijoiden kanssa. Tutkijoilla ei ole voimavaroja tulosten käytäntöön viemiseen ja hyödyntämismahdollisuuksien pohtimiseen. Jokapäiväisen kiireen keskellä tutkimusyhteistyöhön tähtäävien lisätoimintojen tulisi olla erityisen relevantteja ja kiinnostavia.

Myös toimijoiden sisäistä ja välistä erillisyyttä, hajanaisuutta ja kilpailua pidetään haasteena. Tutkimuksen nähdään usein eriytyvän omiin oloihinsa kauaksi kentän toiminnoista. Ongelmana pidetään *korkeakoulujen ja professorien kilpailua*. Kilpailu johtaa toiminnan sisäänpäinkääntymiseen, mikä heikentää yliopistojen yhteistyötä ja yhteydenpitoa käytäntöön. Ongelmana nähdään *tutkijoiden yhteistyön puute* ja tutkimusyhteisöjen ja -seurojen erillisuus. Myös ammattilaiset ja koulutuksen järjestäjät kokevat haasteeksi *oppilaitosten hajanaisuuden* ja erilaisten oppilaitosten yhteistyön puutteen.

H10/87: [...] mun silmissä näyttää, että korkeakoulut kilpailee keskenään ja professorit kilpailee keskenään ja tota jos olis voimakkaampi tutkijoitte oma yhteisö ja tutkimusyhteistyö, niin heidän ois ehkä helpompi keskustella sitten eri oppilaitosryhmien tai oppilaitosten kanssa.

Ongelmat ovat yhteydessä siihen, ettei yhteistyötä ole etsitty systemaattisesti, vaan sitä on syntynyt vapaaehtoisesti ja satunnaisesti.

Yhteistyön haasteena ovat myös toimijoiden *erilaiset toimintakulttuurit* sekä asenteet ja vähäinen kiinnostus muita toimijoita kohtaan. Haastateltavat kertoivat paljon havaitsemistaan *negatiivisista asenteista*, joita toimijoilla on toisiaan kohtaan. Tutkimus ei ”liiassa tieteellisyydessään” kuulu oleellisena osana alan ammattilaisten arkeen ja asenteet tutkijoita ja tutkimusta kohtaan saattavat olla huonot.

A8/70: Mut se asenne esimerkiks tuolla ammatillisen aikuiskoulutuksen puolella, siis henkilöstön asenne, niin se on jännä, et vaikka heillä kaikilla itsellään siis suurimmalla osalla on akateeminen loppututkinto, ni silti he on niinku tavallaan, ku he on suuntautunut tällaselle hyvinki käytännönläheiselle alalle, ni siellä on hirveen usein asenteet semmosta [...] Et se on jännä, siellä on hirveen niinku muodostunu semmosia asenneblokkeja.

Tutkijat taas moittivat, ettei kentällä ymmärretä tieteellisen tutkimuksen merkitystä, eikä asioita ymmärretä katsoa pidemmällä tähtäimellä. Huonot tiedot toisten toiminnasta sekä asenteet ja ennakko-oletukset aiheuttavat jännitteitä ja estävät dialogin ja luottamuksen saavuttamisen. Yhtäältä *tutkijoiden tulisi jalkautua käytäntöön* ja toisaalta *ammattilaisten tulisi rohkaistua* kohtaamaan tutkijat ”inhimillisinä olentoina”. Toimintakulttuurisena erona on, että *ammattilaisten* keskuudessa erilaiset *hankkeet ja projektit* sekä *benchmarking* ovat syrjäyttäneet tutkimuksen kehittämisen välineenä. Myöskään pientä resursointia vaativaa *opinnäytetyö-*, kuten *pro gradu -tutkimusta* ei osata hyödyntää.

Moitetta sai myös nykyinen, entistä *virkamiesvetoisempi aikuiskoulutuspolitiikka*, joka asettaa reunaehdonsa myös pyrkimyksille laajempaan yhteistyöhön. Aikuiskoulutuksella ei ole enää omaa yksikköä ministeriössä ja pelkona on, että politiikkaa tekee vain tiettyä näkökulmaa edustava sisäpiiri. Poliitiikan tekoa moititaan lyhytnäköiseksi: organisaatiouudistukset ja resurssien vähentäminen koskevat erityisesti vähiten koulutetun väestön kouluttamista. Aikuiskoulutuspolitiikan ja kehittämisen ei yleisesti ottaen uskota olevan tutkimukseen pohjautuvaa.

J6/76: [...] näit aikuiskoulutuksen kysymyksiä ratkastaan aika pitkälle hyvin tällasten hyvin pragmaattisten taloudellisten ja tilastollisten lukujen valossa, eikä niinkään tieteellisten kysymysten valossa.

Huolta herätti myös organisaatiouudistus opetus- ja kulttuuriministeriössä – miten uusi organisaatio toimii ja kuka sitä johtaa. Nopeaan muutostahtiin hengästyneitä ollaan ilmeisesti myös Opetushallituksessa.

Yksi haastateltava pohti sitä, kuinka *hyödynnettävää* tutkimus lopulta on *käytäntöön*. Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut pelkistävät joskus ilmiötä liaksi, jolloin tulokset eivät enää vastaa todellisuuden moninaisuutta. *Tutkimusprosessin kesto* on myös haaste, sillä kehittämistyössä tuloksia tarvitaan paljon nopeammin kuin tutkimus pystyy tuottamaan, ja tutkimuksen valmistuessa aineisto voi olla jo vanhentunutta. Ammattilaisten huolena on myös, että osa tutkimuksesta on valjastettu tuottamaan vain *päätöksentekijöille mieleistä* tietoa.

Haastatteluissa nousivat esiin myös yhteistyön yksilölliset haasteet. *Riittämättömät vuorovaikutustaidot* voivat olla esteenä luottamuksellisen suhteen saavuttamiseen. Muita yleisluontoisia haasteita ovat yliopistojen *lyhyet työsuhteet* ja henkilöiden paikkakunnanvaihdot, jolloin *yhteydet helposti katkeavat*. Yhden haastateltavan mukaan vapaan sivistystyön toimintaa ei

johda enää *pitkä traditio* ja perusarvot, jotka ovat perinteisesti korostaneet *läheisiä yhteyksiä yliopistoihin ja tiedeyhteisöön*.

Kysely

Avoimeen kysymykseen ”Mikä estää tutkimusyhteyksiä ja yhteistyötä?” mainittiin kiire tai ajanpuute estävänä tekijänä 20:ssä 49:stä vastauksessa. Kiireen merkitystä selitettiin muun muassa seuraavasti:

- *[...] se, että vireillä on koko ajan niin paljon asioita, vaikuttaa ainakin omaan aloitteellisuuteen.*
- *[...] Yhteistyötahojen etsiminen on työlästä ellei tiedä jo valmiiksi kenellä olisi intressejä ko. yhteistyöhön.*
- *[...] Energiaa vievät jatkuvat organisaatio- y.m. uudistukset. [...]*
- *Pitkät matkat (aika + raha) 'paalupaikoille' yhteisiin kokoontumisiin [...]*

Toiseksi vastauksissa toistui organisaation resurssien vähäisyys tai tutkimusyhteistyöhön tarvittavan rahoituksen puute. Ajan ja rahan puute vaikuttavat helposti tarjoutuvilta syiltä siihen, miksi johonkin ei panosteta nykyistä enempää. Kaikilla toimijoilla on kiirettä ja rahan niukkuutta, mutta perimmäiset syyt löytyvät asioiden erilaisesta arvostamisesta ja hyödyllisenä ja mielekkäänä pitämisestä, jotka ohjaavat resurssien käyttöä. Yksi vastaus ilmaisi hyvin ytimekkäästi syyn tutkimusresurssien puutteeseen: ”tutkimustyö ei kuulu perustehtäviin”.

Useasti toistuivat myös vastaukset (10 kpl), joissa tutkimusyhteyksiä ja -yhteistyötä nähtiin estävän käytäntöjen, verkostojen, kontaktien ja foorumien puute:

- *Usein tieteellisissä piireissä saattaa yhteydenpidot rakentua totutuille tavoille ja toimijoille. Uusien avaajien ja tutkijakehittäjien (sillä pelkkä akateeminen tutkimus ei riitä) esiintulo ja mahdollistaminen olisi suotavaa. Ehkä uudenlaiset foorumit olisi paikallaan, jos ja kun vanhat kohtaamispaikat vain uusintavat, eivät uudista, aikuiskasvatuksen vaikuttavuutta yhteiskunnassamme. Siis niin tutkimusta, kehittämistä ja innovaatioita yhdessä ja toisiaan ruokkien, siis TKI:tä!!!*
- *[...] Luontevat verkostot puuttuvat yliopistojen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien välillä.*
- *[...] ei ole perinnettä käytännön työn sekä tutkimuksen yhteistyölle.*

- [...] Puuttuu yhteisiä keskustelufoorumeja eri tahojen käsitysten ja odotusten käsittelylle.
- [...] sellaista forumia ei ole, jossa tutkimusyhteistyötä tehdään, ellet satu olemaan jatko-opiskelijana jossakin yliopistossa.

Tutkimusyhteistyön haasteena onkin siihen kohdistuvien tarpeiden ja odotusten tunnistaminen. Tutkijoiden ei uskota tiedostavan alan ammattilaisten ja asiantuntijoiden työssään kohtaamia käytännönläheisiä ongelmia ja tutkimuksen kohteita. Toisaalta tutkijoille ei välity strukturoidusti koulutuksen järjestäjien, yksityisten yritysten ja järjestöjen tai hallinnon tutkimusaiheita, joihin tulisi paneutua tieteellisin menetelmin ja ilmiöiden teoreettiseksi ymmärtämiseksi. Tutkimusta voitaisiin hyödyntää huomattavasti enemmän, jos eri toimijaryhmien välillä olisi avointa keskustelua ja yhteistyörakenteita.

Parin vastaajan mielestä tutkimustieto on liian raskasta luettavaksi tai ongelmana on ”tutkimustiedon vieminen käyttötiedoksi.” Yhden vastaajan mielestä ”tutkimus elää arjen yläpuolella”, toisen mukaan ”tutkijajoukko tekee töitä omissa kammioissaan” ja kolmannen mielestä on olemassa ”tutkimuksen ja ruohonjuuritason elämän (välinen) kuilu”. Tutkijan mielestä esteenä on kuitenkin ”koulutuksen järjestäjien, alan ammattilaisten ja poliitikantekijöiden tietämättömyys ja vähättelevät asenteet tiedettä ja tutkimusta kohtaan”, mutta myöskään ”tutkijat eivät edustaudu mitenkään yhteisesti yhteistyötä varten”. Kahdessa vastauksessa ilmaistiin yhteistyön esteeksi tutkimuksen kilpailutus ja yliopistojen ja tutkijoiden keskinäinen kilpailu. Muiksi tutkimusyhteyksien ja -yhteistyön esteiksi mainittiin:

- Vakiintuneet asenteet [toisia toimijaryhmiä kohtaan]
- Organisaatiossamme painotetaan enemmän koulutusta ja sen myymistä kuin tutkimuksen tekoa. Tutkimusta ei juurikaan voi tehdä tai saa tehdä työaikana kuin nimeksi.
- Ammatillisen koulutuksen tutkimukseen on ainakin aiemmin syödetty isosti rahaa. VS:n sektori ei ole ollut tutkimuksen (rahoituksen) kannalta ollenkaan niin kiinnostava ainakaan tähän mennessä.
- Tiedeyhteisön heikko professionaalinen yhteenkuuluvuus.
- Vastuutahoa ei ole.
- Ulkopuolisen rahoittajan säätelemät ehdot, uusliberalistinen tehokkuus- ja tuottavuusajattelu.
- Organisaation johdon tietämättömyys.

4.6 Keskustelujen kertomaa

4.6.1 AITURI-työryhmästä monitasoiseen ja -ulotteiseen yhteistyöhön

AITURI-hankkeen työryhmä kokoontui vuoden aikana viisi kertaa. Konkreettisten yhteistyömallien suunnittelemisen lisäksi työryhmä on keskusteluissaan reflektoinut aikuiskasvatuksen tilaa ja tulevaisuutta sekä tutkimusyhteistyön edellytyksiä ja haasteita.

Työryhmän tapaamisissa on tullut esille muun muassa seuraavia ajatuksia:

- Onko aikuiskasvatuksella enää tulevaisuutta? Tulisiko eri toimijaryhmien sopeutua muuttuvaan diskurssiin (elinikäisestä oppimisesta työllistymistä ja kilpailukykyä varten) vai tulisiko olla avoimemmin kriittisiä diskurssin muutokselle? Aikuisten koulutustarpeet ovat paljon moninaisempia ja koulutuksen lähtökohdat erilaisia verrattuna lasten ja nuorten koulutukseen.
- Mitä seurauksia on siitä, että aikuiskasvatus korvataan politiikassa ja hallinnossa elinikäisen oppimisen sektorit ylittävällä periaatteella peruskoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa? Kenen kanssa ja missä aikuiskasvatuksen ammattilaiset ja tutkijat voivat keskustella kokemuksistaan, odotuksistaan ja päämääristään?
- Miksi ammatilliset opettajat koulutetaan ammattikorkeakoulussa mutta lastentarhanopettajat yliopistossa? Mikä on ammattillisten opettajien suhde akateemiseen aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkimukseen?
- On asiantuntijan ja päätöksentekijän vastuulla, hyödyntääkö hän tutkimustietoa - oletuksena on, että hyödyntää, käytännössä usein ei.
- Tutkimustieto ei leviä yksittäisiä henkilöitä tai projekteja pidemmälle, vaikka se voisi hyödyttää laajemminkin koko kenttää kollektiivisesti.
- Vapaalla sivistystyöllä ja ammatillisella koulutuksella on omat edustukselliset organisaationsa (VSY, AMKE). Ongelmallisempaa on, voiko tutkijoita edustaa ATS ja ammattilaisia ammattijärjestöt.
- Onko mahdollista luoda yhteistyötä eri toimijaryhmien edustajien välille vapaaehtois-pohjalta vai tarvitaanko velvoitteita ja säädöksiä? Miten kukin toimijaryhmän profiilia voitaisiin kehittää niin, että siihen sisältyisi yhteistyötä akateemisen tutkimuksen ja koulutuksen kanssa?
- Vaikka kaikki toimijat on kutsuttu yhteistyöhön, päätökset tulee tehdä kunkin toimijaryhmän tahtoon ja tarpeisiin perustuen.
- Yhteistyö tutkimuksen, käytännön ja hallinnon välillä on kompleksinen ja moniulotteinen asia – sitä voi tapahtua yksilö-, instituutio-, kansallisella tai monikansallisella tasol-

la. Yhteiset toiminnot tulee määritellä sen mukaan, millä tasolla yhteistyötä halutaan tehdä.

- Alusta ja infrastruktuuri yhteistyön käynnistämiseen ja ylläpitämiseen on tarpeen ennen kuin on mahdollista edetä yhteisten aihealueiden etsimiseen.
- Koska tutkimus-käytäntö-politiikanteko -yhteistyön haasteet ovat ylikansallisia, tulisi tarkastelua laajentaa ainakin Pohjoismaihin ja Eurooppaan.

4.6.2 Ammatillaiset ja koulutuksen järjestäjät ovat innostuneita

Keskusteluja alan ammattilaisten ja koulutuksen järjestäjien kanssa käytiin ammattijärjestö SPECIA:n kasvatustieteilijäpäivässä 10.4.2010, Vapaan sivistystyön oppilaitosten edustajien ajankohtaistilaisuudessa (VSY) 27.5.2010 ja Kansalaisopistojen ajankohtaistilaisuudessa (KoL) 10.6.2010. Keskustelut nauhoitettiin ja niiden yhteenvedot ovat luettavissa hankkeen blogissa [<http://aituri.blogspot.com/>]. Keskusteluissa toimijat nostivat esiin seuraavia kysymyksiä tutkimuksen, käytännön ja päätöksenteon suhteista ja yhteistyöstä:

Yhteistyö

- Aikuiskouluttajat vapaassa sivistystyössä pitävät yhteyksiä ja yhteistyötä luonnollisina ja tärkeinä.
- On tarvetta käytännöllisille pienen mittakaavan ideoille tutkimuksen ja käytännön yhteistyön parantamiseksi. Maisterin ja tohtorin opinnäytetöitä voitaisiin organisoida yhdessä. Kokemukset yhteistyöstä opiskelijoiden kanssa ovat olleet hyvin positiivisia. Opintovierailut aikuiskoulutusoppilaitoksiin ovat erittäin tervetulleita. Sosiaalista mediaa voitaisiin käyttää yhteydenpidon välineenä enemmän. Tarvitaan foorumeita tutkimusaiheiden keräämiseen, tutkimusten julkaisemiseen ja tutkimustulosten levittämiseen kootusti ja aihepiireittäin.
- Huolena on “työelämän” mukaan saaminen yhteistyösuhteiden kehittämiseen – kuitenkin ei tarkenneta, mitä “työelämä” tarkoittaa ja kuinka se edustautuu.
- Täydennyskoulutus, ammatillisen kasvun ohjelmat ja alumni-toiminta voisivat tukea yhteyttä käytännön toimijoiden ja yliopistojen välillä.
- Mahdollisuus yhteistyöhön koulutuksen järjestäjien ja yliopistojen välillä vaihtelee alueellisesti.
- Kentällä pitäisi tietää, keneen olla yhteydessä yliopistolla esimerkiksi tutkimustarpeiden välittämiseksi.

Tutkimus

- Ammattilaisilla on mielessään lukuisia tutkimusaiheita, joille tarvittaisiin ideapankki esim. edunvalvontajärjestöjen nettisivujen yhteyteen.
- Haasteena on saada opiskelijat kiinnostumaan vapaasta sivistystyöstä ja ammatillisesta koulutuksesta, kun nykyisin kiinnostus kohdistuu muodikkaisiin korkeakoulu- ja HRD-aiheisiin. Toisaalta teemat näkyvät nykyisin vähän myös opintosuunnitelmissa.
- Käytännön ammattilaiset tarvitsevat toistuvasti muistutusta tutkimuksen tärkeydestä - muutoin oppilaitosten arki vie mennessään.
- Tutkimustietoa halutaan ammattilaisten käyttöön ”valmiiksi pureskeltuna” ja ”helppokäyttöversioina”. Ammattilaiset eivät ehdi lukea kokonaisia tutkimuksia, mutta ovat kiinnostuneita siitä, jos ne esitetään helposti ja nopeasti omaksuttavassa muodossa.
- Tarvetta olisi muidenkin tieteenalojen kuin kasvatustieteiden tutkimustiedolle.
- Opetushenkilökunnan tutkimuksen tekoa kannattaa tukea – hyöty koituu opetuksen laadukkuutena. Samalla muodostuu yhteys tutkijayhteisön ja koulutuksen järjestäjän välille.

4.6.3 Mitä ja ketä varten tutkitaan?

Tutkijoiden kanssa keskustelua tutkimuksen, käytännön ja päätöksenteon yhteyksistä ja yhteistyöstä käytiin Aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisessa 19.2.2010, Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuran yleiskokouksessa 11.6.2010, Vapaan sivistystyön (VSY) tutkijoiden tapaamisessa 24.–25.8.2010, Ammattikorkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivillä 15.–16.11.2010 ja Kasvatustieteen päivillä 25.–26.11.2010. AITURI-hankkeessa on ollut haastavinta saada tutkijat keskustelemaan ja kyselemään paikkaansa tutkimuksen, käytännön ja politiikan tekemisen välisessä yhteistyössä.

Yliopistojen rationalisoinnin ja yksityistämisen keskellä tutkijoiden puhe tutkimusyhteistyöstä painottuu seuraavasti:

Yhteistyö

- Kuinka aikuiskasvatuksen akateeminen tutkijayhteisö edustautuu julkisessa keskustelussa aikuisten kasvusta, oppimisesta ja koulutuksesta? Onko tutkijakunnalla mitään yhteistä kantaa vaikuttaakseen aikuiskasvatuksen tieteenalan ja toimialan kehittämiseen? Mikä on Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuran rooli vapaana kansalaisjärjestönä erilaisilla keskustelufoorumeilla? Muiden toimijoiden näkökulmasta ATS on tärkeä tutkijayhteisön edustaja, mutta kuinka se voi – ilman virallista institutionaalista statusta – olla yhteistyöosapuoli tutkimus-

käytäntö-päätöksenteko -yhteisissä, kun tutkijoiden ja tutkimus- ja opetusyksiköiden ja yliopistojen välillä vallitsee kilpailu? Yhteistyö yksiköiden ja yliopistojen välillä on hyvin vähäistä huolimatta siitä, että ATS:lla on yhteydet niihin kaikkiin.

- Kuinka pedagoginen osaaminen voitaisiin liittää laajemmin erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteluun? Ammatillisissa opettajakorkeakouluissa T&K&I -päällikkö voisi olla avainhenkilö tutkimusyhteyksien koordinoinnissa.
- Tutkimuksen ja hallinnon tiiviimmällä vuorovaikutuksella voitaisiin tuottaa merkittäviä taloudellisia säästöjä – esimerkkinä ”keskeyttäminen ammatillisessa koulutuksessa”. Tutkimus voisi edistää myös koulutukseen osallistumisen inhimillistämistä elinikäisille oppijoille.
- Toimijat näkyväksi tekevä verkosto lisäisi tietoa eri toimijoista ja heidän toiminnastaan, mikä viime kädessä palvelisi kansalaisia, jotka etsivät sopivaa koulutusta itselleen.
- Nykyisin opettajan osaamisvaatimukseen sisältyy verkosto-osaaminen ja verkostojen hyödyntäminen. Verkostoja hahmotettaessa kohdataan kuitenkin välittömästi kysymyksiä: ”Kuka ylläpitää verkostoja?”, ”Miten ne syntyvät?” ja ”Ketä otetaan mukaan?”
- Verkoston tulisi olla monitieteinen, mutta sen pitäisi myös tukea aikuiskasvatuksen identifiointumista omaksi tieteen- ja tutkimuksen alaksi. Kyse on koko aikuiskasvatustieteen tulevaisuuden suunnasta.

Tutkimus

- Nostaako tutkijoiden statusta käytännöstä sekä hallinnosta ja politiikasta erossa pitäytymisen? Minkälaista tutkimusta arvostetaan? Aikuiskasvatuskäytännöstä nousevat tutkimusaiheet koetaan vähemmän arvostetuiksi. Toisaalta tätä ihmetellään, sillä kasvatustieteellinen tutkimus kohdistuu yleisesti ottaen käytäntöön. Tutkimuksen lähtökohtana on, että teoria perustuu käytäntöön ja sitä tehdään käytäntöä varten, joten hyvän tutkimuksen tulisi olla hyvin käytäntöön sovellettavissa.
- Mitä ovat akateemisen tutkimuksen ja opetuksen päämäärät? Ketä ja mitä kohtaan aikuiskasvatuksen tutkijat ovat vastuullisia? Muodostaako aikuiskasvatuksen tutkijakunta profession?
- Jatkotutkintoja tekevät ovat aikuiskasvatuksen tärkein tutkimusresurssi. Mistä jatkotutkintojen opinnäytteiden aiheet syntyvät ja minkälainen yhteyksien ja yhteistyön kulttuuri nykyisin tehtävien opinnäytteiden taustalla vallitsee? Onko eri-ikäisillä tasa-arvoinen mahdollisuus suorittaa jatkotutkinto, jos arvostetaan vain kokoaikaista työtä vaativia kansainvälisiä julkaisuja? Esimerkiksi Ruotsissa tohtorikoulutukseen hakeutumiselle on asetettu ikäraja,

jotta valmistuttuaan henkilö toimii työelämässä vähintään kymmenen vuotta. Nähdäänkö tohtorin väitöskirjat vain suoritukseen vai palveleeko jokainen tutkimus jollain tavoin tieteenalan kehitystä riippumatta siitä, hyödyntääkö tohtoroituva sitä urallaan.

- Sen enempää yliopistojen perustutkimukseen kuin projektitutkimuksenkaan rahoitukseen ei sisälly vaatimusta tuotosten hyödyntämisestä tai käytännöllisistä sovelluksista, vaikka sille olisi tarvetta. Yksi keino tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutuksen jatkuvuudelle olisi ottaa käytännön asiantuntijoita mukaan jo tutkimusprosessin alkuvaiheessa, mikä vaatii tutkijoilta käytäntöön perustuvan tiedon kunnioittamista.

Ammattikorkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivillä saatiin hyvä esimerkki tutkimuksen meta-analysoinnista tietyn toimijaryhmän tarpeisiin. Tutkimusjohtaja Anna-Liisa Lämsä Ammattiopisto Luovista on tehnyt systemaattista kartoitusta ammatillisen erityisopetuksen tutkimuksesta. Lämsä on tehnyt aineistosta kategorisoidun tietopankin, joka on alan henkilöstön käytettävissä intranetissä. Hän myös ylläpitää tutkimusaihepankkia, josta kiinnostuneet voivat poimia aiheita opinnäytetöihinsä. Lisäksi hän vastaa tutkimusluvista, jolloin hän pystyy antamaan neuvoja tutkimuksen suuntaamisesta.

Tämän tyyppistä tutkimustieto- ja aihepankkia tarvitsisivat kaikki alan toimijat. Tietopankki ei korvaa kasvokkaista vuorovaikutusta, mutta se olisi oiva keino tehdä tutkimusta näkyväksi ja hyödynnettäväksi. Kaikkien toimijaryhmien olisi hyödyllistä tehdä vastaavaa, omiin tarpeisiin perustuva tutkimuksen meta-analyysiä.

4.6.4 Pysyvämpää alueyhteistyötä

EU:n ja kansallisissa koulutuspolitiikoissa kansallisvaltion vastuuta ja oikeuksia on pyritty kanoimaan alueille, jotka löytäisivät innovatiiviset ratkaisut EU-Euroopan taloudellisen kilpailukyvyn ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ongelmiin. Suomessa aikuiskasvatusta ja -koulutusta on perinteisesti kehitetty yhtäältä hyvin valtiokeskeisesti, toisaalta yksittäisten organisaatioiden ja alan ammattilaisten asiantuntemukseen perustuen. Yhteydet ja yhteistyö alueellisten toimijoiden kesken ovat edenneet varsin epätasaisesti. Koska AITURIn toimintasuunnitelma ja resurssit rajautuivat aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön kansallisiin kysymyksiin, ei analyysiä alueellisen yhteistyön tilasta ja tulevaisuudesta voitu tehdä.

Esimerkkinä alueellisen yhteistyön merkityksestä kuvataan kuitenkin AITURIn toiminta-aikana tapahtunut yhteistyö Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikön, Tampereen työväenopiston,

Tampereen ammatillisen opettajakorkeakoulun ja Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksen välillä. Kokemukset Tampereen työväenopistolla 30.9.2010 järjestetystä tutkimuksen ja käytännön vuoropuhelutilaisuudesta "Laatua koulutukseen – tehoa tutkimukseen: Aikuiskasvatuksen nykynäkymiä Pirkanmaalla" olivat kaikkien mielestä positiivisia ja samantapaista toimintaa ja tilaisuuksia haluttiin järjestää uudelleen.

Edellä lueteltujen alueellisten toimijoiden tapaamisessa 17.1.2011 pohdittiin ja koottiin yhteen mahdollisia tulevia yhteistyömuotoja, joita voisi ensinnäkin olla 1) yhteiset opintojaksot (luentoja, seminaareja ym.), jotka sisältyisivät kukin toimijan toiminta-/opetusohjelmiin, 2) yhteiset kandi- ja gradutyöt ja niiden ohjaus, 3) yhteiset väitöstutkimukset, niiden ohjaus ja niitä tukeva koulutus sekä 4) täydennyskoulutus. Toiseksi yhteistyötä voitaisiin tehdä 1) kandidaatti-, pro gradu- ja väitöskirjatutkimusten suunnittelussa, 2) tutkimustulosten ja tutkimustarpeiden esittelyssä ja 3) tutkimusryhmien muodostamisessa. Yhteistä kehittämistyötä voitaisiin tehdä 1) alueellisen aikuiskoulutuksen suunnittelussa ja arvioinnissa, 2) aikuiskoulutushenkilöstön kehittämisessä ja 3) aikuiskoulutuskokeiluissa. Toimijoiden vapaamuotoista yhteistyön tukena olisi hyvä ylläpitää alueellista ”pulinaverkostoa”.

Aikuiskasvatuksen ja kasvatustieteen opiskelijat ovat tehneet graduja tamperelaisten aikuiskoulustoimijoiden yksittäisten projektien yhteydessä. Haasteena on projektiaikataulujen ja graduryhmien aikataulujen yhteensovittaminen. Oppilaitoksissa on usein aineistoja, joita ei ole ehditty hyödyntää ja esimerkiksi gradututkimus toisi projektin aihepiiristä perusteellisempaa tietoa. Myös opiskelijoiden olisi hyvä oppia työskentelemään jo opiskeluaikana valmistumisen jälkeen odottavan työelämän aikataulun mukaan. Tutkimustiedon kumuloimiseksi olisi projektitutkimuksiin tärkeää sisällyttää myös kasvatusteoreettisia, -historiallisia ja -filosofisia näkökulmia. Alueellisessa yhteistyössä olisi hyödyllistä lähestyä aiheita monitieteisesti. Yhteistyö voisi käynnistyä esimerkiksi kahdella *tapaamisella* vuodessa sekä *työpajatilaisuudella*, jossa hahmotellaan yhteisiä tutkimusaiheita. Tutkimustarpeiden ja -tulosten jakamiseksi voitaisiin myös perustaa alueellinen *portaali*.

Alueellisen yhteistyön haasteena on sen perustuminen yhteistyötä käynnistämässä olleiden henkilöiden aktiivisuuteen ja henkilösuhteisiin. *Yhteistyön jatkuvuus edellyttää yhteyksien solmimista myös organisaatiotasolla, eikä vain henkilöiden välillä.* Organisaatioiden strategiseksi tavoitteeksi ja toimintamuodoksi kirjattun alueellisen yhteistyön toteuttaminen olisi kaikkien vastuulla. Selkeästi asemoitu koordinaatio antaisi mahdollisuuden laajempaan yhteistyöhön vapauttamalla ammattilaisten, oppilaitosjohdon, professorien ja senioritutkijoiden työaika.

4.6.5 Eurooppalaisia kohtaamisia ja hyviä käytänteitä

Keskusteluja tutkimuksen, käytännön ja hallinnon yhteistyöstä käytiin myös European Society for Research on Education of Adults (ESREA) -konferenssissa 23.–26.9.2010 Linköpingin yliopistossa. Heikkisen ja Teräsahteen vetämän workshopin otsikko oli ”International Research-Field-Policy Collaboration in Adult Education: Mission impossible?” Tilaisuuteen oli pyydetty eri toimijaryhmistä edustajia reflektointoimaan oman maansa tutkimus-käytäntö-politiikka -yhteyksiä ja käytäntöjä, kertomaan kokemuksiaan tutkimusyhteistyötä sekä pohtimaan yhdessä, ketkä Euroopan tasolla ovat keskeisiä toimijoista aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyössä.

Tutkimus

Professori Bernhard Schmidt kertoi Saksassa käydystä keskustelusta kasvatustieteellisen tutkimuksen, käytännön ja politiikan teon suhteista. Aikuiskoulutusta ohjataan muuta koulutusta löyhemmin sekä liittovaltio- että osavaltiotasolla. Liittovaltio on velvoittanut aikuiskoulutuksen järjestäjät ja ammattilaiset tekemään yhteistyötä. Heidän tulee yhdessä huolehtia erityisesti siitä, että aikuisilla on riittävästi koulutusmahdollisuuksia. Tärkeää on myös käytännön yhteys politiikan tekeen ja tutkimukseen. Tutkijat tarvitsevat alan ammattilaisia päästäkseen sisälle tutkimaansa ilmiöön ja vastineeksi he tuottavat tietoa käytännön työn tueksi. Poliitikanteossa tarvitaan myös tutkimustietoa ja tutkijat saavat usein rahoitusta paitsi liittovaltiolta, myös osavaltioilta, jotka käytännössä rahoittavat suuren osan aikuiskasvatuksesta. Esimerkkinä saksalaisesta yhteistyöstä on liittovaltiollinen KAW-hanke (Konzentrierte Aktion Weiterbildung), joka on ministeriön käynnistämä ja rahoittama. Hankkeen johtokunnassa on koulutuksen järjestäjien ja organisaatioiden edustajia sekä muutama ministeriön valitsema tutkija. Sen on tarkoitus koota toimijat yhteen ja konsultoida hallintoa ja politiikan tekijöitä aikuiskoulutusohjelmien kehittämisestä. Tutkijat ovat selvittäneet esimerkiksi aikuiskouluttajien täydennyskoulutustarvetta ja tulosten uskotaan leviävän käytäntöön ja hallintoon hankkeen verkostojen kautta.

Toinen saksalainen esimerkki on EU:n (ESF) rahoittama Learning Region -projekti ”Lernende Regionen”, jota rahoittavat myös liittovaltio (FMER) ja kuusitoista osavaltiota. Projektilla on kansallinen ohjausryhmä (DLR) ja tieteellinen arviointikomitea (LMU and Rambøll Management). Projekti on käynnistänyt ”Oppivan verkoston”, joka kokoaa kasvattajien ja koulutuksen järjestäjien lisäksi yrityksiä ja yhteisöjä, poliitikantekijöitä sekä tutkijoita. Verkosto toimii viidellä aihealueella, jotka on nimetty Schmidtin esittämässä kaaviossa otsikkotasoisesti. Ensimmäinen aihealue on ”siirtymät” joka kohdistuu siirtymiin koulutuksesta työhön tai työstä eläkkeelle. Toinen on ”markki-

nointi”, jossa tarkastellaan aikuiskoulutuksen markkinointia ja näkyväksi tekemistä. Kolmas aihe ”laatujohtaminen” keskittyy oppilaitosten kykyyn ohjata aikuisopiskelijoita hyödyntämään koulutusta. Neljäs on ”konsultointi”, joka tarkoittaa aikuisille suunnattua opintojen ohjausta. Viides on ”uudet oppimisympäristöt”, jossa arvioidaan ICT:n tuomista opetukseen. Kun ensiksi saadaan kaikki keskeiset toimijat koottua yhteen, voi Schmidtin mukaan tapahtua mitä tahansa jopa odottamattoman suuressa mittakaavassa. Esimerkiksi Bad Tölzin alueen yhteistyöverkoston järjestämässä alueen koulutusmahdollisuuksia esittelevässä yleisötilaisuudessa on vuosittain vierailut yli 40 000 kävijää, vaikka alue on varsin harvaan asuttu.

Professori Larissa Jõgi Tallinnan yliopistosta totesi yhteistyön edellyttävän vastuullisuutta ja luottamusta, jotka eivät toteudu ilman avointa kommunikaatiota. Vasta näiden edellytysten täytyessä voidaan löytää yhteistä synergiaa ja uusia ideoita. Kommunikaatio tarkoittaa ensinnäkin tietojen vaihtamista, joka edellyttää kultakin taholta resursointia yhteisen tiedon tuottamiseksi sekä kuuntelevaa vuorovaikutusta. Lisäksi yhteistyö vaatii aikaa luottamuksen saavuttamiseksi sekä ymmärtämystä kunkin toimijan paikasta yhteistyöverkostossa. Erilainen kieli toimijaryhmien välillä heikentää ymmärtämystä toisia kohtaan.

Politiikanteko ja hallinto

Martina Ní Cheallaigh Euroopan komissiosta (DG Education and Culture, Unit Adult Education) arveli tutkimuksella olevan tärkeän roolin politiikan teossa, mutta tutkijat voisivat itse tarjota aktiivisemmin syötteitä tärkeiksi katsomistaan asioista esimerkiksi komission kolmevuotishjelman parhaillaan päättyessä. Aikuiskasvatuksen tutkimus on tärkeää, mutta ei riittävän näkyvää. Tutkimuksen ja käytännön välillä ei ole riittävästi vuorovaikutusta ja ajatusten vaihtoa. Sitä lisäisivät esimerkiksi vastavuoroiset osallistumiset tutkijoiden, käytännön toimijoiden ja politiikan tekijöiden tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Syynä vuorovaikutuksen vähäisyyteen Ní Cheallaigh ei pidä niinkään tutkimuksen puutetta, vaan politiikantekijöiden halua saada tutkimukselta yksinkertaistettuja lyhyitä johtopäätöksiä ja suosituksia. Vaikka tutkimusprosessin toteuttamisen ehdot tunnetaan, halutaan tutkimuksesta silti vain politiikan tekijöiden omiin tarpeisiin suodatetut pääkohdat..

Ní Cheallaigh'n mukaan Euroopan komissiolta puuttuu tutkimuksellinen viitekehys. Tiedon tarpeita pyritään tyydyttämään nopeatekoisilla selvityksillä, jotka eivät korvaa tutkimusta. Eläminen vuosibudjettien mukaan ei jätä tilaa perusteelliselle, pitkäkestoiselle tutkimukselle ja tiedon rakentamiselle ja ajatusten kehittämiseksi. Komissio tekee joka vuosi kuulutuksen tutkimusehdotuksista,

mutta ehdotusten tulee täyttää tiukasti rajatut tavoitteet.. Kentältä nouseville tutkimustarpeille ei ole tilaa. Tilaa pitäisi olla myös verkostoitumiselle ja hyvistä käytännöistä oppimiselle. Verkostojen ongelmana on Ní Cheallaigh'n mielestä se, että oppijat eivät ole niissä edustettuna. Oppijoiden tarpeiden artikuloinnille ei ole infrastruktuuria, vaan niitä arvioidaan vain välillisesti. Usein myös tutkimuksen edustus puuttuu verkostoista. Hän toivoo, että EU-hankkeisiin sisältyisi uudistusten ja mallien vaikuttavuuden arviointia ja soveltuvuuden tarkastelua erilaisissa konteksteissa, mikä auttaisi myös Euroopan komissiota seuraamaan uudistusten ja uusien mallien vaikutuksia elinikäisen oppimisen strategian toteuttamisessa.

Käytäntö

European Association for the Education of Adults (EAEA) -järjestöä edusti Linköpingissä Johanni Larjanko. EAEA on eurooppalainen kansalaisjärjestö, jolla on 127 jäsentä 42 maassa. Painopisteenä EAEA:lla on ns. non-formaali aikuiskasvatus/-koulutus, mutta sen toiminta kohdistuu erilaisille, laajoille elämän ja politiikan alueisiin. Monet EAEA:n jäsenistä toimivat myös ammatillisen koulutuksen alueella ja mukana on yliopistojakin. EAEA:n itse tuottama tutkimus on ollut vähäistä – joitakin EU:n komission tuottamia mittauksia ja selvityksiä on hyödynnetty. Kiinnostus kohdistuu erityisesti vertailevaan tutkimukseen. EAEA:n pitkäaikainen haave on ollut perustaa tietokanta tutkijoista ja käytännön toimijoista, jotta yhteistyökumppaneiden löytäminen olisi helpompaa. EAEA kaipaisi myös projekteihinsa ja tendereihinsä mukaan enemmän tutkijoita, koska sillä ei itsellään ole tutkimusosaamista ja EU-projekteihin odotetaan aina sisältyvän tarve- ja vaikutusanalyysseja ja näyttöä toiminnan läpiviemisestä. Kysymys kuuluukin, ovatko tutkijat kiinnostuneet yhteistyöstä. Käytännön kenttä ja tutkijat voisivat yhdistää voimansa tuottaakseen tutkimukseen pohjautuvaa näyttöä aikuiskoulutuspoliittisen päätöksenteon pohjaksi. EAEA:n intressissä on luoda linkkejä tutkijayhteisöihin: kansalliset tutkimusseurat ja ESREA olisivat luontevia yhteistyökumppaneita. Myös tutkijat voisivat hankkeissaan hyödyntää EAEA:n laajaa verkostoa.

EAEA:n kiinnostus tutkimusyhteistyöhön koskee oppimisen laajempia hyötyjä (wider benefits of learning), sosiaalista koheesiota ja aikuiskasvatuksen professionalistumista. Alalla toimii paljon pätevoitymättömiä tuntiopettajia ja opetuksen tasoa haluttaisiin nostaa. Tutkimusyhteistyön käynnistämisen ensimmäisenä askeleena olisi win-win (kaikkia osapuolia hyödyttävien) -tilanteiden löytäminen. Toimijaryhmien välillä tulisi olla luottamusta, jonka saavuttaminen kestää jonkin aikaa ja edellyttää tiedonvaihtoa. Avoimelle kommunikaatiolle pitäisi löytää väylä. Larjanko ehdotti EAEA:n ja ESREA:n johtokunnan välistä tapaamista konkreettisesta yhteistyöstä sopimiseksi.

Alustusten jälkeen käydyissä keskustelussa nostettiin esiin muun muassa seuraavia tärkeitä yhteistyökysymyksiä:

Toimijoiden vuorovaikutus

- Tutkijoiden tulisi muotoilla viestinsä hallinnon tarpeisiin sopivalla tavalla.
- Tutkimuksen vaikuttavuutta voidaan lisätä purkamalla tutkimustulokset yksittäisiksi ehdotuksiksi poliittisille päättäjille.
- Hallinnossa ei tiedetä, kenen puoleen kääntyä tutkimustietoa tarvittaessa - tarvitaan jatkuvaa kartoitusta ja seurantaa.
- Tutkimuksen ja hallinnon vuorovaikutus ei saa olla kertaluonteista tutkimustiedon tai rahan pyytämistä, vaan jatkuvaa avointa kommunikaatiota.
- Jatkuva dialogi takaisi sen, että keskustelua käytäisiin jo ennen tutkimusprosessin alkua, jolloin yhdessä voidaan pohtia, mitä tutkitaan ja mikä on tutkimusasetelma.
- Euroopan ulkopuolelta on vaikea löytää yhteistyökumppaneita kielimuurista johtuen. Net-tisivujen ja tietokantojen tiedot tulee säännöllisesti päivittää, jotta potentiaaliset yhteistyökumppanit löydetään. Edes yksittäisten maiden sisällä tutkijat eivät tiedä toisistaan – kilpailun sijaan tulisi tehdä yhteistyötä.
- On tärkeää tehdä näkyväksi puitteet, joissa tutkijat työskentelevät, jotta odotukset tutkimusta kohtaan ovat realistisia.

Tutkimuspolitiikka

- Esimerkiksi Australiassa hallitus valitsee teemoja ja rahoittaa yliopistoja toimimaan käytännön toimijoiden kanssa niiden edistämiseksi. Kasvatustieteellisen tutkimuksen tietokantaan on pääsy kaikilla. Tutkimuksista on siellä tiivistelmät, mikä pakottaa tutkijan miettimään, mitkä todella ovat tutkimuksen löydökset.
- Koulutuspolitiikka ja tutkimuspolitiikka ovat erillään. Rahoitusta saavat lähinnä vain trendikkäät tutkimusaiheet esim. nano- ja bioteknologian alueelta, vaikka puheissa esiintyy kansallinen tarve koulutuksen kehittämiseen..
- Ainoastaan julkisuutta saaneet tutkijat saavat äänensä kuuluviin, vaikka yliopistoissa tehdään koko ajan korkeatasoista opinnäytetutkimusta. Tarvittaisiin tehdyn tutkimuksen koostamista ja syntetisoimista, jotta opinnäytetyöntekijäresurssi tulisi hyödynnettyksi.
- EU-rahoituksen ja muun ulkopuolisen rahoituksen hakeminen tutkimukselle on aikaa vievää, mutta sitä ei oteta työn mitoituksessa huomioon. Ristiriitaista on myös se, että tutkimusrahoitusta jaetaan sen mukaan, onko onnistunut saamaan sitä aiemmin.
- Euroopan komissio kaipaa joskus hyvin yksinkertaistakin tietoa esimerkiksi siitä, kuka rahoittaa aikuiskoulutusta eri jäsenmaissa.

- Kyse ei ole vain tutkimuksen rahoituksesta, vaan siitä, että tutkimus tuloksineen tulee niiden tietoon, jotka ovat asiasta kiinnostuneita: tässä tutkijoiden tulisi olla aktiivisempia.

Yhteistyö ja verkostot

- Uutta instituutiota tutkimusyhteistyötä varten ei pidetä uskottavana - tulee luoda verkostoja, joita Euroopan komissiollakin on aikomus hyödyntää ensi ohjelmakaudella.
- Keskusteluyhteyden saatuaan tutkijat ja käytännön toimijat voisivat tehdä yhteistyötä projektihakemusten teossa.

Aikuiskasvatuksen tila ja tulevaisuus

- Minkä puolesta aikuiskasvatustutkimusta tulisi tehdä, kun sitä rahoitetaan pääosin verovaroin? Tuleeko tutkijoiden myydä tutkimusta ja tehdä bisnestä vai ymmärretäänkö yliopiston ja tutkijoiden autonomia oikeudeksi ja velvollisuudeksi tarkastella aikuiskasvatusta kriittisesti ja kyseenalaistaen? Aikuiskasvatustutkimukselta puuttuu lobbaus. Ehkä tutkijat ja EAEA voivat säilyttää itsenäisyytensä, jos lobataan oikeiden ja tärkeiden asioiden puolesta. EAEA kutsuukin itseään Euroopan komission kriittiseksi ystäväksi.
- Erottuuko aikuiskasvatustutkimus enää muusta kasvatustieteellisestä tutkimuksesta? Erillisyyttä on ylläpidetty esimerkiksi sillä, että Euroopassa toimii kaksi isoa tutkimusjärjestöä EERA (European Education Research Association) ja ESREA (European Society for Research on Education of Adults) – ja näiden lisäksi kasvatussosiologian ja -psykologian, oppimisen, vertailevan kasvatustieteen ja henkilöstön kehittämistutkimuksen järjestöjä ja verkostoja. Aikuiskasvatustieteilijät pelkäävät menettävänsä historiansa ja identiteettinsä, jos tutkimus sulautuu muuhun kasvatustieteeseen. Vapaassa sivistystyössä pelätään jäämistä ammatillisen aikuiskoulutuksen jalkoihin rahanjaossa. Pelot pitäisi kuitenkin voittaa ja pitää vain huolta omien näkökulmien aktiivisesta esille tuomisesta.
- Yliopistoissa aikuiskasvatuksen virkoja on lopetettu ja uhkana on aikuiskasvatuksen sulauttaminen kasvatustieteeseen. Aikuiskasvatuksen erityisyys marginalisoituu, jos keskitytään yleiseen oppimisen tehostamiseen, oppimisympäristöjen kehittämiseen tai policy-analyysiin. Ammatillisen koulutuksen tutkimus voisi palauttaa keskusteluun aikuiskasvatuksen yhteyden yhteiskuntaan ja työelämään.

4.6.6 Kuka asettaa agendan?

AITURI-hanke järjesti yhdessä Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitoksen ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuran kanssa seminaarin ”Who Sets the Agenda in Lifelong Learning?” Tampereen yliopistolla 3.–4.12.2010. Mukana oli VET & Culture -verkoston tutkijoita viidestä eri maasta,

tohtoriopiskelijoita ja muutoin aikuiskasvatuksen tutkimuksesta työnsä puolesta kiinnostuneita yliopistoista ja ammattijärjestöistä. Tilaisuudessa pitivät alustuksen Jaana Nuottanen (Kansalaisopistojen liitto), Paula Kuusipalo (sisäministeriö ja aiempi SKY:n aktiivi) sekä Jarmo Wahlfors (Opetuksen ja tutkimuksen kehittämiskeskus, Tampereen yliopisto). Osa alustusten jälkeen käydyistä keskusteluista koski suoraan aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön organisoinnin mallia, osa yleisemmin aikuiskasvatuksen tilannetta ja sitä, mistä tulee aikuiskasvatuksen tutkimuksen ja opetuksen agenda.

Aikuiskasvatus tieteenalana ja toimintakenttänä

- AITURISSA on todettu, että Suomessa ammatti- ja aikuiskasvatuksen tutkimus on eriytynyt, vaikka jälkimmäisellä nykyään tarkoitetaan kaikkea aikuisten oppimista ja aikuisiin kohdistuvaa kasvatusta ja koulutusta. Lähentymisen haasteena ovat tulkinnat toimintakenttien arvoperustojen erilaisuudesta. Myös saksankielisessä Euroopassa ammatti- ja aikuiskasvatus ovat erillisiä koulutuksen, tieteen ja tutkimuksen aloja. Kaikkialla Euroopassa käydään keskustelua niiden eroista ja yhtäläisyyksistä ja kannatusta saa näkemys, että ammattikasvatus on osa aikuiskasvatusta (esim. ALPINE 2008). Ammattikasvatuksen erillisyyden korostamisen oletetaan johtuvan siitä, että sen tuloksia on helpompi mitata kuin aikuiskasvatuksen non-formaalien ja informaalien muotojen (jotka toki ammattikasvatuksessakin ovat yleisimpiä).
- Euroopassa on siirrytty puhumaan aikuisoppimisesta, jolloin näkökulma on siirtynyt instituutioista yksilöihin. Oppivilla yksilöillä ei kuitenkaan ole organisoitua edustajaa, joka voisi toimia heidän puolestaan tasaveroisena neuvottelukumppanina aikuisten kasvatusta ja koulutusta koskevissa kysymyksissä.
- Vapaata sivistystyötä tarkasteltaessa korostetaan tarvetta tunnistaa sekä sen historiallinen merkitys kansakunnan rakentajana että sen mahdollisuudet vastata ylikansallisiin koulutustarpeisiin. Esimerkiksi maahanmuuttajien koulutus, luonnollisen osana heidän kotoutumisprosessiaan, voisi olla vapaan sivistystyön laajeneva toimintakenttä.
- Yliopistojen keskushallinnossa tutkimuksen odotetaan jatkuvasti parantavan kustannustehokkuuttaan ja kirkastamaan profiiliaan: jokaisen tieteenalan tulee perustella olemassaolonsa ja löytää oma ekologinen lokeronsa. Yhteistyökumppaneiden odotetaan tuottavan toiminnalle lisäarvoa. Mistä vaikutteet yliopiston keskushallinnon tutkimusstrategioihin tulevat?
- Aikuiskasvatuksen ammattilaisten identifioitumista ja asemaa tulisi tukea tutkimuksen avulla, jotta he edustuksellisenä ryhmänä olisivat keskeisenä toimijana aikuiskasvatustutkimuksen verkostoissa.

Tutkimusyhteistyöhön organisoituminen

- Suomalaiseen hallintotapaan kuuluva jako valtion ja kunnan tehtäviin pitäisi tehdä selväksi tutkimusyhteistyön organisoimisen mallissa ja kuntien roolia pitäisi korostaa enemmän.
- Vapaassa sivistystyössä verkostoitumista ja tutkimusyhteistyötä pidetään monin tavoin hyödyllisenä, mikäli se on säännöllistä ja tapaamiset toistuvia.
- Olisi tarpeen tehdä kartoitus aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön kannalta keskeisten toimijoiden taloudellisista painoarvoista että valtasuhteista.
- Tutkimusyhteistyöstä tulisi tehdä aikaulottuvuuden sisältävä prosessimalli, joka konkretisoisi sen sisällöt ja toteutustavat.

4.7 Kotikutoisia vai yleismaailmallisia huolia

4.7.1 Suomalainen tyyli – yhteenveto AITURI-selvityksestä

Tutkimustietoa ja asiantuntemusta tarvitaan

Suomessa ei vielä ole kovin vahvaa yhteistyön kulttuuria aikuiskasvatuksen eri toimijaryhmien keskuudessa, mutta toiveita yhteistyön kehittämistä selkeästi on. Lähes puolet AITURI-hankkeen kyselyyn vastanneista pitävät nykyisiä aikuiskasvatuksen toimijaryhmien välisiä yhteyksiä riittämättöminä. Yhteyksiä ja yhteistyötä kaipaavat erityisesti vapaan sivistystyön toimijat, mutta tarvetta tiiviimmälle vuorovaikutukselle on myös muissa toimijaryhmissä. Raskaan rakenteellisen ratkaisun sijasta useimpien mielestä tarvittaisiin välittävä toimielin jonkin nykyisen organisaation yhteyteen. Yhteiselle keskustelufoorumille on selkeä tarve, ja laajemman yhteistyön uskotaan tuottavan hyötyä kaikille osapuolille. Yksi kyselyn eniten kannatusta saanut väittämä kantaa selkeää viestiä: ”Tutkimustulokset tulisi välittää systemaattisemmin tiedon tarvisijoille”. Haastattelut ja keskustelut vahvistivat viestiä yksimielisesti.

Aikuiskasvatuksen ammattilaiset pystyvät heti luettelemaan monia tutkimusaiheita ja tutkimusyhteistyö nähdään erittäin toivottavana. Tutkimusaihepankin perustaminen on tarpeen ja sitä tulisi ylläpitää keskitetysti. Ammattilaiset toivovat alan viimeisimmän tutkimuksen esittelemistä lyhyesti ja ytimekkäästi. Tutkimuksesta tulisi tehdä erityyppisiä julkaisuja eri toimijaryhmien käyttöön.

Kaikki mukaan, mutta kevein kustannuksin

Aikuiskasvatuksen / elinikäisen oppimisen tutkimusyhteistyön kannalta keskeisiä organisaatioita on kyselyn perusteella lukuisia, mikä puoltaa toimijoiden yhteistyön kehittämistä verkostomai-

sesti. Yhteistyön koordinoijina kaikki toimijaryhmät saivat tasapuolisesti kannatusta, josta voi tehdä sellaisenkin johtopäätöksen, että yhteistyömallien löytäminen kiinnostaa kaikkia osapuolia. Tutkijat pitävät taustaorganisaatiotaan tutkimusmyönteisempänä kuin muut toimijat. Organisaatiot, joissa politiikan tekijät työskentelevät, ovat vain hieman vähemmän tutkimusmyönteisiä. Koulutuksen järjestäjien ja alan ammattilaisten taustaorganisaatioiden tutkimusmyönteisyys jää edellisten välimaastoon. Tutkijoista 69 prosenttia, koulutuksen järjestäjistä 68 prosenttia, alan ammattilaisista 64 prosenttia ja hallintoon kuuluvista 44 prosenttia piti aikuiskasvatuksen tutkimusta ja asiantuntijakoulutusta tärkeinä työnsä kannalta.

Kysymys resursseista on monille vaikea. Jotkut epäilevät, ettei yhteistyötä voi syntyä, ellei joku osapuoli ole ensin varmistanut rahoitusta, mutta varsinkin tutkijat uskovat yhteistyöhön siitä huolimatta. Moni totesi taloudellisen niukkuuden haasteeksi yhteistyön tekemiselle. Eri toimintakentiltä epäillään tulevan yliopistolle enemmän tutkimusaiheita kuin yliopistolla on resursseja tutkia. Resursseja tutkimukseen taas on vähän, ellei tutkimus kuulu organisaatioiden perustehtäviin. Tutkimusyhteistyön haasteena onkin tutkimusyhteistyöhön kohdistuvien odotusten ja niihin vastaamismahdollisuuksien kohtaamattomuus. Esteenä pidetään myös käytäntöjen, verkostojen, kontaktien ja foorumien puutetta. Henkilöresurssien puute ilmenee ainaisena kiireenä, mikä heikentää suhteiden ylläpitämisen ja yhteistyön mahdollisuuksia muiden toimijoiden kanssa. Ammattilaisilla ei ole aikaa kuin perustehtäviin eikä tutkijoilla voimavaroja tuloksista tiedottamiseen ja käytäntöön viemiseen. Edes pientä resursointia vaativaa opinnäytetyötutkimusta tai opiskelijoita ja harjoittelijoita ei osata hyödyntää yhdessä. Useimpien haastateltavien mielestä parasta olisi palkata koordinaattori aikuiskasvatuksen yhteistyöverkostolle OKM:n rahoituksella. Toimijat osallistuisivat kuitenkin verkoston toimintaan omalla kustannuksella, win-win -periaatteella.

Kilpailusta luottamukseen

Yhteistyön tekemisen vaikeus johtuu pitkälti toimijoiden sisäisestä ja välistä erillisyydestä, hajanaisuudesta ja kilpailusta. Tutkimuksen nähdään usein eriytyvän omiin oloihinsa kauaksi muista toimintakentistä. Yhtenä syynä tähän on korkeakoulujen ja professorien välinen kilpailu. Kilpailuasetelma kääntää toiminnan sisäänpäin, mikä heikentää yliopistojen yhteistyötä ja yhteydenpitoa käytäntöön. Myös käytännön toimijoiden on vaikea lähestyä tutkijoita puuttuvan yhteistyön sekä tutkimusyhteisöjen ja -seurojen erillisyyden takia. Toisaalta kaikkien toimijoiden eriytyneet toimintakulttuurit, asenteet, vähäinen keskinäinen kiinnostus sekä tietämättömyys toisista

aiheuttavat jännitteitä ja estävät luottamuksen syntymistä. Myös koulutuksen järjestäjiä ja ammattilaisia haittaavat oppilaitosten hajanaisuus ja yhteistyön puute. Aikuiskoulutuspolitiikan ja kehittämisen taas ei yleisesti ottaen uskota olevan tutkimukseen pohjautuvaa.

Tärkeimpänä yhteistyön edellytyksenä pidetään toimijoiden aitoa kiinnostusta ja tahtoa, josta merkinä voisi olla esimerkiksi se, että yhteistyön tekeminen kuuluu organisaation strategiaan linjauksiin. Useimpien toimijoiden toimintaa rahoittavan opetushallinnon olisi syytä sekä velvoittaa että tukea yhteistyötä, jotta toimijat sitoutuisivat siihen. Vaikka osallistumisen motiivina ei saakaan olla vain oman edun tavoittelu, vaan yhteisen hyvän rakentaminen, on yhteistyön tuotettava toimijoille myös selkeää hyötyä, jonka kertymistä arvioitaessa myös aineettomat hyödyt on huomioitava. Toimivaa yhteistyötä varten organisaatioissa on oltava riittävästi henkilöresursseja ja yhteinen tutkimus vaatii myös rahoituslähteiden löytymisen. Toimijoiden tulisi luottaa toistensa asiantuntijuuteen, mikä edellyttää tietoa yhteistyökumppaneista ja niiden toimintaympäristöissä. Yhteistymallin on otettava huomioon eri toimijaryhmien näkökulmien erilaisuus ja kunnioittaa moninaisuutta. Toimijoiden tulee jakaa ymmärrys yhteistyön päämääristä, toimintaperiaatteista ja keskinäisistä vastuista, mikä edellyttää työtä yhteisen kielen löytämiseksi. Tutkimuksen kuuluu tarkastella yhteiskuntaa ja koulutusjärjestelmää kriittisesti, jonka lisäksi yhteistyönä tehtävän tutkimuksen tulee olla lähellä käytäntöä ja vastata käytännön haasteisiin ollakseen lopulta hyödyllistä aikuisille, jotka aikuiskoulutukseen osallistuvat. Edellytyksenä yhteistyön toimivuudelle on myös ”henkilökemioiden” kohtaaminen.

Tutkimusyhteistyötä tarvitaan niin alueellisella, kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Yliopistojen tulisi huolehtia alueellisista yhteyksistä, jotta tutkimuksella olisi yliopiston kolmannen tehtävän mukaista vaikutusta alueellisen aikuiskasvatuksen ja koulutuspolitiikan kehittämiseen. Kansallista vuoropuhelua tulisi käydä kasvatus- ja koulutusalan keskusjärjestöjen, tutkijakunnan ja opetushallinnon sekä muiden intressitahojen kesken. Edustava ja demokraattinen kansallinen keskustelu tulisi ottaa huomioon koulutuspoliittisessa päätöksenteossa. Koulutuspolitiikan ylikansallisuudessa erityisesti Euroopan Unionin tasolla, pitäisi aikuisten oppimista ja koulutusta tarkastella myös pitkäjänteisesti pohjoismaisessa kontekstissa.

Käynnistettäviin aikuis- ja ammattikasvatuksen yhteistyöverkostoihin toivotaan yhteistyökumppaneita ja tutkijakuntaa mukaan laajasti. Tutkijakunnan tulisi järjestäytyä, jotta sitä olisi helppo lähestyä yliopistojen ulkopuolelta. Yliopistojen profiloituminen aikuiskasvatuksen eri toimintakenttiin ja tutkimuskysymyksiin tulisi tehdä selväksi. Yhteyksien ja yhteistyön syntyminen edellyttääkin osallistujilta moniaineksista, -äänistä ja -tasoista innovatiivisuutta.

4.7.2 Muunmaalaisia tyylejä

EU:ssa tehdyt aikuis- ja ammattikasvatusta koskevat selvitykset osoittavat, että kaikkialla Euroopassa kohdataan samantyyppisiä ongelmia ja haasteita kuin Suomessa (ALPINE 2009, Key competences 2010). Joissakin maissa tutkimuksen, käytännön ja politiikan teon maailmojen erillisyyttä on kuitenkin pyritty ratkaisemaan perustamalla toimijoiden yhteistyönä yksiköitä, joissa tehdään tutkimusta ja kehittämistyötä ottaen huomioon sen sovellettavuus käytäntöön. Seuraavassa on näistä muutamia esimerkkejä.

Pohjoismaat

MIMER on Ruotsissa vuodesta 1990 toiminut vapaan sivistystyön tutkimuksen ohjelma (nationelt program för folkbildningsforskning). Se kokoaa vapaan sivistystyön tutkijoita eri tieteenoilta ja toimijoita laveasti määritellyltä vapaan sivistystyön toimintakentältä. Verkoston luomisen ja tapaamisten tarkoituksena oli synnyttää dialogia tutkijoiden ja käytännön työntekijöiden välille. Mimerin koordinaatio on Linköpingin yliopistossa, jossa yksi lehtori toimii osa-aikaisesti ohjelman koordinaattorina. Laitoksella neljä vuotta kokopäiväisesti työskentelevä jatko-opiskelija toimii avustajana täyttäen laitoksen edellyttämän velvoitteen työskennellä laitoksen hyväksi 20 prosentilla työajastaan. Mimerillä on johtoryhmä, jossa on kolme edustajaa yliopistolta ja kolme käytännön kentältä. Opetusministeriö tukee verkostoa miljoonalla kruunulla (n. 112 000 €) vuodessa. Vapaaseen sivistystyöhön kohdistuvien väitöstutkimusten määrä on noussut ohjelman toiminta-aikana. Mimer osallistuu julkiseen keskusteluun vapaan sivistystyön kysymyksissä ja antaa lausuntoja hallitukselle. (Linköpings universitet, 2011.)

NVL (Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande – Aikuisten oppimisen pohjoismainen verkosto) on Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittama hanke, jota hallinnoi norjalainen Vox (Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk). NVL-verkostoon kuulu viisi Pohjoismaata ja kolme itsehallintoaluetta. Verkostolla on neljän vuoden sykleissä kiertävä koordinaatio. Suomen toimintaa koordinoi Pirkko Sartoneva VSY:ssä. Verkoston toiminta koskee tutkimusta, työelämän aikuiskoulutusta ja niin sanottua non-formaalia kasvatusta. NVL-verkosto tukee pohjoismaista yhteistyötä erityisesti aikuisten oppimiseen liittyvissä kysymyksissä ja välittää kokemuksia ja innovaatioita. Sen tavoitteena on nostaa esille pohjoismaista erityisosaamista ja luoda uusia toimintamalleja. Tavoitealueita ovat elinikäinen oppiminen ja opitun tunnustaminen, aikuisten oppimisen laadun

varmistus ja laatuindikaattoreiden kehittäminen, kilpailukyvyn kehittäminen ja aktiivisen kansalaisuuden ja henkilökohtaisen kehittymisen edistäminen. NVL toimii asiantuntija-, ammattilais- ja temaattisina verkostoina ja työryhminä. Aikuiskasvatustutkijoiden alaverkostoa koordinoidaan Tanskasta. Sen teemoina ovat olleet aiemmin aikuiskasvatuksen ammatillistuminen ja laadun parantaminen, oppiminen työelämässä ja integraatio, vuonna 2011 aikuispedagogiikka ja innovaatiot. (NVL 2011, VSY 2011.)

Tanskassa on vuodesta 1975 toiminut yhteiskuntatieteellinen tutkimuskeskus Anvendt Kommunal Forskning AKF, joka tuottaa julkisen sektorin, erityisesti kuntien ja aluehallinnon, kannalta relevanttia tutkimusta. AKF sekä tekee että levittää itsenäistä kansainvälisen tason tutkimusta, jota julkaistaan tieteellisissä ja populaareissa julkaisuissa. AKF:n visio on edistää tanskalaista hyvinvointia: aiheina ovat elinolosuhteet ja yhteiskunnalliset hankkeet, koulutus, ympäristösäännökset, terveydenhuolto, integraatio ja etniset vähemmistöt, työmarkkinat, julkinen talous ja organisaatiot sekä alueellinen kehittäminen. AKF:llä on 63 työntekijää, joista 37:n työnkuva sisältää johtamista tai tutkimusta. Joukossa on taloustieteilijöitä, sosiologeja, politiikan tutkijoita ja psykologeja. Loput työntekijät kuuluvat hallintoon tai toimivat tutkimusapulaisina. AKF:n toimintaa rahoittavat koulutuksen ja tutkimuksen kunnallissäätiö (Det Kommunale Momsfond), tutkimusohjelmat ja tilaustutkimukset. AKF tekee vuosittain yhteistyötä noin 50 organisaation kanssa. (AKF 2011.)

VOX taas on norjalainen elinikäisen oppimisen keskus, joka toimii opetus- ja tutkimusministeriön alaisuudessa. Keskuksen päätavoite on tukea aktiivista kansalaisuutta, parantaa työllisyyttä ja koulutukseen osallistumista. VOX hallinnoi tukia aikuisoppilaitoksille, tukee perustaitojen oppimista ja maahanmuuttajien integraatiota, antaa uraohjausta ja toimii yhteistyökumppanina aiemmin opitun tunnustamisen kysymyksissä. Lisäksi VOX tekee tutkimusta, analyysejä, raportteja ja arviointeja elinikäisestä oppimisesta ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön. (VOX 2011.)

Etelä-Korea

The Korean Educational Development Institute (KEDI) on perustettu vuonna 1972 kehittämään ja toimeenpanemaan kansallista koulutusohjelmaa, minkä jälkeen se on ollut keskeinen toimija kehittämässä koulutusjärjestelmää, hyvinvointia sekä opetusvälineitä ja -ympäristöjä. KEDI hyödyntää vertailevaa tietoa ja tekee korealaista koulutusta tunnetuksi globaalissa maailmassa. Se tuottaa tieteellistä analyysia koulutuksen eri aloilta ja kehittää koulutuspolitiikkaan soveltuvia

mittareita. KEDI edistää koulutuksen positiivista kierrettä toteuttamalla tutkimusta, joka tarkastelee koulutuspolitiikan agenda, kehittää sille toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja, tehostaa koulutuspolitiikan toteutusta ja arvioi sen tuloksia. (KEDI 2011.)

The Korean Research Institute for Vocational Education and Training (KRIVET) on tutkimuskeskus, joka on perustettu 1997 tukemaan inhimillisten resurssien (HRD) ja ammatillisen kapasiteetin kehittämistä elinikäisen oppimisen keinoin. KRIVETin toimintaa ohjaavat ja rahoittavat yhdessä opetus-, tiede ja teknologiaministeriö sekä työministeriö. Sen toimintatapa on kansainvälisesti erikoinen ja kiinnostava: kaikissa hankkeissa toimivat yhdessä talous-, yhteiskunta- ja kasvatustieteellisen koulutuksen saaneet tutkijat. KRIVET neuvoo molempia ministeriöitä ammatillisen koulutuksen ja kansallisen HRD-politiikan kehittämisessä sekä politiikan täytäntöönpanossa. KRIVET analysoi koulutuspolitiikkaa sekä levittää ja arvioi ammatillisen koulutuksen kehittämisohjelmia. Lisäksi KRIVET kokoaa, hallinnoi ja jakaa tietoa auttaakseen yksilöitä valitsemaan, valmistautumaan ja työskentelemään saavuttaakseen itselleen sopivan ammatin. (KRIVET 2011.)

National Institute for Lifelong Education (NILE) edistää kansalaisten elinikäistä koulutusta (huom. ei oppiminen, kuten Euroopassa yleisemmin), siten kuin laissa elinikäisestä koulutuksesta on määritelty. NILElle määritellyt tehtävät ovat:

- Elinikäisen koulutuksen tutkimus
- Kansallisen elinikäisen koulutuksen suunnitelman laadinta
- Elinikäisen koulutuksen ohjelman kehittäminen
- Elinikäisen koulutuksen ammattilaisten kouluttaminen
- Verkostojen perustaminen elinikäisen koulutuksen organisaatioiden kesken
- Alueellisten elinikäisen koulutuksen oppilaitosten tukeminen
- Elinikäisen koulutuksen tietojärjestelmän ylläpitäminen
- Akateemisen osaamispankki (Academic Credit Bank System) ja kandidaattitutkintojen (Bachelor's Degree Examination for Self-Education) järjestelmien ylläpitäminen
- Elinikäisen oppimisen tilin (Lifelong Learning Account) ylläpitäminen

(NILE 2011.)

KEDIssä, KRIVETissä ja NILEssä työskentelee useita satoja aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkijoita ja asiantuntijoita. Etelä-Koreassa myös suurilla yrityksillä on tehokkaat aikuis- ja amat-

tikasvatuksen tutkimus-, kehittämis- ja koulutusyksiköt. Korealaiset ovat poikkeuksellisen avoimia ja halukkaita kansainväliseen yhteistyöhön.

Iso-Britannia

The National Institute of Adult Continuing Education (NIACE) -organisaation tavoitteena on ”tukea kaikkien aikuisten osallistumista kaikentyypiseen oppimiseen” Iso-Britanniassa. Tavoitteeseen se pyrkii seuraavilla tavoilla:

- laajojen kampanjoiden, kuten “Adult Learners' Week” ja “Quick Reads” organisointi
- kehittämis- ja tutkimustyön koordinointi (mm. huomiota herättänyt Wider Benefits of Lifelong Learning, jota on Suomessakin seurattu)
- asiantuntija-, neuvonta- ja tukipalvelut
- ministerien ja parlamentaarikkojen konsultointi
- käytännön toimijoiden, poliittisten päättäjien ja tutkijoiden välisten verkostojen tukeminen
- alalla hyödyllisten kirjojen ja aikakauslehtien julkaisu
- tilaisuuksien järjestäminen
- asiantuntijatiedon jakelu
- joustavien, yksilöityjen koulutusten järjestäminen.

NIACE rahoittaa toimintansa lahjoituksilla ja jäsenmaksuilla. Yksilö- ja yhteisöjäseniä on yliopistoista, muista koulutuksen järjestäjistä, valtion- ja paikallishallinnosta ja työmarkkinajärjestöistä. Lisäksi mukana ovat isoja vaikuttajia kuten BBC, the National Federation of Women's Institutes ja Ofcom. NIACE pyrkii vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon edistääkseen aikuisten oppimis- ja kouluttautumismahdollisuuksia. (NIACE 2011.)

Saksa

Saksassa on jo 1950-luvulla aloittanut toimintansa aikuiskasvatuksen tutkijoita, alan ammattilaisia, koulutuksen järjestäjiä, työmarkkinaosapuolia ja hallintoa yhdistävä Das Deutsche Institute für Erwachsenenbildung (DIE), joka on osa Leibniz-säätiötä. Sen rahoitus koostuu liittovaltion ja osavaltioiden tuesta ja kansallisista ja kansainvälisistä (mm. EU-) hankkeista sekä jäsenmaksuista ja palvelutoiminnasta. DIE toimii välittäjänä tutkimuksen ja käytännön välillä rakentamalla käytäntöön kohdistuvia tutkimuksia ja tutkimukseen perustuvia innovatiivisia

kehittämisstrategioita. Sen painopistealueita ovat aikuiskasvatuksen ammatillistuminen, yhteistyö koulutuksessa, osallistaminen sekä järjestelmät ja ohjaus. DIE työstää myös eri toimijoille hyödyllisiä tilastollisia selvityksiä, sillä on oma julkaisusarja ja monipuolinen digitaalinen verkkopohjainen tietopankki ja tutkimusarkisto. Se järjestää omaa DIE-foorumia ja yhdessä kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa työpajoja ja kollokvioita. DIE:ssä työskentelee noin 80 tutkijaa ja asiantuntijaa. (DIE 2011).

On huomattava, että DIE:n ohella Saksassa toimii laaja ammattikasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus Bundesinstitut für Berufsbildungs (BIBB), jonka toiminta perustuu tiiviiseen yhteistyöhön liittovaltion, eri toimialojen kamarien sekä työnantaja- ja työntekijäliittojen, ammatillisen koulutuksen järjestäjien sekä yliopistojen ammattikasvatusyksikköjen kesken. Saksalaisesta tutkimus-kenttä-politiikka yhteistyöstä on esimerkkinä myös ”Lernende Regionen” -hanke (ks. luku 4.6.5).

4.7.3 Käsitusten ja käytänteiden taustoja

“Cultures are real, lived experiences turned into reason, engendering reasons for action and thus embodied in material life and material goods. [...] We should expect that different social groups, situated in different objective conditions as to their capacity to earn a livelihood, will have distinct experiences giving different meaning to a cultural concept that at first might appear as homogeneous. Culture should not be the easy way out from economic questions: culture is the difficult way into placing economic questions in the larger framework of social reproduction.” (Narotszky 1997, 222-223).

AITURI:n haastatteluissa ja kyselyssä voi tunnistaa suomalaisen aikuiskasvatuksen tutkimus- ja koulutusyhteistyön eriytymisen sen toimintakenttien – vapaan sivistystyön, ammatillisen koulutuksen, henkilöstön kehittämisen ja korkeakoulutuksen – mukaan. Kasvattajien, kansalais- ja elinkeinoelämän ryhmien, politiikan tekijöiden, hallinnon ja tieteen välille on syntynyt kullekin kentälle ominaisia suhteita ja käytänteitä. Organisoitu ja järjestelmällistyvä kasvatus alkoi kirkon huomassa ja valtiota rakentaen: tiede ja tutkimus henkilöityivät yliopistokoulutuksen saaneessa papistossa, joka valisti kansaa hengellisesti ja maallisesti ikään katsomatta. Yliopiston ja eri tieteenalojen maallistuminen eteni Suomessa verkalleen vasta 1800-luvun puolivälissä. Ratkaisevaa oli kouluhallinnon ja opettajankoulutuksen irtautuminen kirkosta ja virkamies- ja opettajaurien pappisurista. Aloitteita realistisemmaksi ja elinkeinoihin suuntautuvammaksi yliopistoksi tehtiin

myös toistuvasti. Teknillisen reaalikoulun opettaja August Soldan kiteytti 1860-luvulla yliopistojen opilliseen sivistykseen kohdistuvan kritiikin:

”Syy takapajuisuuteemme niin monella alalla on haettava yksipuolisesta mietiskelevästä tieteellisestä sivistyksestämme. [...] Kansan vallitseva maailmankatsomus halveksii aineellisen luonnon, aistillisen maailman merkitystä ihmishengelle. Yksinomaisesti uskonnollinen oppi ei tahdo olla missään tekemisissä ruumiillisen työn kanssa. Siitä seuraa, että kaikkea aineelliseen työhön ja pääomaan perustuvaa sivistystä halveksitaan. [...] Puhumme kyllä vuosisatain sivistystyöstä, mutta ellei ota lukuun parina viimeisenä vuosikymmenenä vaikuttaneita sanomalehtiä, jotka vaikeiden paino-olojen vallitessa ovat koettaneet levittää muutakin kuin uskonnollista ja mietiskelevää valistusta, niin mikä on ollut tämän kansan henkisenä ravintona? Katkismus, raamattu ja sen lisäksi runot ja sadut. Jokapäiväinen työ on osaltaan herättänyt halua reaalisten ja käytännöllisten tietojen hankkimiseen, mutta sellaisten tietojen lähteet ovat vielä harvat ja pienet. Meillä on kyllä korkeasti sivistyneitä ja taitavia tehtailijoita, kauppiaita, liikemiehiä ja teoreettisen kansantalouden harrastajia, siis henkilöitä, jotka kyllä myöntävät aineellisten harrastusten merkityksen. Mutta ne ovat poikkeuksia yleisestä säännöstä. [...] Luonnontieteet ovat meillä pysyneet Linnén aikaisella kannalla, niillä kun on etupäässä ymmärretty luonnonhistoriaa. [...] Samoin kemia ja fysiikka, nuo välttämättömät perustukset maailman rakenteen todelliselle ymmärtämiselle, jotka Euroopan varsinaisissa sivistysmaissa ovat mitä voimakkaimmin vaikuttaneet teollisuuden ja yleisen sivistyksen kohottamiseksi, ovat täällä esiintyneet vain tietopuolisina, ja niiden vaikutus käytännölliseen elämään on meillä ollut verrattain vähäinen. [...] Lumottu spekulatio luulotelkoon kernaasti voivansa ajatuksen voimalla käsittää ja hallita luontoa, tuntematta sen lakeja, voimaa ja laitoksia.” (Wuolle 1949, 86-87.)

1800-luvun lopulla sääty-yhteiskuntaa murtavat fennomaaniset, svekomaaniset, liberaalit ja orastavat sosialistiset ohjelmat tulkitsivat aikuiskasvatuksen ensisijaisesti kansallisvaltion rakentamisen näkökulmasta. Poliitikantekijöiden ja hallinnon yhteys käytäntöön oli välittömän akateeminen, sillä vapaan sivistystyön aloitteet, ammattilaiset ja aktiivit, organisaatiot ja puolestapuhujat olivat toiseen maailmansotaan asti lähtöisin (Helsingin) yliopistosta, yhtäältä sen maakuntasidonnaisista osakunnista, toisaalta sen yläluokkaisemmista edistysmielisistä ja sosiaalireformistisista ryhmistä. Suomen itsenäistyessä kansanopistot, työväen- ja (myöhemmin) kansalaisopistot, kirjastot sekä maalaisliiton, sosiaalidemokraattien ja ruotsinkielisten puolueutyöhön kytkeytynyt opintotoiminta saivat valtion tunnustuksen ja taloudellisen tuen. Sisällissota teki akateemisen, hallinnollisen ja poliittisen eliitin epäluuloiseksi työväenyhdistysten omaan valistustoimintaan, joka leimattiin poliittiseksi agitaatioksi.

Aikuiskasvatus tieteellistyi osana yliopiston vaihtoehdoksi vuonna 1925 perustettua Yhteiskunnallista Korkeakoulua (YKK). Kansansivistysoppi tähtäsi vapaan sivistystyön johtavien ammattilaisten ja virkamiesten koulutukseen. Koska kansansivistysoppi oli YKK:n opiskelijoiden yleinen sivuaine, opetus vaikutti myös hallinto-, kirjasto-, lehdistö- ja sosiaalialan ammattilaisten toimenkuviin. Vapaan sivistystyön kansallisen määritelmän ja kriteerit siihen perustuvaan valtionapuun muotoili Helsingin työväenopiston rehtori, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun opettaja ja filosofian dosentti Zachris Castrén: vapaassa – ensisijaisesti työväen – sivistyksessä korostui oppinnollisuus, tieteenomaisuus, omaehtoisuus ja puolueettomuus. Ohjelma vastasi hyvin kansalaisten pyrkimykseen virka- ja toimihenkilöammatteihin, elinkeinoelämän rationalisointi- ja tehostamisohjelmiin sekä teollisuusjohtajien haluun tukea valistuneiden työntekijöiden osallistumista kunnallishallintoon. Talonpoikainen sivistysliike puolestaan kanavoitui enenevästi yhteisen kansakoulun aikaansaamiseen ja oppikoulun laajentamiseen. Talonpoikaisen ja työväen sivistysliikkeen edustajat kuitenkin jatkoivat kiistelyä siitä, onko vapaassa sivistystyössä ensisijaisesti kyse yksilöllisestä ja kulttuurisesta, elinikäisestä, mutta omaehtoisesta sivistysprosessista vai tieteellisestä ja systemaattisesta opiskelusta. (Tuomisto 2011, Heikkinen 2011b).

Yhteys tutkimuksen, politiikan tekemisen ja käytännön välillä oli pitkään suoraviivaista: YKK:n opettajat, järjestöjen ja oppilaitosten johtajat kontrolloivat yhdessä kouluhallinnon kanssa aikuiskasvatukseksi määrittelyn ehtoja sekä suunnittelu-, johto- ja opetustyön itseymmärrystä ja tarkoituksia. YKK:n, sittemmin Tampereen yliopiston aikuiskasvatuksen professorit luotsasivat myös vuonna 1940 perustettua Kansansivistysopillista tutkimusseuraa (vuodesta 1971 Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura), joka 1980-luvulle asti muodosti tutkijoiden, hallinnon ja järjestöjen edustajien perustuvan suppean verkoston. Vaikka oppiaineen nimi muuttui aikuiskasvatukseksi, jatkui Castrénin omaksuma ammatillisuuden vastainen linja 1970-luvulle asti.

Ammatillinen aikuiskasvatus kehittyi osana eri toimialojen, toimialaministeriöiden ja kuntien elinkeinoja edistävää toimintaa. Ammattioppilaitosten ja peruskoulujen perustamiseen velvoittavien lakien toimeenpanoon asti ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden ikä saattoi vaihdella suuresti. Merkittävin ammatillisen aikuiskasvatuksen muoto oli toiseen maailmansotaan asti maa- ja kotitaloudellinen ja kotiteollinen neuvontatyö, joka oli lähellä talonpoikaista sivistysliikettä. Alojen opettajat ja neuvojat olivat pitkään akateemisesti ja alkuvaiheessa ulkomailla – erityisesti Tanskassa – koulutettuja. 1920-luvulla perustettiin alan ammattilaisia kouluttavat opettajaopistot. (Niemelä 1996.) Opettajien, oppilaitosten, hallinnon ja tieteen väliset yhteydet olivat 1970-luvulle asti toimi- ja ammattiala-, eivät kasvatustiedelähtöisiä. 1960-luvulle tultaessa sivistysaatteet ja -ohjelmat olivat saaneet julkiset puolestapuhujansa ja edunvalvojansa niin ministeriöissä, keskusvirastoissa

kuin paikallishallinnossa. Eri elinkeinojen, aatteellisten ja poliittisten ryhmien pyrkimykset kanavoituivat edustuksellisten päätöksentekoprosessien sekä laajenevan kasvatusalan virka- ja ammattilaiskunnan kautta. Kouluhallitus kokosi huomaansa kansakoulun, vapaan kansansivistyksen ja oppikoulujen kehittäjät, Ammattikasvatusosasto teollisuuden ja kaupan kasvatuksen edistäjät teknillisiä ja kaupallisia korkeakouluja myöten. Maataloushallitus oli maa- ja kotitaloudellisen sekä eläinlääketieteellisen, Metsähallitus taas metsätaloudellisen kasvatuksen tukikohta, molemmilla tukenaan yliopiston maa- ja metsätaloudellinen tiedekunta. Lääkintöhallituksesta kehitettiin hoitotyön, sosiaaliministeriöstä sosiaalityön kasvatusta. Myös rautatie- ja postihallitus, poliisihallinto ja pääesikunta määrittivät toimialansa ammattilaisten kasvatuksen suuntaviivat. (Heikkinen 2011a)

Reformistisen koulutuspolitiikan vallitessa kaikki koulutusalat ja -asteet koottiin yhtenäiseksi koulutustoimialaksi opetusministeriöön. Yhtenä työkaluna oli keskiasteen uudistus, joka edellytti ammatillisen opettajankoulutuksen yhdenmukaistamista. Ehdotukset koulutuksen siirtämiseksi yliopistoihin, jonne oltiin juuri perustamassa uusia kasvatustieteiden tiedekuntia massiivisine opettajankoulutuslaitoksineen, eivät kuitenkaan saaneet kannatusta: eri koulutusalojen omat opettajankoulutukset jatkuivat, kunnes yhdenmukaistuvat osaksi ammattikorkeakoulujärjestelmää. (Heikkinen 2011b).

Nykyään ammatillisiksi aikuisopistoiksi kutsutuissa oppilaitoksissa järjestettävä ammatillinen aikuiskoulutus kehittyi omia polkujaan. Kiistat sen tulkinnasta osaksi sosiaalityötä, työvoimapolitiikkaa, elinkeinopolitiikkaa ja ammatillista koulutusta ovat jatkuneet nykyaikaan asti, joten pitkäjänteisiä suhteita kasvattajien, koulutuksen järjestäjien, hallinnon ja tieteen välillä on ollut vaikea muodostaa. (Leskinen ym. 1997, Raivola ym. 2007.) Kun toiminnan rahoitus painottui aikuisten sopeuttamiseen kulloisiinkin talous- ja työmarkkinatilanteisiin, on sen aikuiskasvatuksellinen kehittäminen jäänyt oppilaitosten ja opettajien omaehtoisuuden varaan. Merkittävin opillinen kytkentä perustui työnjohto-oppeihin. Poliittisesti jännitteisillä 1920- ja 30-luvuilla teollisuusjohtajat ja tekniikan ammattilaiset kehittivät kasvatus- ja sivistysoppeja, joissa yhdistyivät soveltava psykologia sekä tekniset ja johtamisopit. Niiden keskeinen tulkitsija ja välittäjä oli kauppa- ja teollisuusministeriön (KTM), teollisuuden järjestöjen ja Maataloustuottajien Keskusjärjestön (MTK) vuonna 1921 perustama AEL. Rationalisointi- ja työtehoideologia levisi myös maa-, metsä- ja kotitaloudelliseen kasvatus- ja neuvontatoimintaan. Yksi keskeisistä vaikuttajista oli KTM:n ammattikasvatustarkastaja Jalmari Kekkonen, joka 1910–1930-luvuilla pyrki viemään ammattikasvatusohjelmansa niin ammatilliseen peruskoulutukseen, opettajankoulutukseen ja

aikuiskoulutukseen kuin työnantajien ja -tekijöiden yhteistyöhön, erityisesti elvyttääkseen käsityöammattilaisuuden ja pienyrittäjyyden perinnettä. (Heikkinen 2011b.)

Ammattikasvatuksen opillistumista ennakoivat KTM:n ammatti- ja teollisuustarkastajien ja sittemmin sen Ammattikasvatusosaston organisoimat kurssit, joilla oli opettajia tarkastajien ohella Ammattien edistämislaitoksesta (AEL), teollisuuden ammattikouluista ja VR:n psykoteknisestä laboratorista. Eri alojen ammattikuntien ja järjestöjen sijaan teollisuushallinto käynnisti opettajien ja työnjohtajien koulutuksen. Teollisuuden työnantajien ja insinöörien sotien aikana saama valtionhoitaja-asema teki mahdolliseksi suunnitelmien toteuttamisen valtion ja kuntien voimin. AKO:n kautta he pyrkivät ohjaamaan kaikkien alojen ammattikasvatuksen kehitystä ja kansallista työvoimapolitiikkaa. Pettymyksenä oli ammatinvalinnanohjauksen, oppisopimus- ja työvoimakoulutuksen siirtyminen sosiaali- ja työvoimahallintoon 1950-luvulla. AKO, Suomen työnantajien keskusliitto (STK), ammattioppilaitosten insinöörijohto, Johtamistaidon opisto (JTO), AEL ja teollisuuden ammattikoulujen yhteenliittymä alkoivat kehittää ammattikasvatusta entistä enemmän työnjohtamisen lähtökohdista. Ammattikasvatuksen opillistumiselle oli tärkeä AKO:n vuonna 1958 perustama Hämeenlinnan opettajaopisto (AHO). AKO laajeni vuosina 1966–73 kaikkea ammattikasvatusta opetusministeriössä hallinnoivaksi Ammattikasvatushallitukseksi, joka rakensi profiiliaan erillään yleissivistävästä koulutuksesta ja vapaasta sivistystyöstä sekä perinteisestä neuvontatyöstä. (Mt.)

Yliopistollistuneen yleissivistävän opettajankoulutuksen tukena toimi 1960-luvulta lähtien valtion rahoittama Kasvatuksen (sittemmin Koulutuksen) tutkimuslaitos, joka dominoi politiikan tekijöiden yhteyksiä tutkimukseen. Siellä aloitettiin myös ammatillisen koulutuksen reformien seuranta 1980-luvulla, mutta aikuiskasvatus ei edelleenkään kuulu sen toimenkuvaan. Tampereen yliopiston aikuiskasvatustutkijoilta reformistista koulutuspolitiikkaa toimeenpaneva hallinto tilasi erityisesti osallistumis- ja vaikuttavuustutkimuksia. Niin Tampereen yliopiston kuin Valtionhallinnon kehittämiskeskuksenkin tutkijat seurasivat 1970-luvulla aktiivisesti työn ja ammattien kansainvälistä tutkimusta, jossa pohdittiin työelämän demokratisoitumisen, kansainvälistymisen ja tietoteknistymisen asettamia vaatimuksia työntekijöiden kvalifikaatioille, työprosessien sosiaaliselle organisoinnille ja johtamiskäytänteille. Jatkossa toiminta kuitenkin hajaantui ja näivettyi. (Kirjonen 2008.)

1980-luvulta lähtien aikuiskasvatuksen virkoja ja koulutusohjelmia perustettiin 2000-luvulle mennessä kuuteen muuhun yliopistoon (Helsinki, Jyväskylä, Turku, Lappi, Åbo Akademi, Joensuu), mutta nyt osana niiden kasvatustieteiden laitoksia. Aikuiskasvatuksen virkoihin rekrytoitui paljon tutkijoita, joilla ei ollut aikuiskasvatustieteellistä tai -käytännöllistä taustaa. Kun kasvatustieteellinen tutkimus oli muutenkin rahoituksen marginaalissa ja aikuiskasvatusorientaatio

dismariitti, ei virkojen ja koulutuksen laajeneminen tukenut aikuiskasvatuksen tutkimuksen ja koulutuksen kehittämistä. Keskitetyn ja normiohjauksen nopea purkaminen 1990-luvun vaihteessa katkaisi Valtionhallinnon kehittämiskeskuksessa käynnistyneen tutkimuksen, vaikka se jatkui Helsingin TKK:ssa ja yliopistossa psykologisena ja sittemmin kehittäväenä työntutkimuksena. Opettajankoulutuksen dominoimissa kasvatustieteiden laitoksissa aikuiskasvatusoppiaine sai vähän ymmärrystä osakseen.

Jo Seppo Oinonen asetti johtajakaudellaan 1960-luvulla tavoitteeksi ammattikasvatuksen tutkimuslaitoksen perustamisen Ammattikoulujen Hämeenlinnan Opettajaopistoon (AHO). Väinö Heikkisen johtama komitea esitti vuonna 1971 ammatillisen opettajankoulutuksen siirtämistä yliopistoon – olihan tutkinnonuudistukseen liittyen suunnitteilla myös luokanopettajakoulutuksen siirtyminen, mutta asia raukesi. Professori Matti Peltosen aikana aikuiskasvatuksen laitoksen yhteydet teollisuusyrittäjiin (STK:n koulutusvaliokunta), AKH:n ja AHO:n suhteet olivat läheiset ja opinnäytteitä tehtiin teollisuusyritysten henkilöstön- ja organisaationkehittämisestä. Samalla aikuiskasvatuksen laitos siirrettiin yhdessä nuorisokasvatuksen kanssa yhteiskuntatieteellisestä kasvatustieteiden tiedekuntaan. Peltosen yhteyksien avulla perustettiin Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitokseen (HOKL) 1980-luvulla ammattikasvatuksen professuuri ja koulutusohjelma, jotka irtautuivat aikuiskasvatuksesta. Toiminta vakiintui 1990-luvun lopulla kasvatustieteiden laitoksen Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskukseksi (AkTKK), joka sai käytettäväkseen oman assistenttuurin ja laitokselta yhden professuurin. Käytännössä toiminta jäi muusta yliopistosta lähes erilliseksi. (Heikkinen 2011b.)

Niin tutkimuksessa kuin koulutuspolitiikassa ja -hallinnossa 1990-luvun uudistukset – politiikkaohjauksen ja ministeriön vahvistuminen, yhtenäisen OPH-palvelukeskuksen muodostaminen – ohensivat aikuiskasvatustieteeseen ja -käytäntöön perustuvaa asiantuntemusta. Kun henkilösuhteisiin ja Tampereen yliopisto-kytkentään perustuvat yhteistyökäytänteet olivat menettäneet merkityksensä, niitä rakenneltiin uusin strategioin. Avoimissa yliopistoissa ja täydennyskoulutuskeskuksissa aikuiskasvatuksesta tuli yksi suosituimmista oppiaineista. Aikuiskouluttajien pätevoittämiskoulutusten, ammattikorkeakoulujen ja koulutushallinnon jatko-opintojen ja lukuisien PD-ohjelmien kautta syntyi uusia yhteyksiä tutkijoiden, käytännön ja hallinnon välille. Ammattikasvatusoppiaineen päätarkoitus oli tarjota pätevoittäviä jatko-opintoja joustavalla ja opiskelijan omaan työhön integroituvalla tavalla. 2000-luvulla se oli vakiintunut osaksi kasvatustieteitä ja sen yhteydet ammattikorkeakouluihin toimivat mainiosti, olihan AkTKK yksi tärkeimmistä ammattikorkeakoulun opettajiksi pätevoittäjistä. Keskustelua opettajankoulutuksen yliopistoon siirtämisestä ei enää käyty, kun se muutettiin työssä oppimisen ja varsin suppeiden

yleispedagogisten opintojen yhdistelmäksi, mikä ei edellyttänyt järeää tieteellistä perustaa. Ammatillisille aikuisopettajille kehitettiin Opetushallituksessa erillinen pätevöittämisohjelma (TUKEVA), jonka toteuttamisessa AkTKK:lla oli keskeinen asema ja johon monien ammatillisten aikuiskouluttajien mielikuvat yliopistoyhteydestä edelleen kiinnittyvät.

Ammattikasvatus ei opillistunut kasvatustieteen sisäisen kehitystyön tuloksena eikä alan ammattilaisten kollektiivisena professionaalistamishankkeena. Sen synnytti HOKL:iin tiivis STK:n, teollisuuden ammattikoulujen, AKH:n ja AHO:n vaikuttajaverkosto Tampereen yliopiston aikuis- ja kasvatustiedeyhteyksien perustalta. Muualla tehty kriittinen ja itsekriittinen työn, ammattien ja elinkeinojen sekä tiedontuotannon tutkimus ei juuri vaikuttanut Suomessa. Vaikka elinkeinot ja ammatit ovat kaikkein voimakkaimmin sukupuolten suhteita muovaavia ympäristöjä, myös sukupuolta problematisoiva tutkimus on hyvin vähäistä. (Heikkinen 2011b).

Vaikka henkilöstön kehittämällä ja työssä koulutuksella on toimi- ja ammattialakohtaisia perinteitä, niiden nykyiset tiede- ja tutkimusyhteydet perustuvat vahvasti liiketaloudellisiin ja johtamisoppeihin. Suomessa liiketaloustiede hyväksyttiin vasta 1970-luvulla osaksi yliopisto- ja tiedejärjestelmää (Fellman 2002, Seeck 2009), sitä ennen hyödynnettiin kokemuksellisia ja psykologisia ja kasvatusopillisia työnjohto-oppeja. Henkilöstöhallinnon ja -kehittämisen sekä organisaationkehittämisen koulutusohjelmat alkoivat yleistyä vasta 1990-luvulla. Ne alkoivat samalla levitä kasvatustieteiden laitoksiin ja aikuiskasvatukseen, joissa niiden hyväksyminen riippui pitkälti niin sanotun yleisen kasvatustieteen vallitsevasta suuntautumisesta. Liiketaloustieteiden, johtamis- ja organisaationkehittämissoppien yhteys aikuiskasvatuksen ammattilaisiin, koulutuksen järjestäjiin, hallinnon ja politiikan tekijöihin on vahva, mutta toteutuu välillisesti eri toimintakentille rekrytoituvien oman koulutuksen ja kokemuksen perustalta.

Akateemisen aikuiskoulutuksen alkuna pidetään avointa yliopistoa – Jyväskylän yliopiston opettajien yliopistokurssit vuodesta 1912 – ja 1970-luvulla Tampereen yliopistossa käynnistynyttä täydennyskoulutusta (Kantasalmi 2010). Valtion tuella myös kunnat ovat järjestäneet aikuisten lukio-opetusta, kansanopistot ja työväen- ja kansalaisopistot peruskoulu-, lukio- ja yliopisto-oppiaineiden opetusta. Aloitteisiin ei ole liittynyt mitään ammattilaisten, koulutuksen järjestäjien, tutkijoiden ja hallinnon yhteistyötä. Toisaalta yhä useammat aikuiskasvatuksen opiskelijoista ovat tähänneet ja päätyneet 1980-luvulta lähtien avoimen yliopiston ja täydennyskoulutuskeskusten suunnittelutehtäviin, joihin sisältyy myös koulutuksen vaikuttavuus- ja seurantatutkimuksia. Julkishallinnon tukema korkeakoulututkimus käynnistyi Turun yliopiston koulutussosiologisessa tutkimusyksikössä ja KTL:ssä, rinnallaan OPM:n ohjastamat korkeakoulujen arvioinnit. Elinikäisen oppimisen pätevyyksien eurooppalaisten viitekehysten myötä (EQF) kaikkia koulutuksen järjestäjiä

velvoitetaan ylikansallisten osaamisten tuottamiseen. Näiden merkitys aikuis- ja ammattikasvatuksen ammattilaisuuteen ja opilliseen perustaan on epäselvä. Kaikissa kasvatuksen muodoissa ja asteissa myös ohjaukselliset, erityis- ja sosiaalipedagogiset sekä oppimisympäristöihin suuntautuvat tehtävät ovat lisääntyneet ja niiden myötä uudet kasvatukselliset opit työntyvät aikuis- ja ammattikasvatuksen tieteelliseen asiantuntijuuteen ja tutkimukseen.

On silmiinpistävää, ettei AITURIn tutkimusyhteistyön kehittämistä koskevissa aineistoissa kanneta huolta aikuisten erilaisuudesta, yhteiskunnallisesta aikuisuudesta, suomalaisen yhteiskunnan tai ihmiskunnan tulevaisuudesta. Perinteiset, polkuriippuvat asenteet ja verkostot näyttävät edelleen ohjaavan kannanottoja. Kaikkien toimijaryhmien odotukset yhteistyöstä ovat varsin välineellisiä, edunvalvonta- ja rahoituslähtöisiä.

5 KANNATTAISIKO TOIMIA TOISIN

Tässä luvussa hahmotellaan AITURI-hankkeen tekemisiin selvityksiin ja pohdintoihin perustuen skenaarioita tutkimuksen, käytännön ja politiikanteon yhteyksien ja yhteistyön toteutuksen vaihtoehtoja sekä kunkin skenaarion mahdollisesta toteutumisesta koituvista seurauksista.

5.1 Vaihtoehto 1: Jatketaan entiseen malliin

AITURI-työryhmän hahmottelemassa ensimmäisessä skenaariovaihtoehdossa aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen toimijaryhmien yhteistyön kehittämistä ei pidetä niin tärkeänä, että siihen investoitaisiin, vaan annetaan tilanteen jatkua entisellään. Yhteistyön tekeminen saa jatkossakin perustua alalla toimivien henkilökohtaisiin suhteisiin, aikuiskasvatuksen tutkimus saa edelleen jäädä systemaattisesti hyödyntämättä eikä toimijaryhmien välistä vuoropuhelua synny.

Jo aiempaa kehitystä tarkastellen voi kysyä, mitä aikuiskasvatuksen tutkimukselle tällöin tapahtuu, ja katoaako se oppiaineena. Aikuiskasvatuksen levinneisyys seitsemään yliopistoon tulisi todennäköisesti heikkenemään. Aikuiskasvatus ja elinikäinen oppiminen jäisivät opettajankoulutuksen ja peruskouluun kohdistuvan tutkimuksen jalkoihin. Jos aikuisten koulutusta ei tarkastella laadullisesti osallistujien näkökulmasta ja koulutusjärjestelmää kriittisesti tarkastellen, ratkotaan aikuiskoulutuksen kysymykset jatkossa pelkästään liiketaloudellisin ja tilastollisin periaattein. Tällä olisi kauaskantoiset seuraukset elinikäisen politiikalle – sille, minkälaista koulutusta aikuisille tarjotaan ja miten sitä resursoidaan.

Vaikka aikuiskasvatuksen tutkimus ei kokonaan näivettyisikään, toimijoiden välisen yhteistyön puute heikentäisi edelleen tutkimuksen relevanssia ja hyödynnettävyyttä. On verovarojen tuhlausta tehdä yliopistoissa tutkimusta, joka ei hyödytä sen kohteena olevaa kenttää eikä politiikan tekijöitä. Jos tutkimusta ei aktiivisesti pyritä lähentämään kohteena olevaan käytäntöön, jäävät opiskelijoiden opinnäytteet edelleen hyödyntämättä ja mahdollisuudet työelämään siirtymisen edistämiseen ja tuleviin työympäristöihin perehtymiseen käyttämättä. Esimerkiksi teknisillä aloilla, päinvastoin kuin kasvatustieteissä, on itsestään selvää, että opinnäytteet tehdään yhteistyössä jonkin alan organisaation kanssa. Puuttuva yhteistyö heikentäisi myös aikuiskasvatuksen tutkimuksen ja asiantuntijakoulutuksen laatua. Ellei pohjana ole tutkimusta, joka kiinnittyy keskeisiin aikuiskasvatuksen toimintakenttiin, ei voida toteuttaa sitä käsittelevää ja analysoivaa opetusta. Opetuksessa jäävät myös hyödyntämättä mahdollisuudet tehdä yhteistyötä alan paikallisten toimijoiden kanssa.

Ilman aktiivisia toimia yhteistyön lisäämiseksi kilpailuasetelmat tutkimuksen tekijöiden ja yliopistojen kesken kärjistyvät. Vastakkainasettelu ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön välillä syvenisi todennäköisesti entisestään. Toimijoiden väliset negatiiviset asenteet, keskinäinen tietämättömyys ja ymmärtämättömyys voisivat pahentua.

5.2 Vaihtoehto 2: Elinikäisen oppimisen sektoritutkimus

Työryhmän hahmottelema toinen skenaario perustuu ajatukseen ”Otetaan asiat tosissaan ja perustetaan järeä rakenne aikuiskasvatuksen / elinikäisen oppimisen tutkimukselle”. Malli löytyy muista ministeriöistä – esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä ja sosiaali- ja terveysministeriöstä: laajamittainen sektoritutkimuskeskus (ks. OKM 2011). Sektoritutkimuskeskuksissa tutkimuksen tulee hyödyttää poliittista päätöksentekoa, toimialan kehittämistä ja lopulta kansalaisia. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä ei ole omaa sektoritutkimusta, joten sillä ei ole käytettävissä päätöksentekoa tukevaa tutkimusta samalla tavalla kuin muissa ministeriöissä.

Malleja isoista aikuiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen tutkimus- ja kehittämiskeskuksista löytyy myös maista (ks. luku 4.7.2), joissa tutkimusta pidetään tärkeänä ja siihen investoidaan. Suomessa koulutuksen kehittäminen, tutkiminen ja arviointi ovat keskittyneet lähinnä oppivelvollisuuskouluun: kehittämistyötä tekevät Opetushallitus ja Arviointineuvosto ja -sihteeristö sekä Koulutuksen tutkimuslaitos. Edustuksellisen elinikäisen oppimisen neuvoston tehtävä on edistää suomalaista aikuiskoulutusta, mutta se ei itse tee tutkimus- ja kehittämistyötä. Kun oppivelvollisuus rajautuu lapsuuteen ja nuoruuteen, jää yli kolme neljäsosaa ihmisen elinikäisestä oppimisesta systemaattisen tutkimuksen ja kehittämisen marginaaliin. Tätä voi pitää ristiriidassa omaksutun elinikäistä oppimista edistävän koulutuspolitiikan ja hallituspoliittisten linjausten kanssa.

Mitä resursseja elinikäisen oppimisen sektoritutkimuksen synnyttäminen sitten vaatisi? Sektoritutkimuskeskuksissa työskentelee kymmeniä, jopa satoja tutkijoita sekä muuta henkilökuntaa. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) saa valtion budjettirahoitusta 69,7 miljoonaa euroa. Oppivelvollisuuskouluun keskittyvää Koulutuksen tutkimuslaitosta opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut viime vuosina lähes miljoonalla eurolla. Esimerkiksi Ruotsissa opetusministeriö tukee pelkästään vapaaseen sivistystyöhön keskittyvää MIMER-tutkimusohjelmaa miljoonalla kruunulla (n. 112 000 euroa) vuodessa. Saksassa DIE:n rahoituksesta lähes 70 % tulee liitto- ja osavaltiolta, mikä tarkoittaa noin 8 miljoonaa euroa vuodessa (DIE 2010). BIBBin budjetista noin 20 % eli 30 miljardia euroa tulee julkishallinnolta (BIBB 2010). Suomen mittasuhteissa edelliset tarkoittaisivat julkisia investointeja noin puoli miljoonaa euroa aikuiskasvatukseen ja miljardeja euroja ammattikasvatukseen

kehittämiseen ja tutkimiseen. Vaikka Etelä-Koreasta ei ole saatavissa vastaavia tietoja, voi tutkimuksen, toimintojen ja julkaisujen kapasiteetin perusteella arvioida sen Suomen oloissa vastaavan julkista panostusta lähes sataan aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkijaan ja asiantuntijaan. Juhlapuheiden tasolla suomalaista perus- ja aikuiskoulutusjärjestelmää pidetään maailman parhaana. Voidaanko pidemmän päälle tuudittautua koulutususkoksen kansan ja uhrautuvien kasvattajien kykyyn ylläpitää suomalaisen yhteiskunnan, talouden ja koulutuksen demokraattisuutta ja kilpailukykyä?

Laajamittainen aikuiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen sektoritutkimus olisi toivottavaa, mutta voisi aiheuttaa ongelmia yliopistoissa, kuten on todettu muun muassa työelämän tutkimuksessa. (Kirjonen 2008.) Kun tutkimusinvestoinnit ohjattiin sektoritutkimukseen, yliopistotutkimuksen rahoitus jäi jälkeen, eikä se päässyt kehittymään esimerkiksi muita pohjoismaita vastaavalla tavalla. Jos näin kävisi aikuiskasvatuksen tutkimukselle, vaarantuisi myös siihen perustuvan koulutuksen laatu yliopistoissa. Muiden maiden mallien soveltuvuus on myös kyseenalaista, sillä julkisten panostusten tukena ovat yleensä niitä suuremmat elinkeinoelämän, kirkon, säätiöiden ynnä muiden investoinnit.

Muutamit haastateltavat totesivat, ettei uutta ”rakennetta” tutkimusyhteistyölle tarvita. Koska he muuten tekivät runsaasti ehdotuksia tutkimuksen, käytännön ja politiikan maailmojen lähentämiseksi, on syytä olettaa, että kyseessä on yleisempi turhautuminen ja epäluulo byrokraattisten organisaatioiden ja toimintakäytänteiden lisääntymistä kohtaan. Toimijat näyttävät muutenkin haluavan uskoa, että haasteista selvitään kevyillä ”rakenteilla”, jotka sijoittuvat olemassa olevien instituutioiden yhteyteen. ”Rakenteen” sijasta kyse olisi pikemminkin niiden toimintojen uudelleen järjestämisestä. AITURIn työryhmä käyttää kuitenkin siitä ilmaisua rakenne: yhtäältä korostaakseen vallitsevien institutionaalisten yhteyksien ja käytänteiden uudistamista ja toisaalta muistuttaakseen siitä, etteivät verkostomaisetkaan yhteydet ja käytänteet voi toimia ilman niiden muodostumisesta, ylläpitämisestä ja kehittämisestä vastuullisia toimijoita.

5.3 Vaihtoehto 3: Katsotaan yhdessä peiliin

AITURI-hankkeessa etsittiin koulutuspolitiikan ja -hallinnon, yliopistojen, koulutuksen järjestäjien, alan ammattilaisten ja muiden järjestyneiden toimijoiden harkittavaksi uusia tutkimusta ja tiedollista koulutusta edistäviä rakenteita ja toimintamalleja. Mallia luotaessa todettiin, että tarvitaan infrastruktuuri

- tehdyn tutkimuksen meta-analyysiä ja syntetisoimista, sen käytäntöön soveltamisen arvioimista sekä eri toimijaryhmien kielelle soveltuvaa viestimistä varten.

Tiedotuksen ohella on tärkeää osallistaa toimijat tutkimuksesta käytävään keskusteluun. Keskustelua tulisi käydä suunnitelmallisesti tapaamisissa ja seminaareissa sekä verkkofoorumeilla.

- eri toimijaryhmien tutkimustarpeiden ja toiveiden kanavoimiseksi esimerkiksi yhteisiin kehittämishankkeisiin.

Tarvitaan puite yhteistyöhalukkuuden ilmaisemiseen ja yhteistyön käynnistämiseen. Merkittävä alihyödynnetty tutkimuksen ja tieteellisen koulutuksen kehittämisresurssi ovat yliopistojen opinnäytetyöt.

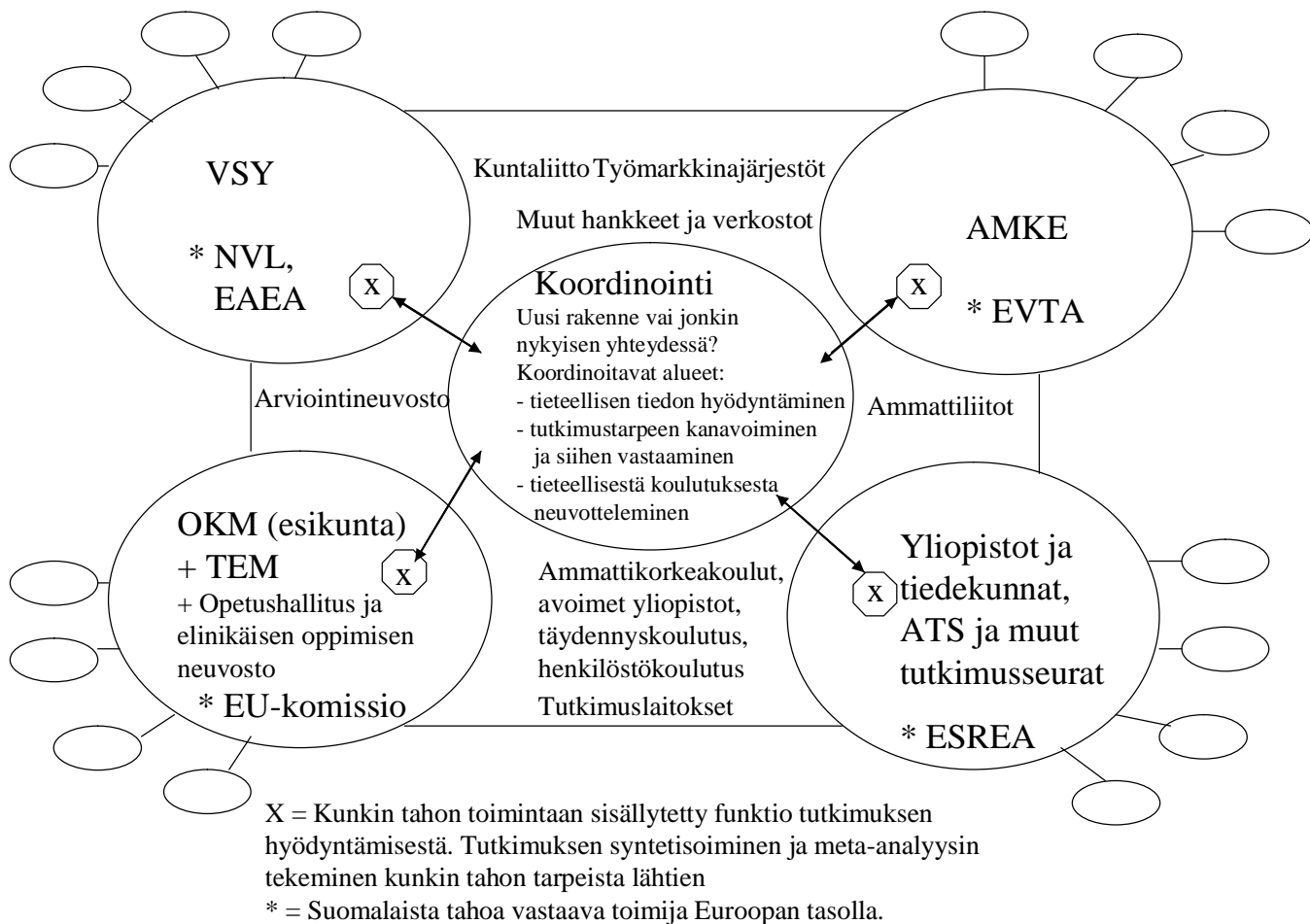
Työryhmän kolmannessa vaihtoehdossa toimijat voisivat verkostoitua temaattisiksi ryhmiksi asiantuntijuuden ja sisällöllisen kiinnostuksen mukaan. Se ei kuitenkaan onnistu toimijoiden satunnaisen innostuksen varassa, vaan vaatii yhdessä määritellyt toimintatavat ja koordinaation. Verkostopohjan luominen olisi yksi uuden infrastruktuurin tärkeimmistä tehtävistä.

Mallissa tulisi kansallisen verkostoitumisen kannalta keskeisimpien toimijoiden uudistaa organisaatioitaan ja toimenkuviaan niin, että ne sisältävät tutkimuksen ja tieteellisen koulutuksen yhteisen edistämisen funktion. Funktioiden välillä tulisi olla koordinoiva, toiminnallinen yhteys. Koordinoijat välittävät eri toimijaryhmien kesken käytävää keskustelua 1) tieteellisen tiedon hyödyntämisestä, 2) tutkimustarpeen kanavoimisesta ja siihen vastaamisesta ja 3) tieteellisen koulutuksen kehittämisestä (ks. kuva). Kokonaan uutta organisaatiota ei ehdoteta perustettavaksi, vaan koordinaation odotetaan sisältyvän kansallisesti keskeisten toimijaryhmien perusrakenteisiin. Toistaiseksi halun sitoutua yhteisen infrastruktuurin luomiseen ovat selvästi ilmaisseet Tampereen yliopisto ja Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö VSY. Myös Itä-Suomen yliopisto ja Åbo Akademi ovat kiinnostuneita tulemaan mukaan ja uusi Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE suhtautuu asiaan myönteisesti.

Ehdotuksen keskiöön on nostettu kansallisesti edustavat ja organisoituneet toimijat, joilla voi olettaa olevan erityinen intressi aikuiskasvatuksen tutkimuksen ja tieteellisen koulutuksen edistämiseen. Sen takia yhteistyöverkoston solmukohtat voisivat luontevimmin sijoittua niihin. Suomalaisissa oloissa *opetus- ja kulttuuriministeriö* on ratkaisevan tärkeä toimijataho, jossa työryhmä arvelee *esikunnan* olevan luontevin paikka ehdotetun funktion kehittämiselle. Tähän opetushallinnon solmukohtaan tulisi sisältyä myös sopiva yhteys Opetushallitukseen ja elinikäisen oppimisen neuvostoon. Lisäksi yhteys *työ- ja elinkeinoministeriöön* tulisi olla mukana, koska se

enenevässä määrin määrittelee aikuiskoulutuksen organisointia Suomessa. Toinen tärkeä kansallinen toimija on *Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö*, joka edustaa kaikkia vapaan sivistystyön muotoja ja niihin yhteydessä olevia toimijoita. On luontevaa sijoittaa vapaan sivistystyön solmukohta tähän organisaatioon. Kolmas tärkeä toimija on *AMKE*, joka kokoaa sekä nuorten että aikuisten ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ja näiden sidosryhmiä. Neljäs tärkeä toimija ovat *yliopistot ja tutkijat* ja näitä yli yliopistorajojen edustavat tutkimusseurat.

Mallissa havainnollistetaan sitä, että koordinoiva infrastruktuuri koskettaa lukuisia muita toimijaryhmiä, joihin sillä on yhteyksiä ja joita toivotaan verkostoyhteistyöhön. Kussakin solmukohdassa on koordinaatiokumppaneiden lisäksi omat verkostot, joiden kiinnostukset ja tarpeet kukin solmukohta pyrkii ottamaan huomioon. Verkostoyhteyksien ylläpitovastuita harkittaessa on syytä ottaa huomioon kullekin solmukohdalle entuudestaan luontaiset yhteydet.



Kuvio 12. AITURI-hankkeen ehdotus tutkimusyhteistyön koordinoinnin malliksi

Kuten aiemmat tutkimukset antoivat odottaa, AITURI-hanke osoitti, että vapaaehtoisvoimin ei yhteistyöverkoston ja funktioita saada käyntiin. Toiminnan aloittamiseen tarvitaan yhteistä rahoitusta, jolloin voidaan ottaa eri toimijoiden tarpeet tasapuolisesti huomioon. Vaikka eri toimijaryhmät suuntaisivatkin olemassa tai tiedossa olevia resursseja infrastruktuurin solmukohtiin, vaatii toimintatapojen muuttaminen lisätyötä ja kannustusta. Koko infrastruktuurin ylläpitäminen edellyttäneekin jatkossakin erityisiä henkilö- ja toimintaresursseja muun muassa verkostoyhteyksien ylläpitämiseen ja tutkimuksen syntetisoimiseen ja tutkimustarpeiden identifioimiseen. Yhteistä rahaa tarvitaan tapaamisten ja seminaarien järjestämiseen ja kansallisen verkkofoorumien käynnistämiseen. Tutkimusyhteistyömallin käynnistämiskustannuksiksi arvioidaan vähintään 80 000 euroa/vuosi. Tästä osa olisi kytkettävissä Opetus- ja kulttuuriministeriön meneillään oleviin hankerahoituksiin, KEHOon kuuluvan vapaan sivistystyön tutkimusohjelman käynnistämiseen, opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen OSAAVA-ohjelmaan, sekä vapaan sivistystyön LAKE- ja ammatillisen aikuiskoulutuksen TYKE-ohjelmiin. Parhaimmillaan resursointi johtaisi uudenlaisiin toimintaperiaatteisiin ja -käytänteisiin, joissa vastuu yhteistyöhön aikuiskasvatuksen tutkimuksen ja tieteellisen koulutuksen kehittämisestä ja hyödyntämisestä kuuluisi ainakin kuviossa mainittujen toimijoiden perustoimintaan ja -profiiliin.

Tutkimusyhteistyön koordinoitumalla tähän mennessä kommentoineet lukuisat eri toimijaryhmien edustajat ovat ottaneet sen yksimielisen positiivisesti vastaan ja työryhmä on saanut yhä uusia ehdotuksia toimijoista, jotka tulisi liittää mukaan verkostoon.

Mallin haasteita ja hyötyjä

Edellisissä luvuissa on esimerkkejä yhteistyön koordinointiin kohdistuvista lukuisista haasteista. Seuraavassa käydään läpi haasteita, joita työryhmän keskusteluissa nostettiin esiin edellä esitettyä tutkimusyhteistyön koordinaatiomallia koskien..

Aikuiskasvatuksen *tutkijat* ovat hajallaan eri yliopistoissa, joissa aikuiskasvatusta painotetaan eri tavoin ja eri tieteenaloihin. Kun tutkimusyhteistyöverkoston tulisi olla myös muiden tieteenalojen edustajia, on edelleen avoin kysymys, miten tutkijakunta voi edustautua yhteistyössä yhtenäisenä toimijana. Tutkijakunnan yhdistymiseen tarvitaan aikuiskasvatuksen toimintakentiltä ja politiikan tekijöiltä niin painetta kuin kannustusta.

Ammattikasvatus käytännön, hallinnon ja tutkimuksen alana on Suomessa edelleen eriytynyt perinteisestä aikuiskasvatuksesta. Taustalla ovat erilaiset ideologiat ja koulutusresurssien jakamisen periaatteet. Hankkeen alussa ammatillisen aikuiskoulutuksen toimijat olivat varauksellisia tutkimusyhteistyön mahdollisuuksia kohtaan, mutta ovat hankkeen edetessä ilmaisseet enenevästi halukkuutta olla rakentamassa yhteistyölle toimintamalleja.

Myös *korkeakoulututkimus* on pitäytynyt erillään perinteisestä aikuiskasvatuksesta. Se on valitettavaa, sillä niin koulutuksen kohderyhmissä kuin pedagogisissa ratkaisuisa olisi paljon yhtymäkohtia.

Vallitsevan liiketoiminta- ja markkinaorientoituneen koulutuspolitiikan oloissa *vapaalla sivistystyöllä* on vaikeuksia osoittaa toimintansa merkitys ja tarve yksilöille ja yhteiskunnalle. On hämmentävää, miten vähän yliopistoissa ollaan nykyisin kiinnostuneita vapaasta sivistystyöstä, vaikka aikuiskasvatustutkimuksen yhteys siihen on perinteisesti ollut erityisen vahva. Yhteyttä täytyy vahvistaa uudelleen. Suuri kysymysmerkki on kahden keskeisen *ministeriön*, opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön, asema tutkimusyhteistyön organisoimisessa. Aikovatko ne, miksi ja miten tukea yhteistyön ja verkostojen syntymistä ja hyödyntää niitä päätöksenteossa?

Haasteista huolimatta tutkimusyhteistyön koordinoinnista ja toimijaverkoston luomisesta koituisi AITURIn löydösten mukaan ainakin seuraavia *hyötyjä*: Voidaan rakentaa pitkäkestoinen infrastruktuuri systemaattiselle yhteydenpidolle ja yhteistyölle. Toimijat voivat hyödyntää verkoston yhteyksiä jatkuvasti, eikä yhteistyökumppaneita tarvitse etsiä uudelleen kerta toisensa jälkeen, mistä koituu resurssien säästöä. Malli tarjoaa jatkuvuutta ja rakenteellista pysyvyyttä sekä pitää yllä avointa kommunikaatiota toimijoiden kesken.

Tutkimusyhteistyö parantaisi aikuiskasvatuksen ja läheisten alojen akateemisen tutkimuksen sovellettavuutta sekä relevanssia kohteena olevan käytännön kannalta. Nykyisin suurin osa tutkimuksen tuottamasta tiedosta jää hyödyntämättä. Opinnäytetutkimusten tuottama tieto maisteri- ja tohtoritasolla voitaisiin ottaa paremmin käyttöön, mistä koituisi hyötyä niin opinnäytetyöntekijöille itselleen kuin koulutuksen järjestäjille, alan ammattilaisille ja aikuiskoulutukseen osallistuville.

Tutkimusyhteistyö tukisi näyttöihin perustuvaa päätöksentekoa (evidence-based policy). Pelkät osallistumismäärien ja koulutuskustannusten seurannat eivät riitä, vaan tarvitaan laadullista tietoa aikuisten elämäntilanteista ja kiinnostuksista koulutusta kohtaan. Esimerkiksi tiedot aikuiskoulutuksen keskeyttämisen syistä ja kustannuksista voisivat johtaa resurssien säästämiseen ja

erilaisten aikuisten näkökulman huomioon ottamiseen sekä erilaisille aikuisryhmille soveliaampaan koulutukseen. Tutkimusta tarvitaan pitkäkestoisten kehittämistoimenpiteiden kuluessa, seurannassa ja arvioinnissa sekä koulutusreformien kriittisessä ennakoivassa ja seuraavassa pohdinnassa, jossa erilaisten aikuisten kasvu- ja koulutustarpeet otetaan aidosti huomioon.

Koordinoitu aikuiskasvatuksen ja -koulutuksen yhteistyöverkosto tarjoaisi alalla toimiville mahdollisuuden vaikuttaa aikuiskoulutusta koskevaan päätöksentekoon. Päättäjät voisivat pyytää verkostolta tai sen jotakin osaryhmältä yhteisen näkemyksen tai kannanoton käsiteltävänä olevasta asiasta.

Eri skenaarioita punnitessa voidaan todeta, että kolmannen vaihtoehdon solmurakenteen käynnistäminen mahdollistaisi huomattavasti enemmän toimijalähtöisiä innovaatioita kuin vaihtoehto ”ei tehdä mitään”, mutta paljon edullisemmin kuin toisena vaihtoehtona esitetty sektoritutkimuksen perustaminen.

5.4 Yhteyksiä muihin aloitteisiin

Vapaan sivistystyön tutkimusohjelma

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman (KEHO 2009–2012) valmisteluryhmä esittää ”että vapaan sivistystyön järjestöt ja relevantit korkeakoulut käynnistävät neuvottelut Suomen Akatemian kanssa vapaan sivistystyön monitieteisestä tutkimusohjelmasta, jonka tavoitteena olisi vapaan sivistystyön opiskelua ja kehittämistä koskevan tutkimustoiminnan ja tutkijankoulutuksen vahvistaminen sekä korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön toimijoiden yhteistyön ja vuorovaikutuksen aktivoiminen. Tutkimusohjelma tulisi käynnistää vuonna 2010” (OPM 2009, 102). VSY onkin hakenut OKM:ltä rahoitusta tutkimushankkeen käynnistämiseen ja tutkimusyhteyksien koordinoimiseen. Rahoitus mahdollistaa tutkimusyhteistyöverkoston vapaan sivistystyön *solmukohdan* VSY:ssä. Tutkimushankkeen rahoitusta hyödynnetään KEHOn ehdotusten mukaisesti vapaan sivistystyön ja korkeakoulujen yhteyksien parantamiseen.

Tutkimuksen ja sivistyshallinnon yhteistyöryhmä

Jyväskylän alueella on toimikaudelle 20.2.2009–31.12.2012 asetettu Tutkimuksen ja sivistyshallinnon yhteistyöryhmä, jossa on edustus Koulutuksen tutkimuslaitoksesta, Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitokselta, Jyväskylän kaupungista, Keski-Suomen ELY-keskuksesta, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastosta, Keski-Suomen liitosta, Rehtori-instituutista ja OAJ:sta. Se

on asettanut toimikaudelleen seuraavat tehtävät: 1) vahvistaa kasvatustutkimuksen yhteyksiä ja vaikuttavuutta sivistystoimen tietoperustaiseen johtamiseen ja hallintoon, 2) etsiä uusia toimintatapoja paikallisen ja alueellisen sivistystoimen johdon sekä kasvatustutkijoiden vuorovaikutukseen sekä 3) valmistella toteutustavaltaan joustava, avoin foorumi, jossa paikallisen, alueellisen ja kansallisen sivistystoimen edustajat sekä kasvatustutkijat voivat innovatiivisin vuorovaikutuksen keinoin perehtyä uusimpaan tutkimustietoon. Ensimmäinen Sivistyshallinnon ja tutkimuksen foorumi järjestettiin kesällä 2010 Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen Kasvatuksen ja opetuksen kesäkongressin yhteydessä.

AITURI-hanke on keskustellut Tutkimuksen ja sivistyshallinnon yhteistyöryhmän kanssa ja pohtinut yhteistyömahdollisuuksia. Aikuiskasvatuksen tutkijat, käytännön ja hallinnon toimijat on toivotettu tervetulleeksi Sivistyshallinnon ja tutkimuksen foorumiin, joka pidetään 3.–4.8.2011 Jyväskylässä. AITURI-hankkeen selvityksessä toistui ehdotus toimijaryhmiä vuosittain kokoavasta tapaamisesta, ja osa tulevista tapaamisista voitaisiin järjestää yhdessä Tutkimuksen ja sivistyshallinnon yhteistyöryhmän kanssa.

Tutkimuksen ja sivistyshallinnon kokouksessa 14.2.2011 pohdittiin seuraavia kysymyksiä:

- Jyväskylässä on keskitytty erityisesti oppivelvollisuuskoulutukseen ja sen tutkimukseen. Kokouksessa pohdittiin, miten vahvistuvaa elämäntapaajattelua voisi tukea rakenteellisilla ratkaisuilla. Aikuisuuden oppimis- ja koulutuskysymykset ja elämäntapakohtaiset tulokset tulisi ottaa paremmin huomioon, mikä on tärkeää erityisesti syrjäytymisen ehkäisemiseksi.
- Muuttuneessa ilmapiirissä eri toimijaryhmät näkevät entistä enemmän tarvetta keskinäiselle verkostoitumiselle ja yhteistyölle. Myös poliittiset päättäjät näyttävät tukevan verkostoitunutta yhteistyötä, tiedontuotantoa ja -hyödyntämistä.
- Kysyttiin, mikä on yliopiston tehtävä. Ruokkiiko yliopisto vain itseään vai tulisiko sen entistä selkeämmin vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen?
- Tiiviimpi yliopistojen ja paikallisten organisaatioiden yhteistyö tukisi korkeakoulutettujen työllistymistä, joka on ongelma erityisesti humanistisilla aloilla. Opiskelijoiden työelämäyhteyksiä pitäisi tukea jo opintojen aikana. Opinnäytetyö yhteistyössä paikallisen organisaation kanssa on siihen oivallinen tilaisuus, mutta sitä täytyy tukea systemaattisesti.
- Jyväskylän alueella ja KTL:ssä tutkimus painottuu oppivelvollisuuskoulutukseen. Tampereen seudulla taas on vahva aikuis- ja ammattikasvatuksen perinne. Olisi mahdollista kehittää kaksi koordinoivaa keskittymää, jotka yhteistyössä järjestäisivät foorumeita tutkimuksen, käytännön ja hallinnon kohtaamiseksi. Oma koordinaatio aikuis- ja ammattikasvatukseen on perusteltua, sillä niiden toimija- ja intressiryhmät ovat moninaisemmat (ks. kuvio 1) ja kohteiden iän vaihtelu 4–5-kertainen (17/18-vuodesta 90/100-vuoteen). Toiminta olisi aluerajoista riippumatta kaikille kiinnostuneille avointa. Kaikki vahvuudet tulisi hyödyntää,

sillä Suomessa kasvatustieteiden tutkimus on niin pienimuotoista, ettei ketään ole varaa jättää ulkopuolelle.

- OPH:ssa käynnistyvästä Koulutustutkimusfoorumista todettiin, että tutkimusyhteistyön koordinaation tulisi olla tutkijavetoista, mikä varmistaisi tutkimuksen riippumattomuuden.
- Kokouksessa vierailut Riitta Juusenaho kertoi, että Tampereen kaupunki on tehnyt menestyksellä tutkimusyhteistyötä hallintotieteen maisteriopiskelijoiden kanssa. Kaupunki on tarjonut kiinnostuneille opiskelijoille ohjausta tarpeellisiksi katsomistaan tutkimusaiheista ja avustanut esimerkiksi tutkimusaineiston hankinnassa. Vastaavalle yhteistyölle on tarvetta myös kasvatustieteissä. Paikallinen koulutuksen kehittäminen tarvitsee muutosprosessien analyttistä mallinnusta sekä siirrettävyyden ja vaikuttavuuden tutkimusta.

Opetushallituksen Koulutustutkimusfoorumi

Opetushallitus on julkaissut 5.5.2010 tutkimusstrategiatyöryhmän koostaman ”Opetushallituksen tutkimusstrategian 2010–2015”, jonka tarkoituksena on linjata sen asemaa tiedon tuottajana ja tutkimustiedon hyödyntäjänä. (OPH 2010.) Asiakirjan mukaan Opetushallitus lisää tutkimustiedon hyödyntämistä normatiivisessa ja informaatio-ohjauksessa, tiivistää yhteistyötä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten, Suomen Akatemian ja muiden keskeisten tutkimuskentällä vaikuttavien toimijoiden välillä ja tutkimustieto vastaa entistä paremmin opetushallinnon tietotarpeisiin. Lisäksi Opetushallitus pyrkii vahvistamaan omaa sektoritutkimusasemaansa ja hyödyntämään kansainvälistä vertailutietoa ja vahvistamaan kansainvälistä yhteistyötä.

OPH:n muistiossa (2010) todetaan: ”Keskeistä on, että tutkimustieto palvelee koulutuspoliittista suunnittelua ja päätöksentekoa. Opetushallituksen tehtävänä on osaltaan toimia sillanrakentajana tutkimusmaailmaan ja poliittisen päätöksenteon välillä. [...] Toisaalta Opetushallitus pyrkii vaikuttamaan aktiivisesti siihen, että yliopistot ja tutkimuslaitokset tuottavat Opetushallituksen kannalta hyödynnettävissä olevaa tietoa. Tämä edellyttää vuorovaikutuksen ja verkottumisen tiivistämistä [...]” OPH toteaa, että ”(y)liopistojen kanssa tehtävän yhteistyön viitekehikseksi voidaan ottaa niiden yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen liittyvä tehtävä.” Yhtenä keinona esitetään, että ”(m)uodostetaan Koulutustutkimusfoorumi, jossa Opetushallituksella olisi koordinoiva rooli. Tavoitte toteutetaan yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Koulutustutkimusfoorumin tavoitteena on määritellä keskeisiä tutkimustarpeita ja tiivistää yhteistyötä tutkimuskentän, opetushallinnon sekä muiden yhteistyötahojen välillä.” Aikuis- ja ammattikasvatuksen teemat ovat jääneet tutkimuksen painopisteissä – koulutuksen tuloksellisuus, opetussuunnitelmien vaikuttavuus, oppimisympäristöt, siirtymävaiheet ja tulevaisuuden tiedot ja taidot – vähälle huomiolle. Viimeiseen teemaan on kuitenkin sisällytetty ”vapaa sivistystyö elämänlaadun edistäjänä”.

Joulukuussa 2010 OKM:n esikuntayksikön johtaja Kirsi Kangaspunta ja opetusneuvos Raija Meriläinen ammatillisen koulutuksen yksiköstä kehottivat AITURIA selvittämään mahdollisuudet sisällyttää aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyöverkosto Koulutustutkimusfoorumiin. AITURI-työryhmä pitikin yhteyttä OPH:een ja ylijohtaja Petri Pohjonen ja opetusneuvos Kari Nyysölä lupasivat ottaa AITURI-hankkeen huomioon Koulutustutkimusfoorumin kehittämisessä. Konkreettiseksi toimeksi tähän asti on jäänyt se, että Anja Heikkinen kutsuttiin Koulutustutkimusfoorumin työryhmän tapaamisiin, joista ensimmäinen oli toukokuussa 2011.

5.5 Seuraavat askeleet

Yhteistutkimuskonseptin kehittäminen

Akateemista tutkimusta on eri puolilla maailmaa jo pitkään pyritty kehittämään stakeholder-ajattelun mukaisesti ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus on Suomessa määritelty yliopistojen kolmanneksi tehtäväksi. Vaikka autonomisen yliopistotutkimuksen, käytännön ja politiikan tekemisen intressit eroavat toisistaan, julkisrahoitetussa aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkimuksessa niiltä voi odottaa osittaista päällekkäisyyttä. AITURI-työryhmä ehdottaa uutta tutkimuskonseptia, jossa eri toimijaryhmät osallistetaan tutkimusprosessiin alusta alkaen ja joka tuottaa tietoa ottaen huomioon kunkin toimijan odotukset ja tarpeet. *Yhteistutkimus* korostaa *keskustelevuutta ja vuorovaikutteisuutta*, mikä edistää ja edellyttää toimijaryhmien keskinäistä tuntemusta ja yhteistyötä. (esim. Väähämäki 2010.) Uusia yhteistutkimuksellisia metodologioita omaksumalla aikuis- ja ammattikasvatustodellisuus voitaisiin ottaa haltuun tavalla, joka voisi tuottaa kansallisia innovaatioita niin käytännön, politiikan, tutkimuksen kuin tieteellisen koulutuksenkin kehittämiseen. Yhteistutkimuksessa tiedon subjektin ja tiedettävän objektin välillä olisi sekä yhteistyö- että konfrontaatioyhteys, jossa ns. oppinut, tieteellinen tieto yhdistyisi käytäntöön tai politiikkaan ankkuroituneeseen tietoon. Metodologisesti se yhdistäisi tutkijoille, käytännön toimijoille ja politiikan tekijöille omalaatuiset kyvyt tiedon tuottamisessa ja rakentamisessa. Se edellyttää avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta, joka tekisi mahdolliseksi toimijaryhmien keskinäisen tuntemuksen, ymmärtämisen ja luottamuksen.

Yhteistutkimus parantaisi aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkimuksen relevanssia tutkimuksen kohteena olevan käytännön kannalta. Opinnäytetyöntekijät oppisivat uusia tutkimustyön malleja, saisivat mielekkäitä tutkimusaiheita ja tutustuisivat oman alansa työelämään, mikä on erityisen tärkeää työllistymisen kannalta. Koulutuksen järjestäjät, alan ammattilaiset, hallinto ja politiikantekijät saisivat käyttöönsä uusinta tutkimustietoa ja tieteellisen koulutuksen tuottamaa ajankohtaisinta

osaamista, mikä antaisi niille mahdollisuuden kehittää entistä parempaa aikuiskasvatusta ja -koulutusta moninaistuvalla aikuisväestölle.

Yhteistutkimus tukisi aikuis- ja ammattikasvatuksen perus-, jatko-, ja täydennyskoulutuksen kehittämistä tieteellisesti perustellumpaan ja käytännöllisesti relevantimpaan suuntaan. Se tukisi näyttöihin perustuvaa päätöksentekoa (evidence-based policy): esimerkiksi tiedot aikuis- ja ammattikoulutuksen keskeyttämisen syistä ja kustannuksista mahdollistavat koulutusresurssien järkevämmän kohdentamisen. Demokraattisen yhteiskuntakehityksen edistämiseen tarvitaan syvällistä ja pitkäjänteistä tietoa erilaisten aikuisten elämäntilanteista ja koulutuksen merkityksestä heidän elämänsä kulussa. Koulutukseen osallistujien ja alan ammattilaisten kokemusten, käsitysten ja odotusten tulkinnat ovat tarpeen sopivien koulutusratkaisujen kehittämiseksi. Toimijaverkosto voisi syntetisoida kannanottoja koulutuspoliittiseen päätöksentekoon. Tutkimusta tarvitaan koulutusuudistusten suunnittelussa, seurausten ennakoinnissa ja arvioinnissa. Osallistuminen EU-komission ja OECD:n tuottamiin tutkimuksiin ja arviointeihin on kallista ja niiden soveltuvuus Suomeen epävarmaa, joten olisi järkevää vahvistaa kansallista aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkimusta, jolla voisi olla annettavaa myös ylikansallisiin tutkimuksiin ja arviointeihin.

Yhteistutkimusmallin tulisi olla toimiva myös ylikansallisesti. Se edellyttää monipuolisia aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkimus-, käytäntö- ja politiikkayhteyksiä, joihin nojaava yhteistyöverkosto voisi tukea pitkäjänteisesti ja vastavuoroisesti kumppaneiden löytämistä, yhteistyön käynnistämistä ja ylläpitämistä.

Vaikka AITURI-hankkeen tarkoitus ei ollut listata eri toimijaryhmien tärkeinä pitämiä tutkimusaiheita, niiden tematiikka näytti keskittyvän seuraaviin:

- 1) Tilastollisen ja muun viranomaistiedon analyysi ja tulkinta esimerkiksi aikuis- ja ammattikoulutukseen osallistumisesta, rahoituksesta, rakenteista ja vaikutuksista,
- 2) Koulutusuudistusten sisällölliset (kuten OPS ja opetusmenetelmät) ja rakenteelliset ehdot, menettelyt ja seuraukset,
- 3) Aikuis- ja ammattikasvattajien osaaminen ja pätevyys,
- 4) Aikuis- ja ammattikasvatuksen persoonalliset, sosiaaliset ja poliittiset merkitykset,
- 5) Koulutuksen politiikkaprosessit (ylikansalliset, kansalliset, alueelliset: ketkä ovat mukana, missä ja kuka käyttää valtaa?).

Tutkimusyhteistyön kehittäminen vaiheittain

AITURI-hankkeen työryhmä ei oleta, että ehdotettu tutkimusyhteistyön koordinaatiomalli voitaisiin panna käytäntöön kertaheitolla. Aikuiskasvatuksen keskeisiksi (organisoiduiksi) toimintakentiksi on todettu vapaa sivistystyö, ammatillinen koulutus, henkilöstön ja organisaatioiden kehittäminen ja korkea-asteen aikuiskoulutus. Monissa eurooppalaisissa aikuiskasvatusta ja sen ammattilaisuutta käsittelevissä hankkeissa, kuten ALPINE (2009), on todettu, ettei kenttiä voi enää tarkastella toisistaan erillisinä. Koska Suomessa keskeisin eronteko on vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen välillä, työryhmä ehdottaa tutkimusyhteistyön kehittämisessä käytettävän ilmaisua *aikuis- ja ammattikasvatus*. Mallin toimenpanossa ensimmäinen konkreettinen tehtävä olisi muodostaa toiminnallinen (ei vain edustuksellinen) *koordinaatioryhmä, joka voisi ryhmiyttää ympärilleen keskeiset aikuis- ja ammattikasvatuksen toimijat. Tähän liittyy* kaikille avoimen verkkosivun ja tutkimusportaalin perustaminen ja ylläpito, tutkimuskoonnit ja -viestintä eri toimijaryhmille, niiden avustaminen yhteistyöhankkeissa sekä tutkijoita, eri kenttien ja politiikan tekijöitä kokoavien tutkimusfoorumien järjestäminen. Tutkimusfoorumit tulisi järjestää osana toimijaryhmien vakiintuneita tilaisuuksia, mikä tukisi yhteistyön integroimista osaksi niiden normaalia toimintaa.

Yhteistyön *ensimmäisessä vaiheessa* työryhmä ehdottaa VSY:n koordinoiman vapaan sivistystyön tutkimushankkeen kehittämistä. OKM:n rahoituksen tuella VSY:öön voi muodostua yksi laajemman verkoston solmukohta, jossa kootaan tutkimusaiheita, välitetään niitä tutkijoille ja viestitään tutkimustuloksista. Hanketta ovat VSY:n kanssa kehittämässä tutkijat ainakin Tampereen yliopistosta, Itä-Suomen yliopistosta ja Åbo Akademiasta. VSY:n ja yliopistotutkijoiden solmukohdissa syntyvää tutkimusta voisi myös OKM yliopistojen ja koulutuksen järjestäjien ohella seurata ja hyödyntää. Yhteistyö olisi aikuis- ja ammattikasvatustutkimuksen koordinoitun yhteistyön *ensimmäinen luuppi*, joka voi käynnistyä välittömästi. Vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjien kehittämisohjelmiin (esim. LAKE ja OSAAVA) sisältyy jo kehittäminen, tutkimus ja arviointi, joita tukevia tutkimusryhmiä uusi infrastruktuuri voisi rakentaa.

Seuraavat askeleet koordinaation laajentamisessa voitaisiin ottaa myöhemmin vuoden 2011 aikana. Myös AMKE tarvitsee tukea käynnistääkseen ammatillisessa koulutuksessa vastaavaa kehittämistoimintaa kuin VSY. AMKE:n jäsenorganisaatioissa onkin jo muun muassa ammatillisessa erityisopetuksessa syntynyt malleja tutkimuksen meta-analysoimiseksi ja tutkimuksen ohjaamiseksi. Toiminnan laajentaminen koko ammatillisen (aikuiskasvatuksen) kentälle vaatisi kuitenkin ohjausta ja tukea. Työ- ja elinkeinoministeriö on kyllä kiinnostunut aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyöstä, mutta sitä kiinnostaa erityisesti ammatillisen koulutuksen tutkimus. Onkin tärkeää tehdä

ammattillinen koulutus näkyväksi aikuiskasvatuksen koordinaatiossa. Ammattikasvatuksen tutkimusyhteistyöstä syntyisi aikuiskasvatuksen koordinaation *toinen luuppi*.

Seuraavat luupit voisivat olla monitieteisiä yhteenliittymiä, joita syntyisi toimijoiden yhteisten tutkimus- ja kehittämistarpeiden mukaan. Keskeiset toimijat kuuluvat pohjoismaisiin, eurooppalaisiin ja globaaleihin verkostoihin, joten koordinaatio edistäisi niiden erilaisia intressejä yhdistävää tutkimusta. Kansainväliset yhteenliittymät voivat hakea rahoitusta esimerkiksi Euroopan Unionin ohjelmista. Verkoston tulisi myös tukea alueellista yhteistyötä aikuiskoulutuksen kehittämiseksi. Sen pitäisi jakaa yhteistyön hyödyt ja vastuut osapuolten kesken. Koordinaatiota kuitenkin tarvitaan toimijoiden kokoamiseen ja keskinäisten neuvottelujen järjestämiseen, mihin näillä on harvoin omia resursseja.

AITURIssa todettiin, että aikuis- ja ammattikasvatuksen tutkimusyhteyksien ja -yhteistyön koordinaatio edellyttää asiantuntemusta, jota on vain yliopistoilla. Näistä halukkuutensa ja valmiutensa osoitti selvästi vain Tampereen yliopisto. Se on perinteisesti profiloitunut yhteiskunnan demokratisoitumisen ja kansalaisten osallistamisen tutkimukseen ja siihen perustuvaan koulutukseen. Suomalainen aikuiskasvatustiede ja -tutkimus ja tieteellinen koulutus ovat olleet keskeinen osa yliopiston kehitystä. Kasvatustieteiden laitoksessa on kehitetty myös kansallisesti ainutlaatuista ammattikasvatuksen tutkintokoulutusta, tutkimusta ja täydennyskoulutusta. Vuoden 2011 alusta muodostettuun kasvatustieteiden yksikköön kuuluvat entiset kasvatustieteiden laitos ammattikasvatyksikköineen, opettajankoulutuslaitos aineenopettaja-, luokanopettaja- ja varhaiskasvatuskoulutuksineen, sekä puheopin laitokselta siirtynyt vokologian koulutus. Vuonna 2011 yksikkö määrittelee tutkimus- ja koulutusprofiilinsa ja tutkimuskeskuksensa. Sen pyrkimys ottaa kansallista vastuuta aikuis- ja ammattikasvatustutkimuksen ja -koulutuksen kehittämisestä tekisi yksiköstä sopivan solmukohdan paitsi yliopistotoiminnan, myös kansallisen koordinaation hoitamiseksi. Sen realisoiminen edellyttää kuitenkin tukea OKM:ltä ja muilta aikuis- ja ammattikasvatuksen toimintakentiltä.

AITURI-hankkeen työryhmä ehdottaa lopuksi keskeisille toimijaryhmille seuraavia toimia:

- Ryhdytään konkretisoimaan yhteistyötä edellä esitetyn mallin mukaisesti. Koordinaation toimipaikka voitaisiin perustaa Tampereen yliopistoon. Ohjauksellinen vastuu tulisi olla OKM:ssä.
- Perustaan tutkimusyhteistyön koordinaatioryhmä, jonka jäsenet vastaavat koordinaation toimivuudesta oman toimijaryhmänsä puolesta. Koordinaatioryhmässä tulisi olla jäseniä ainakin OKM:stä, OPH:sta, VSY:stä, ja AMKE:sta, yliopistoista ja TEM:stä. Koordinaatioryhmän aktiivisina keskustelukumppaneina tulisi olla ainakin EIO-neuvosto ja Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmä.

- Aloitetaan vapaan sivistystyön tutkimusyhteistyö VSY:n ja kolmen yliopiston – Tampereen, Itä-Suomen ja Åbo Akademin – kesken. Koordinaatiosta vastaa OKM:n tuella VSY.
- AMKE:n ja TEM:in toivotaan liittyvän tutkimusyhteistyön koordinaatioon vahvistamaan ammattikasvatuksen ja työelämän näkökulmia.
- Järjestetään tutkimuksen, kentän ja politiikan tekijöiden tapaamisia vähintään kaksi kertaa vuodessa. Järjestäjävastuu voi vaihdella.
- Luodaan koordinaatiolle ja verkostolle nettifoorumi ja tutkimusportaali.
- Kerätään aiheita tutkimusyhteistyön sisältöalueiksi aikuis- ja ammattikasvatuksen koordinaation solmukohdissa, ja kootaan tutkimusryhmiä, joissa ovat mukana tutkijat, alan ammatillaiset, koulutuksen järjestäjät ja politiikan tekijät.
- Tulevan yhteistoiminnan tulee olla itsereflektiivinen prosessi, joka analysoi toimintansa vaikutuksia sekä onnistumisiin ja vaikeuksiin yhteydessä olevia tekijöitä, joiden perustalta voidaan tehdä ehdotuksia toiminnan jatkamisesta.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- AKF 2011. Danish Institute of Governmental Research. <<http://www.akf.dk/english/>>. Luettu 15.1.2011.
- ALPINE 2009. Adult Learning Professionals in Europe. A study of the current situation, trends and issues. University of Leiden: PLATO. Saatavilla <http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/adultprofreport_en.pdf>.
- BIBB 2010. Jahresbericht 2009–10. Saatavilla <<http://www.bibb.de/veroeffentlichungen/de/publication/show/id/6296>>.
- Bourdieu, P. 1988. Järjen käytännöllisyys. Toiminnan teorian lähtökohtia. Suom. Mika Siimes. Tampere: Vastapaino.
- DIE 2010. Jahresbericht '09. Saatavilla <<http://www.die-bonn.de/doks/die1001.pdf>>.
- DIE 2011. Deutsches Institut für Erwachsenenbildung Leibniz-Zentrum für Lebenslanges Lernen. <<http://www.die-bonn.de/portrait/english/index.htm>>. Luettu 15.1.2011.
- Fellman, S. 2000. Uppkomsten av en direktör profession. – Industriledarnas utbildning och karriär i Finland 1900–1975. *Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk nr. 155*. Tohtorin väitöskirja. Helsinki: Finsk Vetenskaps-Societen.
- Filander, K., Jauhiainen, A., Onnismaa, J., Saloheimo, L., Silvennoinen, H. & Valkama, H.. 2010. Aikuiskasvatuksen tila ja tulevaisuus. *Aikuiskasvatus*, 30 (3), 213–223.
- Heikkinen, A. 2010. Suomalainen aikuiskasvatus kansainvälisessä kentässä. Esitelmä Aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisessa Joensuussa 17.2.2010.
- Heikkinen, A. 2011a. Elatus, oppi ja kumppanuus. Teoksessa A. Heikkinen & P. Leino-Kaukiainen (toim.). *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura, 37-73.
- Heikkinen, A. 2011b. Ammattikasvatuksen opillistuminen. Teoksessa A. Heikkinen & J. Tuomisto (toim.) *Aikuiskasvatuksen muuttuvat paradigmat*. Helsinki: Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura ja Kansanvalistusseura.
- Kantasalmi, K. 2010. Kesäyliopistolaitos alueellisena ilmiönä. *Aikuiskasvatus*, 30 (3), 185–195.
- KEDI 2011. Korean Educational Development Institute. <<http://eng.kedi.re.kr/>> Luettu 15.1.2011.
- Key Competences for Adult Learning Professionals 2010. Contribution to the development of a reference framework of key competences for adult learning professionals. Research voor Beleid: Euroopan Komissio. Saatavilla <<http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2010/keycomp.pdf>>.
- Kirjonen, J. 2008. Työelämän tutkimus – tulenarkaa yliopistoissa. Näkökulma lähihistorian käsikirjoitukseen. *Työelämän tutkimus* 6 (1), 61–71.
- KRIVET 2011. The Korea Research Institute for Vocational Education and Training. <<http://eng.krivet.re.kr/eu/index.jsp>>. Luettu 15.1.2011.
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/631. Saatavilla <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980631>>.

- Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632. Saatavilla
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>>.
- Latour, B. 2004. *Politics of Nature: How to Bring the Sciences into Democracy*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.
- Latour, B. 2009. *Spheres and networks: two ways to reinterpret globalization*. A lecture at Harvard University Graduate School of Design.
- Leskinen, R. & Talka, A. & Pohjonen P. 1997. *Ammatillisen aikuiskoulutuksen vaiheet. Pikakoulutuksista aikuiskoulutuskeskuksiin*. Helsinki: Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten liitto.
- Linköpings universitet 2011. *Mimer. Nationellt program för folkbildningsforskning*.
<<http://www.liu.se/mimer/?l=sv>> Luettu 15.1.2011.
- Mason, M. 2008. *Complexity Theory and the Philosophy of Education*. Malden, Mass: Wiley-Blackwell.
- Mischke, D. 2010. *Assembled Togetherness: New Materialism and the Aporias of Cosmopolitanism*. *Rhizomes* 21, Winter 2010.
- Narotszky, S. 1997. *New Directions in Economic Anthropology*. Lontoo: Pluto Press.
- NIACE 2011. The National Institute of Adult Continuing Education. <<http://www.niace.org.uk/>>. Luettu 15.1.2011.
- Niemelä, J. 1996. *Lääninlampureista maaseutukeskuksiin: maaseutukeskusten ja niiden edeltäjien maatalousneuvonta 1700-luvulta 1990-luvulle*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- NILE 2011. National Institute for Lifelong Education. <<http://eng.nile.or.kr/>>. Luettu 15.1.2011.
- Nokelainen, P. 2009. *Ammatillisen huippuosaamisen mallintaminen: Huippuosaajaksi kasvaminen ja kasvun edellytykset. Ammatikasvatuksen aikakauskirja, 11(1)*. Pääkirjoitus.
- NVL 2011. Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande. <<http://www.nordvux.net/>>. Luettu 15.1.2011.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2011. ”Valtion sektoritutkimuslaitokset”.
<<http://www.minedu.fi/OPM/Tiede/setu/Linkit/?lang=fi>>. Luettu 24.2.2011.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2010, a. ”Aikuiskoulutus” sekä ”Aikuiskoulutusjärjestelmä”
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/?lang=fi> ja
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/aikuiskoulutusjaerjestelmae/liitteet/aikuisten_koulutusmuodot.pdf> Luettu 13.1.2011.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2010, b. ”Aikuiskoulutusta järjestävät oppilaitokset ja korkeakoulut”
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/aikuiskoulutusjaerjestelmae/aikuiskoulutuksen_oppilaitokset/?lang=fi> Luettu 17.1.2011.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2010, c. ”Henkilöstökoulutus ja muu kaupallinen koulutustarjonta”
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/aikuiskoulutusjaerjestelmae/henkiloestoekoulutus/?lang=fi> Luettu 18.1.2010.

- Opetushallitus (OPH) 2010. Opetushallituksen tutkimusstrategia 2010–2015. Muistiot 2010:1. Saatavilla OPH:n Internet-sivuilla
<http://www.oph.fi/julkaisut/2010/opetushallituksen_tutkimusstrategia_2010_2015>.
- Opetusministeriö (OPM) 2009. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. Saatavilla
<<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr12.pdf?lang=fi>>.
- Poikela, E. Granö, M., Keurulainen, H., Kuusipalo, P., Silvennoinen P., Jokinen, J., Knubb-Manninen, G., & Silvennoinen, H. 2009. Vapaan sivistystyön opetushenkilöstön kelpoisuus, osaaminen ja työolot. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja. Saatavilla verkkoversiona.
- Raivola, R., Heikkinen, A., Kauppi, A., Nuotio, P., Oulasvirta, L., Rinne, R. Kamppi, P., Silvennoinen, H. 2006. Aikuisten opiskelumahdollisuudet ja järjestäjäverkko toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja. Saatavilla verkkoversiona.
- Raivola, R., Heikkinen, A., Kauppi, A., Nuotio, P., Oulasvirta, L., Rinne, R. Knubb-Manninen, G., Silvennoinen, H. & Vaahtera, K. 2007. Aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuus. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja. Saatavilla verkkoversiona.
- Rinne, R. 2010. Historiallinen murros ja aikuiskasvatuksen tutkimus. *Aikuiskasvatus*, 30 (4), 250–255.
- Salo, P. 2006. Mitä on suomalainen aikuiskasvatustutkimus? *Aikuiskasvatus*, 26 (4), 289–295.
- Seeck, H. 2008. Johtamisopit Suomessa: taylorismista innovaatioteorioihin. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Semetsky, I. 2008. Re-reading Dewey through the Lens of Complexity Science, or: On the creative logic of education. Teoksessa M. Mason (toim.). *Complexity Theory and the Philosophy of Education*. Malden, Mass: Wiley-Blackwell.
- Sotarauta, M. & Kosonen, K-J. 2004. Yksilö, kulttuuri, innovaatioympäristö: avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan.. Tampere: Tampere University Press.
- SPECIA 2011. Monialainen SPECIA. Asiantuntijoita, esimiehiä ja opiskelijoita.
<<http://www.specia.fi/specialaiset/>> Luettu 21.7.2011.
- Stoker, G. & Wilson, D. (toim.) 2004. *British Local Government into the 21st Century*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Suoranta, J., Kauppila, J. & Salo, P. 2009. Aikuiskasvatuksen tieteellistyminen. Teoksessa J. Suoranta, J. Kauppila & H. Rekola (toim.) *Aikuiskasvatuksen risteysasemalla*. Joensuu: Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, 21–40.
- Thelen, K. 2002. The Explanatory Power of Historical Institutionalism. Teoksessa R. Mayntz, (toim.). *Akteure – Mechanismen – Modelle. Zur Theoriefähigkeit makrosozialer Analysen*. Frankfurt & New York: Campus.
- Tuomisto, J. 2011. Kansanvalistuksesta aikuiskasvatukseen. Teoksessa A. Heikkinen & J. Tuomisto, (toim.) *Aikuiskasvatuksen muuttuvat paradigmat*. Helsinki: Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura ja Kansanvalistusseura.
- Usher, R. 2010. Riding the Lines of Flight. *Journal for Research on Education and Learning of Adults* 1 (1-2), 67–78.

- Vaherva, T., Malinen, A., Moisio, A., Raivola R., Salo, P., Kuusipalo, P., Silvennoinen, H. & Vaah-
tera, K. 2007. Vapaa sivistystyön vaikuttavuus ja suuntaviivaopinnot. Koulutuksen arviointi-
neuvoston julkaisuja. Saatavilla verkkoversiona.
- VOX 2001. Norwegian Agency for Lifelong Learning <[http://www.vox.no/no/global-
meny/English/](http://www.vox.no/no/global-
meny/English/)>. Luettu 15.1.2011.
- VSY 2011. Kansainvälinen toiminta. NVL. <<http://www.vsy.fi/index.php?k=9937>>. Luettu
15.1.2011.
- Vähämäki, J. 2010. Tieto ulos instituutioista. Niin & näin, 67 (4), 115-119.
- Wuolle, B. 1949. Suomen teknillinen korkeakouluopetus 1849–1949. Helsinki: Suomen teknillinen
korkeakoulu, Otava.
- Ylikoski, P. & Kokkola, T. 2009. Evoluutio ja ihmisluonto. Helsinki: Gaudeamus.
- Yliopistolaki 558/2009. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090558>.

LIITTEET

LIITE 1

HAASTATTELURUNKO

Henkilön tausta:

Millä paikalla toimii?

Millä kokemuksella?

Kuvan luominen aikuiskasvatuksen tieteellisestä koulutuksesta ja tutkimuksesta:

- Suhde tieteelliseen koulutukseen ja tutkimukseen
- Mitä tietää aikuiskasvatuksen tohtorikoulutuksesta?
- Mitä mieltä on siitä, että aikuiskasvatuksella on maisteri ja tohtoriohjelma

Aikuiskasvatuksen tutkimus ja tieteellinen koulutus:

Tässä selvitystutkimuksessa aikuiskasvatusala on jaettu tutkijoihin, koulutuksen järjestäjiin, alan ammattilaisiin sekä hallinnon ja politiikan tahoon. Onko jaottelu mielestäsi toimiva? Mikä on aikuiskasvatuksen (elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen) tutkimuksen ja tieteellisen koulutuksen paikka ja merkitys näiden eri tahojen näkökulmasta?

- Mikä merkitys on aikuiskasvatuksen tieteellisellä tutkimuksella? Minkälaisia tarkoituksia tutkimus palvelee? Mitä mieltä olet siitä, että aikuiskasvatuksen koulutusohjelmaan kuuluu tieteellinen tutkimus?
- Miten toimii tältä kannalta teoreettisten ja käytännön opintojen yhteys?
- Antaako koulutus riittävät eväät oman ammatillisen asiantuntijuuden kehittämiseen työelämässä siten, että se perustuu tieteellisen tutkimuksen seuraamiseen?
- Hyödynnetäänkö aikuiskasvatuksen tutkimusta riittävästi? Perustuuko oman organisaation kehittäminen ja päätöksenteko tutkimustiedolle?

Aikuiskasvatuksen nykyiset yhteydet:

Miten oletat yhteyksien muodostuvan tällä hetkellä aikuiskasvatuksen tutkimuksessa ja tieteellisessä koulutuksessa? Minkä tyyppisiä tapoja ja perinteitä sinulla tulee mieleen siitä, miten yhteyksiä ja yhteistyötä on syntynyt?

Minkälaisten tahojen kanssa on yhteyksiä ja yhteistyötä, ja miten yhteydet syntyvät/ovat syntyneet konkreettisesti?

- yhteydet omaan viiteryhmään/ulkopuolisiin tahoihin
 - yhteydet tutkimusta tekeviin yliopiston laitoksiin/yksiköihin/tutkijoihin/opinnäytetyöntekijöihin
 - yhteydet aikuiskoulutuksen järjestäjiin (oppilaitokset, järjestöt, työorganisaatiot)
 - yhteydet alan ammattilaisiin ja ammattijärjestöihin
 - yhteydet politiikantekijöihin, koulutushallintoon, intressiryhmiin kuten työnantaja/tekijäosapuoliin
- Millaisia konkreettisia sisältöjä em. yhteyksissä ja yhteistyössä on?
 - Miten ne määritellään? Kuka määrittelee yhteistyön ehdot ja toimintatavat?
 - Miltä osin yhteydet ja yhteistyö ovat toimivia? Miksi?

LIITE 2

KYSELYLOMAKE

AITURI - Aikuiskasvatuksen tutkimusyhteistyön rakenteelliset innovaatiot

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yhteyksien ja yhteistyön tilaa, haasteita ja mahdollisuuksia aikuiskasvatuksen tutkijoiden, koulutuksen järjestäjien, alan ammattilaisten ja opetushallinnon kesken. Täytä ensin kysytyt tiedot itses-täsi. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti, eivätkä vastaajan tiedot yhdisty suoraan kyselyvastauksiin.

Koulutus

- peruskoulu
- lukio ja/tai ammattikoulu
- opisto

- Koulutustaso
- ammattikorkeakoulu
 - yliopisto, kandidaatin tutkinto
 - yliopisto, maisterin tutkinto
 - yliopisto, jatko-opinnot

Oppilaitos

Koulutusohjelma

- aikuiskasvatus

- Pääaine
- muu kasvatustieteellinen pääaine
 - muu (Jos valitsit tämän, kirjoita alle pääaineesi.)

Muu pääaine

(Arvioitu) valmistumisvuosi

Työ

- valtio/kunta

Sektori

- yksityinen
- kolmas sektori

Organisaatio

Ammattinimike

Aikaisempi kasvatusalan työkokemus (organisaatio + tehtävä)

Onko sinulla omakohtaista kokemusta aikuiskasvatuksen tutkimuksesta tai oletko osallistunut tieteelliseen täydennys- tai jatkokoulutukseen?

Sukupuoli nainen
 mies

Ikä

Väittämät

Ensin esitetään muutamia väittämiä koskien työstäsi ja organisaatiota, jossa työskentelet. Valitse väittämiin vastausvaihtoehto, joka parhaiten kuvaa kokemustasi väittämän toteutumisesta. Vastausvaihtoehdot ovat 1 = täysin eri mieltä, 2 = osittain eri mieltä, 3 = vaikea sanoa, 4 = osittain samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

	1	2	3	4	5	Kommentti
1. Työni sisältö liittyy pitkälti aikuiskasvatukseen ja -koulutukseen.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
2. Työskentelen organisaatiossa, jonka ydinaluetta ovat aikuisen oppimiseen ja kehittymiseen liittyvät kysymykset.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
3. Kasvatustieteellisten teorioiden ja tutkimuksen tunteminen on tärkeää työni kannalta.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
4. Työssäni korostuu käytännöllinen työskentely aikuisten kanssa.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
5. Työssäni keskityn projektinomaisesti kulloinkin yhteiskunnallisesti tärkeän hankkeen tai ohjelman toteuttamiseen.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
6. Työni liittyy suomalaisen koulutusjärjestelmän ja aikuisten kouluttautumismahdollisuuksien kehittämiseen.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
7. Hyödynnän työssäni aikuiskasvatuksen tutkimustietoa.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
8. Työni liittyy aikuisten oppimisen ja kasvun tukemiseen.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
9. Organisaatio, jossa työskentelet, toteuttaa sille kohdistettuja yhteiskunnallisia tehtäviä aikuisten kasvattamisessa ja kouluttamisessa.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
10. Organisaatiollamme on kansallinen ja/tai kansainvälinen kasvatus- ja koulutustehtävä yhteiskunnallisen hyvinvoinnin edistämiseksi.	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>

Miltä osin pidät aikuiskasvatuksen tieteellistä tutkimusta ja tutkimusyhteyksiä ja -yhteistyötä tärkeänä. Valitse väittämiin vastausvaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi. Vastausvaihtoehdot ovat 1 = täysin eri mieltä, 2 = osittain eri mieltä, 3 = vaikea sanoa, 4 = osittain samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

On tärkeää, että aikuiskasvatuksen *tieteellinen tutkimus...*

	1	2	3	4	5	Kommentti
11. lisää kohdeilmioiden teoreettista ymmärtämystä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
12. kehittää aikuiskasvatuksen parissa työskentelevien henkilöiden ammatillista asiantuntemusta.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
13. tajoaa tietoa organisaation yhteiskunnallisen tehtävän suunnittelussa, toimeenpanossa ja arvioinnissa.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
14. palvelee poliittista päätöksentekoa koulutusjärjestelmien ja yhteiskunnallisen hyvinvoinnin kehittämisessä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>

Tutkimusyhteydet ja -yhteistyö muiden aikuiskasvatuksen tahojen kanssa ovat tärkeitä siksi, että niiden avulla voidaan...

	1	2	3	4	5	Kommentti
15. lisätä tieteenalan teoreettista tietoperustaa.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
16. lisätä alan ammattilaisten asiantuntemuksen kehittymistä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
17. edistää organisaatiomme yhteiskunnallisen tehtävän tai ohjelman toteuttamista.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
18. edistää poliittista keskustelua aikuiskoulutuksen tarpeista ja päämääristä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>

Mitkä aikuiskasvatuksen tahot/toimijat ovat keskeisiä tutkimusyhteistyön kannalta?

Kuinka usein olet työtehtävissäsi yhteydessä erilaisiin aikuiskasvatusalan tahoihin? Vastausvaihtoehdot ovat 1 = harvemmin kuin kerran vuodessa, 2 = korkeintaan pari kertaa vuodessa, 3 = muutamia kertoja vuodessa, 4 = (lähes) joka kuukausi, 5 = (lähes) joka viikko.

Työtehtävissäni olen *yhteydessä...*

	1	2	3	4	5	Kommentti
19. aikuiskasvatuksen tutkijoihin tai tutkimusorganisaatioihin.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
20. aikuiskoulutusta järjestävien oppilaitosten henkilöstöön.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
21. aikuiskasvatuksen parissa työskenteleviin alan ammattilaisiin.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
22. kansalliseen koulutushallintoon.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
23. yliopistoihin ja aikuiskasvatuksen tieteelliseen koulutukseen.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>

24. koulutuksen ylläpitäjiin, kuten kuntiin ja kuntayhtymiin ja heidän edustajiinsa oppilaitoksen hallinnossa.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
25. vapaan sivistystyön oppilaitosten keskusjärjestyön.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
26. ammatillisen aikuiskoulutuksen oppilaitosten kehittämissyk- sikköön.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
27. sellaisiin ammattiliittoihin ja -järjestöihin, joihin kuuluu aikuiskasvatuksen parissa työskenteleviä alan ammattilaisia.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
28. poliittisiin päättäjiin koulutukseen liittyvissä asioissa.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
29. muihin tahoihin, kuten yrityksiin ja järjestöihin.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>

Miten paljon teet yhteistyötä seuraavien tahojen kanssa? Vastausvaihtoehdot ovat 1 = en lainkaan, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = erittäin paljon.

	1	2	3	4	5	Kommentti
30. aikuiskasvatuksen tutkijat ja/tai tutkimusorganisaatiot	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
31. aikuiskoulutusta järjestävien oppilaitosten henkilöstö	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
32. aikuiskasvatuksen parissa työskentelevät alan ammattilaiset	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
33. kansallista koulutushallintoa edustavat henkilöt	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
34. yliopistot ja tieteellinen koulutus	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
35. koulutuksen ylläpitäjät, kuten kunnat tai kuntayhtymät ja heidän edustajansa oppilaitoksen hallinnossa	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
36. vapaan sivistystyön oppilaitosten keskusjärjestö	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
37. ammatillisen aikuiskoulutuksen oppilaitosten kehittämissyk- sikkö	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
38. sellaiset ammattiliitot ja -järjestöt, joihin kuuluu aikuiskas- vatuksen parissa työskenteleviä alan ammattilaisia	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
39. poliittiset päättäjät	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
40. muut tahot, kuten yritykset ja järjestöt	●	●	●	●	●	<input type="text"/>

Mitkä työtehtäviisi kuuluvista yhteyksistä ovat merkityksellisiä aikuiskasvatuksen tutkimuksen ja tieteellisen kou- lutuksen kannalta?

Seuraavaksi esitetään erilaisia väittämiä tutkimuksesta ja tutkimusyhteistyöstä. Valitse vastausvaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi asiaan. Vastausvaihtoehtot ovat 1 = täysin eri mieltä, 2 = osittain eri mieltä, 3 = vaikea sanoa, 4 = osittain samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

	1	2	3	4	5	Kommentti
41. Nykyiset yhteydet ja yhteistyö aikuiskasvatuksen eri tahojen kesken ovat riittäviä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
42. Yhteistyön vaatimat resurssit ovat suurempia, kuin siitä saatava hyöty.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
43. Laajempi yhteistyö on hyödyllistä kaikille osapuolille.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
44. Tutkijat eivät tunnista sellaisia tutkimusaiheita, joita olen itse työssäni havainnut, joista tarvittaisiin lisää teoreettista ymmärtämystä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
45. Viestitän aktiivisesti yliopistoihin ja tutkijoille tutkimustarpeista, joita olen havainnut tehdessäni työtäni.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
46. Organisaatiossamme on teetetty tilauksena tieteellistä tutkimusta (erotuksena esim. kartoituksista ja gallupeista) omiin tiedontarpeisiimme perustuen.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
47. Työorganisaatiossamme on hyödynnetty opinnäytetyöntekijöiden tutkimuspanosta.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
48. Organisaatiotamme kehitetään tutkimustietoon perustuen.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
	1	2	3	4	5	Kommentti
49. Seuraan itse aktiivisesti aikuiskasvatuksen tutkimusta.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
50. Tieteellinen koulutus on tärkeää ammatillisen asiantuntijuuteni kannalta.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
51. Ammatillinen asiantuntijuuteni edellyttää tutkimustiedon hyödyntämistä ja teoreettista ymmärtämystä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
52. Pyrin kehittämään ammatillista asiantuntijuuttani uusimman tutkimustiedon perusteella.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
53. Koulutukseni on antanut riittävät valmiudet tutkimustiedon seuraamiseen ja hyödyntämiseen.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
54. En pidä aikuiskasvatuksen tutkimuksen seuraamista tarpeellisena työssäni.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
	1	2	3	4	5	Kommentti
55. Tutkimusyhteistyö muiden aikuiskasvatusalan tahojen kanssa syntyy sattumanvaraisesti.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
56. Tutkimusyhteistyö muiden aikuiskasvatusalan tahojen kanssa syntyy kulloinkin työn alla olevan projektin myötä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
57. Minulla on ollut toistuvasti yhteistyötä muiden aikuiskasvatuksen parissa työskentelevien henkilöiden tai organisaatioiden kanssa.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
58. Toimivien tutkimusyhteyksien syntyminen on työlästä.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
59. Minun on helppo tehdä tutkimusyhteistyötä tarvittaessa, sillä yhteyksiä on niin runsaasti.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
60. Tutkimusyhteistyön syntyminen edellyttää kasvokkaista vuorovaikutusta.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
61. Yhteistyötä syntyy vain, jos joku osapuoli on ensin varmistanut rahoituksen toiminnalle.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>
62. Tutkimusyhteistyö syntyy usein omasta aloitteestani.	●	●	●	●	●	<input type="text"/>

63. Tutkijoiden tulisi olla aktiivisempia käynnistämään tutkimusyhteistyötä ja kantaa vastuu tutkimusyhteistyön toimivuudesta. ● ● ● ● ●
64. Koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten edustajien tulisi olla aktiivisempia käynnistämään tutkimusyhteistyötä ja kantaa vastuu tutkimusyhteistyön toimivuudesta. ● ● ● ● ●
65. Alan ammattilaisten tulisi olla aktiivisempia käynnistämään tutkimusyhteistyötä ja kantaa vastuu tutkimusyhteistyön toimivuudesta. ● ● ● ● ●
66. Koulutushallinnon ja poliittisten päättäjien tulisi olla aktiivisempia käynnistämään tutkimusyhteistyötä ja kantaa vastuu tutkimusyhteistyön toimivuudesta. ● ● ● ● ●
67. Yhteistyön organisointiin tarvitaan jokin ulkopuolinen taho, jotta kukaan ei pääse yksin sanelemaan yhteistyön ehtoja. ● ● ● ● ●
68. Aikuiskasvatuksen parissa työskentelevät tarvitsevat yhteisen keskustelufoorumin. ● ● ● ● ●
69. Tutkimusyhteistyötä mahdollistamaan tarvitaan jonkinlainen välittävä toimielin. ● ● ● ● ●
70. Tutkimustulokset tulisi välittää systemaattisemmin tiedon tarvisijoille. ● ● ● ● ●
71. Uusia rakenteellisia ratkaisuja ei tarvita yhteistyön lisäämiseksi. ● ● ● ● ●
72. Jos uusi yhteistoimintafoorumi syntyy, organisaatiomme hyödyntäisi sitä tutkimusyhteyksiä ja -yhteistyötä lisätäkseen. ● ● ● ● ●
73. Jos uusi yhteistyöfoorumi syntyy, alkaisin itse pitää sen avulla enemmän yhteyttä muihin aikuiskasvatuksen parissa työskenteleviin. ● ● ● ● ●

Mikä estää tutkimusyhteyksiä ja yhteistyötä?

Mitä muuta haluaisit sanoa aikuiskasvatuksen tutkimusta ja koulutusta koskevasta yhteistyöstä?

Tietojen lähetys

Mikäli sinulla on jotakin kysyttävää kyselystä tai AITURI-hankkeesta, ota yhteyttä hankkeen koordinaattoriin Sini Teräsahteeseen (sini.terasahde@uta.fi). Lämmin kiitos osallistumisestasi tutkimukseen!

Järjestelmän Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi